

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi ympäristövahinkorahastosta

Johdanto

Luonnosta hallituksen esitykseksi laiksi ympäristövahinkorahastosta on valmisteltu ympäristöministeriön asettamassa ympäristövahinkojen toissijaisia vastuujärjestelmiä uudistavassa lainsäädäntöhankkeessa. Ympäristövahinkorahasto olisi uusi valtion talousarvion ulkopuolinen rahasto. Esityksen valmistelu perustuu pääministeri Marinin hallituksen ohjelman kirjaukseen, jonka mukaan kehitetään ympäristövahinkojen toissijaisia vastuujärjestelmiä (TOVA).

Valmistelussa selvitettiin järjestelmän rahoituspohjaa ja sitä, onko nykyiset toissijaiset vastuujärjestelmät ympäristövahinkovakuutus tai öljysuojarahasto perusteltua säilyttää erillisinä järjestelminä. Uuden järjestelmän tarkoituksena on, että toiminnanharjoittajien ympäristövelvoitteet tulevat mahdollisimman pitkälle hoidetuiksi ilman valtion taloudellista väliintuloa.

Pakollisen ympäristövahinkovakuutuksen käyttöala viranomaisten toteuttamien torjuntatoimien korvaamisessa on jäänyt hyvin vähäiseksi. Ympäristövahinkovakuutuksen soveltamisala on kapea, ja siitä korvattavia vahinkoja ja kustannuksia on aiheutunut huomattavan vähän verrattuna siihen, mitä järjestelmän perustamisvaiheessa arvioitiin.

Eduskunnan ympäristövaliokunta on kannanotoissaan kiirehtinyt toissijaisten ympäristövastuujärjestelmien kehittämistyön jatkamista ja erityisesti kaivostoimintaan liittyvän öljysuojarahaston tapaisen rahaston perustamisen selvittämistä. Eduskunta on kannanotoissaan myös kiinnittänyt huomiota tarpeeseen kehittää öljysuojarahastoa ja sen rahoituspohjaa rahaston jatkuvuuden ja toimintakyvyn turvaamiseksi.

Nykymuotoinen öljysuojamaksu on uudistettava EU-oikeudellisten vaatimusten mukaiseksi. Öljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjuntavastuiden siirryttyä vuoden 2019 alusta alkaen sisäministeriön hallinnonalalle öljyntorjunta on nykyisin pelastuslain (379/2011) mukaista pelastustoimintaa. Jatkossa öljyntorjunnan täysimääräinen rahoitus, kuten myös öljyvahinkojen torjuntavalmiuden ylläpidon pääasiallinen rahoitus, tulee hyvinvointialueen talousarviosta. Tämä heijastuu osaltaan öljysuojarahaston asemaan öljyvahinkoihin varautumisessa.

Öljysuojarahasto ja pakollinen ympäristövahinkovakuutus lakkautettaisiin ympäristövahinkorahaston toiminnan alkaessa. Ympäristövahinkorahasto olisi aiempia erillisiä järjestelmiä yhtenäisempi ja soveltamisalaltaan kattavampi. Rahasto koskisi lain voimaantumisen jälkeen tapahtuvia vahinkoja tai ympäristön pilaantumistilanteita voimaantulo- ja siirtymäsäännösten mukaisesti, eikä sitä mitoitettaisi erittäin laajamittaisten vahinkojen varalle.

Ympäristöministeriö pyysi lausuntoa yhteensä 82 viranomaiselta, järjestöltä ja muulta toimijalta. Lausuntopyyntö julkaistiin lausuntopyyntö.fi –palvelussa, jossa myös muut kuin jakelussa mainitut pystyivät antamaan lausuntonsa. Lausuntoa pyydettiin seuraavilta tahoilta: Aalto yliopisto, Elinkeinoelämän keskusliitto ry, Energiateollisuus ry, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus, Etelä-Savon ELY-keskus, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Finanssiala ry, Helsingin hallinto-oikeus, Helsingin yliopisto, Hämeen ELY-keskus, Hämeenlinnan hallinto-oikeus, Itä-Suomen aluehallintovirasto, Itä-Suomen hallinto-oikeus, Itä-Suomen yliopisto, Kaakkois-Suomi ELY-keskus, Kainuun ELY-keskus, Kaivosteollisuus ry, Kalatalouden keskusliitto, KEHA-keskus, Kemianteollisuus ry, Keski-Suomen ELY-keskus, Kolttien luottamusmies, Konkurssiasiamiehen toimisto, Korkein hallinto-oikeus, Korkein oikeus, Lapin ELY-keskus, Lapin yliopisto, Liikenne- ja viestintäministeriö, Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, Liikennepalvelukauppiat ry, Luonnonvarakeskus, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto, Maa- ja metsätalousministeriö, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Metsähallitus, Metsäteollisuus ry, Natur och Miljö rf, Oikeuskanslerinvirasto, Oikeusministeriö, Paliskuntain yhdistys, Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto, Pirkanmaan ELY-keskus, Pohjois-Karjalan ELY-keskus, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, Pohjois-Savon ELY-keskus, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto, Pohjois-Suomen hallinto-oikeus, Puolustusministeriön pääesikunta, Rajavartiolaitos, Ruokavirasto, Saamelaiskäräjät, Sisäministeriö, Sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Kuntaliitto ry, Suomen luonnonsuojeluliitto ry, Suomen Varustamot Ry, Suomen ympäristökeskus, Suomen ympäristöoikeustieteen seura ry, Suomen Yrittäjät ry, Tampereen yliopisto, Teknologiateollisuus ry, Tietosuojavaltuutetun toimisto, Turun hallinto-oikeus, Turun yliopisto, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto TUKES, Työ- ja elinkeinoministeriö, Ulkoministeriö, Uudenmaan ELY-keskus, Vaasan hallinto-oikeus, Valtiovarainministeriö, Varsinais-Suomen ELY-keskus, Verohallinto, WWF Suomi, Väylävirasto, Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry, Ympäristövakuutuskeskus, Åbo Akademi, Ålands landskapsregering, Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHM), Ålands Näringsliv, ja Ålandsdelegationen.

Lausuntoja annettiin yhteensä 57 kappaletta. Lausunnon antoivat Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Ympäristöteollisuus ja -palvelut YTP ry, Kaivosteollisuus ry, Finanssiala ry, Kemianteollisuus ry, Puolustusministeriö, Teknologiateollisuus ry, Ympäristövakuutuskeskus, Suomen luonnonsuojeluliitto, Suomen siipikarjaliitto ry, Metsähallitus, Kainuun ELY-keskus, Bioenergia ry, Natur och Miljö rf, Suomen Kuntaliitto ry, Helsingin hallinto-oikeus, Korkein hallinto-oikeus, Konkurssiasiamiehen toimisto, Pirkanmaan ELY-keskus, Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto, Tuulivoimakansalaisyhdistys ry, Paliskuntain yhdistys, Varsinais-Suomen ELY-keskus, Hämeen ELY-keskus, Suomen ympäristökeskus SYKE, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, Luonnonvarakeskus, Turun hallinto-oikeus, Kalatalouden Keskusliitto Suomen Kiertovoima ry, Helsingin yliopisto, Neste Oyj, Oikeuskanslerinvirasto, Verohallinto, Lassila & Tikanoja Oyj, Itä-Uudenmaan pelastuslaitos, Oksiala-Mäki-Petäjä Kirsi, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK r.y., sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö, Rajavartiolaitos, Saamelaiskäräjät, Ympäristönsuojeluviranhaltijat ry, Metsäteollisuus ry, Teollisuuden Voima Oyj, Rakennusteollisuus RT ry, Uudenmaan ELY-keskus, valtiovarainministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, puolustusministeriön pääesikunta,

Vesilaitosyhdistys, Energiateollisuus ry, oikeusministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Ahvenanmaan valtuuskunta, Ahvenanmaan maakunnan hallitus. Tässä lausuntotiivistelmässä tarkastellaan lausunnoissa esitettyjä keskeisiä näkökohtia. Lausunnot ovat kokonaisuudessaan luettavissa valtioneuvoston hankeikkunassa <https://valtioneuvosto.fi/hankkeet>, josta hanke löytyy tunnuksella YM033:00/2019.

Lausuntoaika alkoi 24.3.2022 ja päättyi 25.4.2022. Lausuntoaika oli asetettu siten, että hallituksen esitys voidaan viimeistellä annettavaksi vuotta 2023 koskevan valtion talousarvioehdotuksen yhteydessä. Koska hallituksen esitysluonnoksen yleisperusteluiden ruotsinkielinen käännös valmistui jaettavaksi huhtikuun 2022 alussa, Ahvenanmaata ja siellä harjoitettavaa toimintaa edustaville tahoille annettiin lisäaikaa lausunnon antamiseksi siten, että lausuntoaika oli vastaavan pituinen kuin muille annettu lausuntoaika.

Yhteenveto lausuntopalautteesta

Ehdotus ympäristövahinkorahaston perustamisesta sai sekä kannatusta että vastustusta. Lausunnonantajien mielipiteitä jakoivat muun muassa ehdotetun ympäristövahinkorahaston tarpeellisuus ja aiheuttaja maksaa -periaatteen sekä kollektiivisen vastuun toteutuminen.

Nykytilan arvioinnin osalta lausunnoissa nostettiin esiin erityisesti ehdotetun ympäristövahinkorahaston suhde nykyisiin vakuutusjärjestelmiin ja -maksuihin ja öljysuojarahastoon sekä näiden muodostaman kokonaisuuden huomioiminen.

Esityksen tavoitteita koskevissa lausuntopalautteissa tuotiin uudelleen esiin muun muassa aiheuttaja maksaa -periaatteen toteutuminen, lainsäädäntöhankkeiden tavoitteiden toteutuminen, pääomarajoihin liittyviä huomioita sekä maksujen kohdentumisen oikeudenmukaisuus.

Ehdotuksia ja niiden vaikutuksia koskevassa lausuntopalautteessa nostettiin esiin muun muassa maksujen mitoitus ja vaikutus tiettyihin toimialoihin, maksujen suuruus ja mahdolliset muutostarpeet sekä vaikutusten arvioinnin tarpeellisuus.

Muiden toteuttamisvaihtoehtojen osalta näkyi jako teollisuuden edustajiin ja muihin sidosryhmiin. Teollisuuden edustajat toivoivat muun muassa laajempaa vaihtoehtojen arviointia sekä talousarvioperustaista rahoitusta ympäristövahingoille. Toisaalta muut lausunnonantajat sitä vastoin pitivät tärkeänä sitä, ettei ympäristövahinkojen korvaaminen tapahdu verovaroin.

Lakia alemman asteisen sääntelyn osalta ehdotettiin, että säättämisjärjestysperusteluissa kuvattaisiin tiiviisti, miten perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö on otettu ehdotettujen asetuksenantovaltuuksien osalta huomioon. Lisäksi tässä yhteydessä esitettiin öljyntorjuntavalmiuteen liittyen näkemys, ettei valmistelussa ole huomioitu sitä, millä tavalla monitoimialuksia todellisuudessa käytetään.

Toimeenpanon ja seurannan osalta pidettiin välttämättömänä järjestää lainsäädäntömuutosten vaikutusten seuranta muun muassa korvauskehityksen ja maksujen määrän sekä niiden tasapuolisuuden osalta. Lisäksi lausunnoissa tuotiin esille tarve turvata

muutoksen vaatimien resurssien riittävyys. Toimeenpanossa haasteena nähtiin esimerkiksi se, miten kunnista saadaan kerättyä tieto laitoksista, jotka eivät ole olleet ympäristövakuutusvelvollisia.

Suhteen perustuslakiin ja säätämisyjärjestyksen osalta lausuntopalautetta annettiin muun muassa ympäristöperusoikeuteen ja talousarvion ulkopuolisen rahaston perustamiseen liittyen. Palautetta annettiin niin talousarvion ulkopuolisen rahaston perustamisen puolesta kuin sitä vastaankin. Osa lausunnonantajista katsoi, että edellytykset talousarvion ulkopuoliselle rahastolle täytyivät, ja rahastolla voitavan suunnitelmallisesti varautua mahdollisiin ympäristövahinkoihin. Osa lausunnonantajista puolestaan näki ongelmia valtion pysyvän tehtävän hoitamisen edellytyksen täyttymisessä ja julkisen vallan roolin toteutustavassa. Lisäksi lausuntopalautteessa nostettiin esiin suuruudeltaan rajatun pääomarahaston ongelmallisuus toiminnanharjoittajien elinkeinonvapauden horisontaalivaikutusten ja ympäristöperusoikeuden näkökulmasta.

Yleiset säännökset sisältävän 1 luvun osalta palautetta annettiin eniten soveltamisalasta ja sen rajauksesta. Osassa lausunnoista katsottiin, että soveltamisalan ulkopuolelle tulisi rajata tuntemattomien aiheuttamat vahingot ja rikollisilla teoilla aiheutetut vahingot. Lisäksi esitettiin, että soveltamisalan ulkopuolelle tulisi rajata säteilyvahingot ja kuntien omistuksessa olevat osakeyhtiömuotoiset vesi- ja jätelaitokset. Soveltamisalan osalta palautetta annettiin myös harkinnanvaraisten avustusten myöntämistä vastaan.

Useissa lausunnoissa katsottiin myös, että ympäristövahinkorahaston varojen kehityksen ja riittävyyden sekä korvauskäytännön osalta tulisi järjestää riittävä seuranta.

Palautteissa ehdotettiin, että takaisinmaksua koskeva vaatimus poistettaisiin, eikä valtion talousarviosta siirrettyjä rahaston varat ylittäviä vahinkokustannuksia tarvitsisi tulouttaa takaisin valtion talousarvioon. Lisäksi toivottiin, että rahaston mahdollisuus ottaa lainaa itsenäisesti kiellettäisiin eksplisiittisesti.

Ympäristövahinkomaksua koskevan 2 luvun osalta palautetta annettiin laitospokkonaisuuksien maksuista, vuosittaisista yritysakohtaisista maksukatoista, ja maksuvelvollisuuden määräytymisen selkeydestä. Useassa palautteessa toivottiin, että laitospokkonaisuudet maksaisivat yhtä ympäristövahinkomaksua, ja että tämä ilmaistaisiin laissa selkeästi. Ympäristövahinkomaksua koskeviin pykäliin ja liitteisiin toivottiin muutoinkin selkeyttä ja täsmällisyyttä esimerkiksi sen suhteen, mitä tarkoitetaan toiminnalla ja toiminnan harjoittajalla. Toisaalta 6 ja 7 §:ien muodostaman kokonaisuuden katsottiin vaikuttavan täyttävän verolainsäädännöltä edellytetyn maksuvelvollisten piirin täsmällisyyden vaatimuksen. Lisäksi teollisuuden puolelta toivottiin, että vuosimaksuille asetettaisiin yritysakohtainen maksukatto. Ympäristövahinkomaksuvelvollisuus esitettiin laajennettavaksi siten, että se koskisi myös kuljetustoimialaa, malminetsintää kairaamalla sekä koelouhintoja ja tuulivoimahankkeita. Toisaalta esitettiin, että maksuvelvollisuutta rajattaisiin esimerkiksi turvetuotannon ja poroteurastamoiden osalta. Lisäksi palautteissa toivottiin, että maksuluokissa ja -määrissä huomioitaisiin toiminnan koko ja toimintaan liittyvän ympäristöriskin suuruus. Ympäristövahinkomaksuvelvollisuuden määräytymistä toiminnanharjoittajanvaihdostilanteissa pidettiin epäselvänä. Myös ympäristövahinkovelvollisuuden alkamis- ja päättymisajankohtaa toivottiin selkeytettäväksi.

Maksunkantoviranomaisen tehtävän keskittäminen yhteen ELY-keskukseen sai kannatusta, mutta rahavirtaliikennettä ELY-keskuksen ja rahaston välillä pyydettiin täsmennettäväksi, samoin kuin maksun perintää ja ulosottokelpoisuutta. Laiminlyöntimaksua pidettiin luonteeltaan avoimena, mutta toisaalta sen mahdollisuutta tulla määrätyksi myös viivästyskoron ohella maksun laiminlyönnin johdosta ehdotettiin pohdittavaksi.

Korvauksia ja avustuksia koskeva 3 luku sai palautetta erityisesti korvattavan vahingon määrittelystä ja korvauksen määrästä. Osassa palautteista katsottiin, että yksittäisten liikennevälineiden aiheuttamia vahinkoja tai kuljetusten aikaisia vahinkoja ei tulisi korvata. Epäselvänä pidettiin myös ympäristövahinkorahastolain ja ympäristövahinkolain etusijaa ja suhdetta toisiinsa samoin kuin 14 ja 15 §:n sekä ympäristövahinkorahaston ja kuljetusalan omien vakuutusvelvollisten ja kansainvälisten sopimusten suhdetta toisiinsa. Lisäksi palautetta annettiin korvattavien kustannusten yhteismitallisuudesta ja korvauksen piiriin sisällytettävien ennallistamiskustannusten arvioinnista. Osassa palautteista ehdotuksen mukaista 30 miljoonan euron suuruista kertakorvausta pidettiin liian suurena, kun taas osassa sitä pidettiin liian pienenä. Lisäksi lakiin ehdotettiin lisättävän määräys vuosittaisesta kertakorvauskatosta. Myös korvausten alarajat ja niiden määrät kyseenalaistettiin. Palautteissa pidettiin korvauksen hakemiselle asetettua määräaikaa lyhyenä ja määräajan alkamishetkeä epäselvänä. Alueen pilaantumisen selvittämistä ja pilaantuneen alueen puhdistamista koskevaa pykälää toivottiin osassa lausunnoista poistettavaksi ja osassa täsmennettäväksi. Takautumisoikeuden käytännön merkitystä pidettiin pienenä, minkä lisäksi huomautettiin, ettei rahaston päätös ole lainvoimainen tuomio. Katselmuslautakunnan kokoonpanosta, asiantuntemuksesta, määräajasta ja tehtävästä toivottiin mainintaa säännöksessä tai asetuksella.

Ympäristövahinkorahaston hallintoa ja taloutta koskevan 4 luvun osalta palautetta annettiin muun muassa edustuksesta hallituksessa ja pääomarajoista. Ympäristövahinkorahaston hallitusta ja sihteeristöä koskevaan ehdotukseen esitettiin lausuntopalautteessa useita täsmennysehdotuksia ja -toiveita. Rahaston hallituksen jäsenten kelpoisuusvaatimusten ja rahaston hallituksen kokoonpanon täsmenämistä lakitason sääntelyllä pidettiin perusteltuna tai sitä vaadittiin. Lisäksi esitettiin yksittäisiä vaatimuksia, joiden mukaan elinkeinoelämän, kuntien, ympäristöjärjestöjen edustajille tulisi varata paikka hallituksesta lakitason kirjauksella. Ympäristövahinkorahaston neuvottelukuntaa koskevasta ehdotuksesta saadussa lausuntopalautteessa kiinnitettiin huomiota siihen, että säännöksestä ei käy ilmi, ketä neuvottelukunnan jäsenet edustaisivat. Pääomarajoja koskevasta ehdotuksesta saatiin pääosin kriittistä lausuntopalautetta. Palautteen mukaan ehdotetut pääomarajat (yläraja 30 miljoonaa euroa ja alaraja 15 miljoonaa euroa) ovat liian korkeat, eikä niitä ole perusteltu. Pääomarajojen tulisi olla maksimissaan ylärajan osalta 20 miljoonaa euroa ja alarajan osalta 10 miljoonaa euroa tai öljysuojarahaston nykyisiä pääomarajoja vastaavasti 10 miljoonaa euroa ja 5 miljoonaa euroa. Myös rahaston keräämisen keskeyttämistä kritisoiitiin. Yhden lausuntopalautteen mukaan virkavastuusääntely tulisi ulottaa koskemaan rahaston hallituksen puheenjohtajan, jäsenten ja varajäsenen lisäksi katselmuslautakuntaa. Lisäksi virkavastuusääntelyn ulottamista pöytäkirjoihin tulisi harkita.

Oikaisumenettelyä ja muutoksenhakua koskevasta 5 luvusta saatiin kriittistä lausuntopalautetta. Palautteessa näiden muutoksenhakuoikeutta, maksunkantoviranomaisen oma-aloitteista päätöksen oikaisemista ja oikaisuvaatimusta koskevien ehdotusten arvioitiin olevan systemaattisesti keskeneräisiä. Keskeisenä puutteena pidettiin sitä, että yleislainsäädäntöön nähden poikkeavia lainsäädännöllisiä valintoja ei oltu perusteltu ja toisaalta sitä, että ehdotukset sisälsivät myös yleislainsäädännön kanssa täysin päällekkäistä sääntelyä. Lisäksi tuotiin esiin tarve selkiyttää, sovellettaisiinko avustuksia koskevassa muutoksenhaussa annettavan lain vain valtionavustuslain säännöksiä. Näiden seikkojen vuoksi edellytyksiä lausua järjestelmän toimivuudesta tai kannatettavuudesta ei ollut. Yhdessä palautteessa esitettiin, että muutoksenhakuoikeutta koskevan sääntelyn tulisi mahdollistaa valitusoikeus myös ympäristöjärjestöille, kuten ympäristönsuojelulaissa. Yhdessä palautteessa esitettiin, että oikaisuvaatimusmenettelyn piiriin kuuluviin päätöksiin liittyvät valitukset käsittelisi ympäristöasioihin keskittynyt Vaasan hallinto-oikeus.

Erinäisiä säännöksiä sisältävä 6 luku sai vain vähän palautetta. Palaute koski yhtäältä järjestelmän toimivuutta ja tarvittavia toimintoja ja toisaalta rikoslaissa viitattujen säännösten soveltuvuutta ja tekemuotoja sekä rangaistusvastuun syntymisen edellytysten käsittelyn tarvetta oikeushenkilön osalta. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset sisältävää 7 lukua koskien esitettiin täsmennystarpeita liittyen vahinkoihin, jotka ovat aiheutuneet lain voimaantulon yli jatkuneesta toiminnasta. Lisäksi osassa palautteissa pidettiin tärkeinä, ettei rahastosta korvattaisi missään tapauksessa vanhojen tapausten siivoamisesta aiheutuneita kustannuksia, kun taas toisissa palautteissa esitettiin, että myös ennen lain voimaantuloa sattuneiden vahinkojen korvaaminen on turvattava.

Kannanotot asiakohdittain

Luku 1 Asian tausta ja valmistelu

YTP ry ja ET piti ehdotettua järjestelmää pääosin tarpeettomana tai katsoi, ettei se ole tarkoitukseen nähden oikeasuhtainen. Itä-Uudenmaan pelastuslaitos piti nykyistä öljysuojarahastoon ja ympäristövahinkovakuutukseen perustuvaa toissijaista vastuujärjestelmää ehdotettuun rahastoon nähden kannatettavampana.

Osa lausunnonantajista puolestaan kannatti esitettyä lainsäädäntöä ja siinä ehdotettuja peruslähtökohtia ja piti sitä ympäristövastuujärjestelmää täydentävänä kokonaisuutena. Tämän suuntaisia lausuntoja antoivat KIVO, Neste Oyj, Oikeuskanslerinvirasto, RT ja Varsinais-Suomen ELY-keskus. Lisäksi Oikeuskanslerinviraston lausunnossa katsottiin esityksen selkeyttävän nykyisiä toissijaisia ympäristövastuujärjestelmiä ja niitä koskevaa lainsäädäntöä.

Esityksen katsottiin joissain lausunnoissa kohtelevan toimialoja eri tavoilla ilman riittäviä perusteita. YTP ry katsoi, että esityksen taustan tai valmisteluaineisto ei perustellut korostunutta maksuvastuuta jätteiden käsittelyn toimialalla. Lisäksi Kaivosteollisuus ry katsoi, ettei ympäristövahinkorahaston valmistelussa ole riittävästi huomioitu

kaivostoimialalla ensisijaista vakuutta eikä viime vuosien kehitystä kaivosten vakuussummien kasvussa.

Niin ikään esityksessä todettu ympäristövahinkorahaston tavoite aiheuttaja maksaa -periaatteen toteuttamisesta jakoi lausunnonantajia. Osa lausunnonantajista katsoi, ettei aiheuttaja maksaa -periaate toteudu. ET piti esteenä periaatteen toteutumiselle sitä, että riski toissijaisen korvaustahon tarpeelle on riippuvainen toimijan vastuullisuudesta, vakavaraisuudesta ja vakuutustuvasta, ja kollektiivinen vastuu ei huomioi riskin suuruutta tästä näkökulmasta. ET ja Bioenergia ry näkivät suurena ongelmana periaatteen toteutumisen kannalta se, että ehdotuksessa rahastosta voitaisiin maksaa korvauksia vahingoista, joiden aiheuttajat eivät olisi maksuvelvollisia järjestelmään. Lisäksi ongelmallisena pidettiin sitä, että rahastosta voitaisiin maksaa korvauksia tilanteissa, joissa syy vahinkoon olisi luvanvastainen tai rikollinen toiminta. Edelleen ET katsoi ympäristövahinkojen korvaamisen valtion talousarviosta jo itsessään toteuttavan aiheuttaja maksaa -periaatetta yritysten verovelvollisuuden kautta. Lisäksi lausunnossa tuotiin esiin mahdollisuus toissijaisiin vastuutilanteisiin varautumiseen konkurssilainsäädännön uudistamisella sekä valvontakäytäntöjä tehostamalla ja huomautettiin rahaston olevan hallinnollisesti raskas suhteessa nykyisistä järjestelmistä ja valtion varoista korvattuihin vahinkomääriin ja –summiin ja hallinnollisten kustannusten olevan merkittävät suhteessa rahastoon kerättäviin varoihin.

Osa lausunnonantajista sen sijaan katsoi ehdotetun järjestelmän ja toissijaisten vastuutilanteiden rahoituksen yhdenmukaistamisen vähentävän byrokratiaa ja toteuttavan aiheuttaja maksaa -periaatetta. Maa- ja metsätalousministeriö piti tavoitetta toiminnanharjoittajien ympäristövelvoitteiden hoitamisesta mahdollisimman pitkälle ilman valtion taloudellista väliintuloa perusteltuna. Oikeuskanslerinvirasto katsoi ympäristövahinkorahaston tarkoituksen ja tehtävän kytkeytyvän vahvasti ympäristöperusoikeuteen liittyvien tavoitteiden toteutumisen varmistamiseen. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että lausuttavana olevan hallituksen esityksen keskeisimmät ehdotukset koskevat ympäristövahinkorahaston perustamista nykyisen öljysuojarahaston sekä pakollisen ympäristövakuutuksen sijaan ja totesi kyseen olevan tältä osin pitkälti arvopohjaisista valinnoista, joihin KHO ei ota kantaa.

Palautetta annettiin myös valmisteluprosessin kulusta ja lainsäädäntömenettelyyn osallistumisesta. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus totesi nykyisten toissijaisten ympäristövastuuvahinkojärjestelmien ja niiden vertailun käydyn asian valmistelussa selkeästi läpi ja lakiehdotuksen arvioinnin pohjana olevan käytettävissä riittävä tieto. Metsäteollisuus ry nosti esiin sen, ettei rahastosta maksettavien tapauskohtaisten kertakorvausten katosta ole ohjausryhmässä keskusteltu eikä tapauskohtaista kertakorvausta ja pääomarajoja ole riittävästi perusteltu, eikä lakiluonnos perusteluineen tarjoa selkeää vastausta siihen, miten maksut määräytyvät laitospäätösten kohdalla vuosimaksujen määräytymisestä käydyistä keskusteluista huolimatta. Kemianteollisuus ry totesi elinkeinoelämän järjestöjen ja sitä kautta eri alojen yritysten olleen osaltaan mukana antamassa panostaan työhön koko prosessin ajan. Sekä MTK että MMM katsoivat, että heidät olisi tullut ottaa mukaan valmisteluun jo aikaisemmassa vaiheessa. Saamelaiskäräjät huomautti lausunnossaan, ettei lainsäädäntötyössä ole kuultu saamelaistahoja eikä

ympäristöriskien hallinnan ja ympäristövahinkojen torjunnan tärkeyttä arktisen luonnonympäristön kannalta ole valmistelussa huomioitu. Myös Teollisuuden Voima Oyj totesi lausunnossaan, ettei valmistelussa ole kuultu ydinvoimayhtiöiden edustajia, eikä heiltä ole pyydetty lausuntoa ympäristövahinkorahastoa koskevasta lakiluonnoksesta.

Luku 2 Nykytila ja sen arviointi

YTP ry katsoi lausunnossaan, ettei esityksessä riittävästi perustella sitä, miksi rahastomallin vuosimaksut kohdistuvat merkittävästi eri tavalla kuin vakuutusmallin vuosimaksut ovat kohdistuneet ja totesi, ettei lainvalmistelun aikana ole tehty vertailua siitä, kuinka hyvin nykyiset vakuutusmaksut ja ehdotettu ympäristövahinkorahaston vuosimaksu korreloivat keskenään. YTP ry esitti lausunnossaan kysymyksiä siitä, maksavatko korkeimpia vakuutusmaksuja maksavat tahot myös korkeampia vuosimaksuja rahastoon ja millä perusteella toiminnot, jotka vakuutusmatematiikalla arvioiden on katsottu vähäriskisiksi, on lain valmistelussa katsottu kuitenkin korkeariskisiksi. YTP ry katsoi, ettei perustelut jätteiden käsittelyä harjoittavien yritysten sijoittamisesta vuosimaksuihin ole riittävästi perusteltu. YTP ry nosti lisäksi esiin, että yksittäinen toimija ei voi vaikuttaa omilla toimenpiteillään omaan maksuvastuuseensa toisin kuin vakuutusjärjestelmässä. YTP ry:n näkemyksen mukaan valmistelun aikana ei ole tarkasteltu vakuuksia ja rahastoa riittävästi kokonaisuutena, ja rahaston vuosimaksu on esityksen perusteella tosiasiallisesti suurempi niillä toiminnanharjoittajilla, joilta vaaditaan myös vakuus.

Kemianteollisuus ry huomautti, että kemianteollisuuden yritykset ovat velvollisia ottamaan ympäristövahinkovakuutuksen, josta maksetaan toissijaisia korvauksia ympäristövahingoista. Vahinkojen ennakotorjunta ei ole kuulunut korvausten piiriin, ja nämä toissijaiset kustannukset on rahoitettu valtion budjetista. Öljynsuojarahaston pääomaa taas on kerrytetty raakaöljyn ja öljytuotteiden maahantuonnista maksetulla öljynsuojamaksulla. Tämä on kuormittanut pääosin yhtä öljyalan yritystä. Vuosien varrella Öljynsuojarahastosta on paljolti tullut valtion ja kuntien merellisen öljyntorjuntakaluston rahoitusväylä. Rahaston rooli öljyvahinkojen toissijaisena korvaajana on ollut pieni. Siitä on korvattu vain vahinkoja, joiden aiheuttaja on jäänyt tuntemattomaksi. Jo vuonna 2014 julkaistiin mietintö toissijaisten ympäristövastuujärjestelmien kehittämistä. Elinkeinoelämä jätti mietintöön tuolloin eriävän mielipiteensä. Sen mukaan järjestelmätason uudistusta pidettiin kustannustehottomana ja ylimitoitettuna toimenpiteenä verrattuna realisoituneisiin kustannuksiin. Nähtiin, että ennaltaehkäisykeinot voitaisiin hoitaa edelleen valtion budjetista ilman erikseen koottavaa veroluonteista maksua. Samalla korostettiin olemassa olevien välineiden kehittämistä. Yritysten vastuullinen toiminta ja valvonnan kehittäminen nähtiin ensisijaisena keinona välttää toissijaisten järjestelmien tarvetta. Tuolloin toissijaisen järjestelmän uudelleenjärjestely ei edennyt.

Ympäristövakuutuskeskus esitti korjauksia ja tarkennuksia liittyen maaliikenteen ja liikennevakuutuksen suhteeseen ympäristövahinkoihin, ympäristövahinkovakuutusjärjestelmästä maksettuihin yksityisoikeudellisiin korvauksiin, yksityisten vahingonkärsijöiden vakuutuksista saamiin korvauksiin sekä ympäristövahinkovakuutusjärjestelmän kustannustehokkuuteen.

Suomen siipikarjaliitto ry huomautti ympäristövahinkovakuutuksen olevan pakollinen siipikarjaa tuottaville osakeyhtiöille, joilla on aluehallintoviraston myöntämä ympäristölupa, kun taas toiminimellä toimivilla siipikarjatiloilta ei ole vakuuttamisvelvollisuutta.

Konkurssiasiamiehen toimiston lausunnossa tuotiin esille tarve jatkaa valmistelutyötä lainsäädännön selkeyttämiseksi ympäristövästuiden asemasta konkurssitilanteissa.

Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto piti täydentäväksi tarkoitettua harkinnanvaraista rahoitusmahdollisuutta tärkeänä elementtinä pelastustoimen ympäristövahinkojen torjunnan kalustohankintojen mahdollistamisessa ja katsoi olevan syytä varmistaa, ettei torjuntavalmiuden ylläpitoon tai investointeihin osoitetulla rahoituksella ole kielteisiä vaikutuksia pelastustoimen muuhun rahoitukseen.

Varsinais-Suomen ELY-keskus katsoi ympäristölle vaaraa aiheuttavien toimintojen harjoittajille asetettavan maksuvelvollisuuden ympäristövahinkorahastoon toteuttavan aiheuttamisperiaatetta ja selkeyttävän ympäristövastuujärjestelmää.

SYKE ja LUKE katsoivat, että nykytila on hyvin ja tarkoituksenmukaisesti arvioitu.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus piti uudistusta tarpeellisena ja huomautti, että aikaisemmat toissijaiset ympäristövahinkojen korvausjärjestelmät eivät kaikilta osin ole olleet toimivia ja kattavia, eivätkä käsittelyajat ole olleet joutuisia.

Neste Oyj totesi nykyisen rahastomallin, jossa öljysuojarahaston pääoma on kerrytetty pääosin maahan tuotavasta raakaöljystä ja pienemmältä osin maahan tuotavista valmiista öljytuotteista rasittaneen suurimmilta osin vain yhtä toimijaa, eli Neste Oyj:tä. Nykytilaan verrattuna esitys on Neste Oyj:n mukaan oikeudenmukainen ja kannatettava muutos. Ehdotus varmistaa Neste Oyj:n käsityksen mukaan, että saavutettu hyvä öljyntorjunnan valmius voidaan säilyttää jatkossa.

Itä-Uudenmaan pelastuslaitoksen mukaan lain valmistelussa ei ole otettu huomioon sisäministeriön lainvalmistelun alkaessa esittämää kantaa pelastuslaitosten ja Rajavartiolaitoksen vähintään nykyistä vastaavaa öljyntorjunta-avustusten varmistamisesta uuden lainsäädännön valmistelun yhteydessä ainakaan siten, että harjoittelusta ja koulutuksesta aiemmin saatua rahallista korvausta olisi sisällytetty uuden järjestelmän piiriin.

MTK totesi ympäristövahinkovakuutusjärjestelmän seurannan osoittaneen järjestelmän ylläpidon olevan suhteettoman kallista verrattuna toteutuneeseen korvausturvaan. Lisäksi MTK on katsonut, että yksityiset vahingonkäräjät eivät ole saaneet vakuutuksesta korvauksia, ja todennut korvausmenettelyn olevan yksityisen hakijan kannalta raskas. MTK on lisäksi todennut ympäristövahinkovakuutuksen soveltamisalan olevan kapea.

MTK huomautti, että eläinsuojien osalta ympäristövahinkovakuutus on vaadittu osakeyhtiömuotoisilta yrityksiltä, joiden ympäristölupaa myöntää valtion ympäristölupaviranomainen, ja että vakuuttamisvelvollisuus ei koske toiminimellä harjoitettavaa toimintaa. Kotieläintilojen maksamat vakuutusmaksut ovat MTK:n mukaan pienimpien maksujen joukossa.

Kirsi Oksiala-Mäki-Petäjä yhtyi MTK:n lausuntoon liittyen ympäristövahinkojärjestelmän ylläpidon kalleuteen ja todennut MTK:n lausunnon nostavan esiin merkittävän epäkohdan nykytilan tarkastelussa liittyen yksityisten vahingonkäräjien vakuutuksista saamiin korvauksiin ja menettelyn raskauteen yksityisen hakijan kannalta. Lisäksi Oksiala-Mäki-Petäjä totesi ympäristövakuutuskeskuksen jääneen tuntemattomaksi tahoksi suurelle yleisölle sekä mahdollisessa vahingonkäräjien roolissa oleville pien- ja mikroyrittäjille.

Saamelaiskäräjät toi lausunnossaan esille, että aiheuttaja maksaa -periaatteen tulee tarkoittaa, että ympäristöön kohdistuvia riskejä ja ympäristövahinkojen hoitoa ei tule voida ulkoistaa luonnon ja muiden toimijoiden kannettavaksi. Metsäteollisuus ry on sen sijaan katsonut aiheuttaja maksaa -periaatteen osalta, että soveltuakseen perusteeksi lakiehdotukselle, tulisi maksajien joukosta löytyä kaikki sellaiset yhteiskunnan toimijat, joiden aiheuttamien vahinkojen perusteella ympäristövahinkorahastosta maksetaan korvauksia.

Teollisuuden Voima Oyj esitti, ydinenergian käyttöön liittyvät toiminnot rajataan ympäristövahinkorahastolain ulkopuolelle, koska ympäristövahinkorahastoa koskevalla lakiluonnoksella, ydinvastuulilla sekä ydinenergiailalla on merkittäviä päällekkäisyyksiä.

Rakennusteollisuus RT ry piti huolestuttavana kehitystä, jossa kiertotaloutta rakentava kierrätysteollisuus joutuu maksajaksi.

Työ- ja elinkeinoministeriö huomioi, että sen vastuulle kuuluvan vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) kohteissa on päällekkäistä sääntelyä ympäristönsuojelulain kanssa ja rajanvetoon liittyy jonkin verran tulkintaa. Työ- ja elinkeinoministeriö totesi, että myös sen puolelta on hoidettu joitain aiempia toissijaisen vastuun tapauksia kemikaalikohteissa yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa. Arvio on ollut, ettei vastaavaa toimivaltuutta nähdä tarkoituksenmukaisena säätää kemikaaliturvallisuuslakiin, mutta lausunnossa on todettu, että jatkossakin voi olla tarvetta tapauskohtaiselle harkinnalle rahoittaa tapauksia talousarvioista.

Luku 3 Esityksen tavoitteet

EK ja Teollisuuden Voima Oyj katsoivat, ettei ympäristövahinkorahastoa koskeva luonnos hallituksen esitykseksi ainakaan täysin vastaa lainsäädäntöhankkeelle asetettuja tavoitteita, joiksi mainittiin aiheuttaja maksaa -periaatteen toteutuminen, mallin ennakoitavuus ja tarkkarajaisuus, kustannusten ennallaan pysyminen ja hyväksyttävyyys.

YTP ry ja Teknologiateollisuus ry katsoivat, ettei aiheuttaja maksaa -periaate toteudu ainakaan riittävän hyvin, minkä lisäksi YTP ry katsoi, ettei esityksen tavoite mahdollisimman oikeudenmukaisesta kohdistamisesta toteudu. YTP ry katsoi, ettei esitys ota huomioon sitä, että jätteiden käsittelyllä pyritään vähentämään haitallisia ympäristövaikutuksia. Käsittelystä aiheutuu myös kielteisiä vaikutuksia, mutta kokonaisuutena tarkasteltuna jätteen käsittelyn vaikutukset, etenkin silloin, kun jäte hyödynnetään, ovat ympäristön näkökulmasta myönteiset. Jätteen käsittelyä ei voida jättää toteuttamatta. Esityksen mukaan korostuneessa maksuvastuussa ovat jätteiden käsittelyn toimialalla ne yritykset, joilla on toimintaa eri puolilla Suomea, eli määrällisesti useita ympäristölupia. Esityksessä ei

tarkastella sitä, kohteleekeko malli oikeudenmukaisesti kiertotalouden toimintoja, jotka perustuvat hajasijoittumiseen lähelle syntyviä materiaalivirtoja. Malli päinvastoin rankaisee toimintojen hajasijoittumista. Malli painottaa toimialakohtaista ympäristövahingon riskiä, eikä toimialan sisällä tehdä riskinarviointia.

Kaivosteollisuus ry ja Teknologiateollisuus ry molemmat totesivat korvattavissa vahingoissa oleva mukana sellaisia toimintoja, jotka eivät esityksen mukaan ole rahaston maksajia. Molemmat myös huomioivat, että rahastosta voi tulla korvattavaksi myös tuntemattomien tai selvittämättä jääneiden tekijöiden aiheuttamat vahingot. Lisäksi molemmat nostivat esille sen, ettei rikollisella tai tuottamuksellisella teolla aiheutettuja vahinkoja ole suljettu pois korvauksen piiristä. Kaivosteollisuus ry ja Teknologiateollisuus ry pitivät ennakkokorvauksen maksua esitettyssä muodossa vaikeasti hyväksyttävänä toissijaisen vastuuvälineen kehittämisessä. Teknologiateollisuus ry katsoi, että ehdotuksessa olisi tullut tarkastella huomattavasti yksityiskohtaisemmin rajanvetoa ensisijaisten vastuumeکانismien, sisältäen toiminnanharjoittajan asettamat vakuudet, ja toissijaisten vastuumeکانismien käyttöä.

Kemianteollisuus ry piti omaehtoisen vastuullisen toiminnan kehittämistä ensisijaisena toimenä välttää toissijaisen järjestelmän tarvetta. Kemianteollisuus ry:n mukaan valvonnan tehostaminen ja kehittäminen vähentäisivät tapauksen määrää, mistä syystä valvontaan olisi panostettava lisää voimavaroja ja osaamista. Kemianteollisuus ry katsoi, ettei lakiehdotus sellaisenaan vastaa sille asetettuja tavoitteita, vaan vaatii merkittäviä tarkennuksia. Kemianteollisuus ry piti tärkeänä, että lainsäädännöllä ei luoda uutta vastuuperustaa, järjestelyt ovat aina toissijaisia, jopa viimesijaisia, menettelyllä ei saa olla negatiivista ohjausvaikutusta, toimenpiteiden on oltava ennakoitavia, tarkkarajaisia ja välttämättömiä, ja kustannusten on oltava kohtuullisia ja oikeinmitoitettuja.

Suomen luonnonsuojeluliitto katsoi, että aiheuttajan vastuu toteutuu vain osittain, koska pääomarajat supistavat todellisuudessa toiminnanharjoittajien vastuuta koskemaan vain pienempiä ja rajallista määrää korvaustapauksia vuositasolla. Suomen luonnonsuojeluliitto katsoi, että pääomarajaa tulisi nostaa niin, että myös laajat isännättömät korvaustilanteet voitaisiin korvata rahaston varoista. Lisäksi Suomen luonnonsuojeluliitto piti pääomarajoja toiminnanharjoittajien horisontaalisten omaisuuden suojan vaikutusten osalta epäoikeudenmukaisina, koska yksi toiminnanharjoittaja voi sattumanvaraisista syistä joutua pääomittamaan rahastoa enemmän kuin toinen toiminnanharjoittaja, joka aloittaa toimintansa juuri rahaston pääoman laskettua alle alarajan. Suomen luonnonsuojeluliiton näkemyksen mukaan pääoman maksimimäärä pitäisi määrätä niin suureksi, että pääomaa voidaan kerätä jatkuvasti. Suomen luonnonsuojeluliitto piti oikeudenmukaisempana sellaista järjestelmää, jossa toiminnanharjoittajille maksettaisiin palautusta rahastosta minimipääoman ylittävistä varoista, kun toiminnanharjoittaja on lopettanut tai merkittävästi pienentänyt toimintaansa ja näyttänyt, ettei lopetetusta toiminnasta voi aiheutua enää merkittävää ympäristön pilaantumisen vaaraa.

Suomen siipikarjaliitto ry kiinnitti huomiota siipikarjatuotantoa harjoittavien yritysten alhaiseen riskiin aiheuttaa ympäristön pilaantumista ja katsoi, että tämän tulisi vaikuttaa maksujen suuruuteen.

Natur och Miljö r.f. katsoi rahaston tavoitteiden olevan linjassa ympäristöoikeudenmukaisuuden ja luontoa koskevan kollektiivisen vastuun kanssa. Natur och Miljö r.f. piti rahoitusjärjestelmän päivittämistä perusteltuna toiminnanharjoittajien ympäristövelvollisuuksien takaamiseksi ja valtion ympäristövahinkojen hoitamiseen liittyvän taloudellisen väliintulon vähentämisen kannalta.

Tuulivoima-kansalaisyhdistys ry piti esitystä kannatettavana ja oikeasuuntaisena mutta katsoi, että lakia tulisi soveltaa myös tuulivoimahankkeisiin ja tuulivoimatuotantoon ja esitti, että ympäristövahinkorahastosta tulisi kattaa tuulivoimaloiden ja niiden perustusten purkamisesta ja tuulivoimahankkeiden käytössä olevien maa-alueiden ennallistamisesta ja puhdistamisesta aiheutuvat kulut siinä tapauksessa, että omistaja ei kykene niistä huolehtimaan tai omistajaa ei tavoiteta. Lisäksi Tuulivoima-kansalaisyhdistys katsoi, että rahastosta tulisi korvata tuulivoimahankkeista johtuva kiinteistöjen arvon aleneminen.

Varsinais-Suomen ELY-keskus piti esityksen tavoitetta kannattavana ja piti tärkeänä saada voimaan yhtenäinen ja toimiva instrumentti toissijaisen vastuun toteuttamiseen aiheuttajan vastuun pysyessä ensisijaisena vastuulainsäädännön lähtökohtana. Lisäksi ELY-keskus piti tärkeänä, että ehdotettuun lainsäädäntöön sisältyy myös mahdollisuus maksettujen korvausten takaisinperintään vastuutaholta, mikäli vastuutaho myöhemmin osoittautuukin maksukykyiseksi ja tunnistettavaksi.

SYKE piti esityksen yleisiä tavoitteita hyvinä niin yleisten tavoitteiden, rahoitusvastuun kohdentumisen, järjestelmän laajuuden, vakuutusjärjestelmän korvaamisen rahastolla ja soveltamisalan suhteen. SYKE piti järjestelmän organisoinnin perustaksi valittua budjetin ulkopuolista rahastoa vakuutusmalliin nähden selkeästi kustannustehokkaampana vaihtoehtona, sillä se sopeutuu paremmin vahinkotapausten ennakoinnin vaikeuteen.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus totesi ympäristövahinkorahaston käytännön järjestämisen vaativan ennen lain voimaantuloa vuonna 2024 vielä paljon käytännön kehittämistyötä erityisesti teknisten järjestelyjen, esimerkiksi YLVA:n täysimääräisen käyttöönoton suhteen sekä valtion että kuntien laitosten osalta.

LUKE piti ehdotuksen tavoitteita yleisesti ottaen perusteltuina. LUKE kuitenkin totesi, ettei suuronnettomuuksien tai kaikkien suurimpien ympäristön pilaantumisen vaara- ja vahinkotilanteiden rajaus järjestelmän ulkopuolelle täysin toteuta aiheuttaja maksaa -periaatetta. LUKE katsoi, että tämän osalta vaihtoehtoja tulisi edelleen selvittää ja asiaa tarkastella uudelleen. LUKE totesi myös tavoitteeseen kustannusten kohdentamiseen mahdollisimman oikeudenmukaisesti toiminnanharjoittajien kesken perustuen toimialakohtaiseen ympäristön pilaantumisen vaaraan aiheuttamisen riskiin liittyen, ettei lakiehdotuksen taustamateriaaleista käy selkeästi ilmi, miten riskinarviointi on tällä hetkellä suoritettu ja perustuuko se vain nykytilanteeseen vai onko luokittelussa pyritty ennakoimaan myös mahdollisia muutoksia toimialoilla. Lisäksi LUKE katsoi, että toimialakohtaisen riskinarvioinnin tulisi olla mahdollisimman kattava ja myös päivitettävä.

Kalatalouden Keskusliitto katsoi veroluonteisen maksun toteuttavan mahdollisimman pitkälti aiheuttaja maksaa -periaatetta, sillä se kohdistuisi ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan harjoittamiseen, mitä Kalatalouden Keskusliitto piti kannatettavana ja

vastuun kohdentumisen kannalta oikeudenmukaisena. Lisäksi Kalatalouden keskusliitto piti kannatettavana toissijaisten vastuujärjestelmien yhdistämistä sekä hallinnollisen taakan ja taloudellisten kustannusten vähentymistä.

Kirsi Oksiala-Mäki-Petäjä kysyi lausuntopalautteessaan, miten rahasto aikoo selvittää ne rikostutkintaa vaativat erityistilanteet, joissa on muun muassa käytetty bulvaaneja hankkeiden ja lupien hankkimiseen, tai joissa yrityksiä on lopetettu ja perustettu ympäristövastuiden kiertämiseksi ja ympäristövahinkojen vahingonkorvauksilta välttymiseksi. Oksiala-Mäki-Petäjä nosti esille rahaston tarpeen selvittää tällaiset tilanteet.

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK r.y. ja Rakennusteollisuus RT ry pitivät nykyjärjestelmien yhdistämisellä saavutettavaa hallinnollisen byrokratian vähenemistä hyvänä asiana. MTK r.y. totesi tavoitteen toissijaisen vastuujärjestelmän kustannusten kohtuullisuudesta ja järkevästä mitoittamisesta olevan hyvä. MTK r.y. piti lisäksi erittäin tärkeänä, että yrityskohtaiset maksut ovat oikeassa suhteessa yritystoiminnasta aiheutuvaan ympäristön pilaantumisen riskiin.

Myös Uudenmaan ELY-keskus piti esityksen tavoitteita ja päämääriä erittäin kannatettavina ja odotettuina ja lakiesitystä erittäin tarpeellisena. Uudenmaan ELY-keskus katsoi, että on tärkeää, ettei kynnys viranomaisten kustannusten korvaamiseen lakiesityksen kattamissa tilanteissa muodostu käytännössä liian korkeaksi ja että lakiesityksen myötä aiheuttamisperiaatteen mukainen rahoitus järjestyy viranomaisen toteuttamiin toimiin niissä tilanteissa, joihin se on tarkoitettu. ELY-keskus nosti esille joutuisan rahoituksen tärkeyden liittyen esimerkiksi mahdollisuuteen hankkia torjuntatoimenpiteiden edellyttämät palvelut ulkopuoliselta taholta, sillä ELY-keskuksella ei ole mahdollisuuksia itse hoitaa tarvittavia ehkäisemis- ja rajoittamistoimia.

Valtiovarainministeriö piti ympäristövahinkojen toissijaisen vastuujärjestelmän uudistamista erittäin tarpeellisena. Valtiovarainministeriön mukaan järjestelmä olisi uudistettava siten, että valtion väliintulon olisi oltava enimmillään poikkeuksellista. Valtiovarainministeriö arvioi myös talousarvion ulkopuolisten rahastojen perustamista ja totesi suhtautuvansa näihin pääsääntönä erittäin kriittisesti. Valtiovarainministeriö huomioi ympäristövahinkorahaston korvaavan öljysuojarahaston ja katsoi perustuslain reunaehtojen täyttymisen edellyttävän sitä, ettei torjuntakaluston hankkimiseen liittyvän harkinnanvaraisen avustuksen mittaluokka ylitä ympäristövahinkoihin varautumista. Kokonaisarvion perusteella valtiovarainministeriö kuitenkin katsoi, että edellytykset rahaston perustamiselle ovat olemassa. Lisäksi valtiovarainministeriö huomioi rahaston kytketyneisyyden valtiontalouteen ja totesi rahastojen käytön lisäävän valtion alijäämää.

Myös työ- ja elinkeinoministeriö piti toissijaisten korvaus- ja vastuujärjestelmien kehittämistä tärkeänä. Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan perusperiaatteena tulee olla, että ensisijaisesti vastuu ympäristön kunnostamisesta ja puhdistamisesta on kuitenkin pilaantumisen aiheuttajalla ja toissijaisia vastuujärjestelmiä sovelletaan vain silloin, kun laiminlyöntejä ei saada muulla tavoin korjattua ja yleinen etu edellyttää toimia. Työ- ja elinkeinoministeriö korosti periaatetta yritysten yhtäläisistä kilpailuolosuhteista ja totesi, että valtion osallisuudesta säättäminen tulee tehdä tavalla, joka ei passivoi toimijoiden (yritysten) omaa vastuunottoa ja huolellisuutta huolehtia riittävästä toimenpiteistä terveydelle ja

ympäristölle aiheutuvien haittojen ennaltaehkäisemiseksi ja mahdollisesta pilaantumisesta terveydelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran poistamiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriö piti ennaltaehkäisemisen ja valvonnan lisäksi ensiarvoisina toimivia takaisinperintämenettelyjä pilaantumisen aiheuttajalta niin, että toissijaisia korvausmenettelyitä jouduttaisiin käyttämään harvoin. Työ- ja elinkeinoministeriön näkemyksen mukaan harkinnanvaraisten avustusten tulisi olla kunkin hallinnonalain talousarviossa selkeyden ja hallittavuuden vuoksi.

Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan aiheuttaja maksaa -periaatteen toteutuminen ei ole aukotonta. Vastuu on kollektiivinen myös vahingoista jonka voi aiheuttaa myös tuntematon. Työ- ja elinkeinoministeriö piti keskeisenä kysymyksenä HE-luonnoksen osalta sitä, onko uusi rahastomalli tarkoituksenmukainen, toimiva ja tasapainoinen kokonaisuus sekä myös oikeasuhtainen hallinnollisen taakan ja yritysvaikutusten osalta. Työ- ja elinkeinoministeriö totesi kollektiivisen vastuun myös herättävän kysymyksiä, miten varmistetaan tehokas ja samalla mahdollisimman kevyt malli. Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö nosti esiin mahdollisen riskin siitä, että valittu malli ohjaa toimintaa pitemmällä aikavälillä väärään suuntaan toimijoiden tunnistettua, että rahastosta löytyy tarvittaessa rahaa, ja viime kädessä valtio korvaa vahingot. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoi mallin toteuttavan epäterveesti kollektiivisen rangaistuksen menettelyä siten, että esimerkiksi asiansa hoitavien toimijoiden edellytetään kustantavan vastuuttoman toimijan vastuuttoman toiminnan seuraukset. Työ- ja elinkeinoministeriö totesi tarpeen ennakoida ja tunnistaa paremmin riskialttiit toimintatavat ja menettelyt olemassa olevien lupa- ja valvontamenettelyiden kautta ja katsoi valvontamenettelyiden tarkentamisella ja niiden perusteella tarvittavien muutosten tekeminen lupamenettelyihin olevan ennalta ehkäisevää ja kustannustehokasta verrattuna jälkitoimenpiteisiin.

Luku 4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

YTP ry katsoi, ettei maksuvelvollisuutta koskevat pykälät ja maksutaulukko toteuta riittävän hyvin tavoitetta säilyttää toiminnanharjoittajiin kohdistuvien maksujen nykytasoa. Lisäksi YTP ry totesi, ettei esityksen vaikutuksissa käsitellä uuden vuosimaksun suuruuden suhdetta aiempiin vakuutusmaksuihin yritystasolla ja katsoi, että ehdotuksessa pitäisi perustella, millä perusteella se, että yrityskohtaiset muutokset joissain tapauksissa ovat erittäin suuria, katsotaan ongelmattomaksi. YTP ry katsoi, ettei öljyntorjunnan pelastuskalustoon liittyvän kustannuserän poistumista ole ilmeisesti otettu huomioon rahaston tavoitekertymää alentavasti ja totesi hallinnon kustannusten olevan suhteellisen suuret rahaston vuosikertymään nähden.

Kemianteollisuus ry piti maksuvelvollisten joukon laajentamista ympäristönsuojelulain mukaiseen lupavelvollisten joukkoon nykytilaa oikeudenmukaisempana ja kannatettavana muutoksena. Kemianteollisuus ry katsoi mallin sopivan kollektiivisen vastuun rahoitukseen ja tietyllä alueella tapahtuneen vahingon toissijaiseen korvaamiseen, mutta ei yksittäisten kuljetusvahinkojen aiheuttamien korvaustarpeiden suhteen. Kemianteollisuus ry katsoi, että kuljetusten osuutta ehdotuksessa on tarkasteltava uudelleen. Kemianteollisuus ry esitti ratkaisuvaihtoehtoiksi maksuvelvoitteen laajentamisen ja kuljetuksia koskevien korvausten rajaamisen selkeästi viimesijaisiin kustannuksiin tai kuljetusten aikaisten vahinkojen

poistaminen korvattavista vahingoista kokonaan. Kemianteollisuuden mielestä pääomarajat ja tapauskohtainen katto tulisi määritellä uudelleen ja korvausten vuosikatto on välttämätön. Kemianteollisuus ry korosti muutosten mittavuutta ja esitti, että esityksen vaikutusten arviointi on selvästi puutteellista ja sitä on jatkettava. Kemianteollisuus ry huomautti taloudellisten vaikutusten vaihtelevan suuresti kemianteollisuuden alan yrityksissä verrattuna nykyiseen ja totesi, että kaikkia pitkän aikavälin vaikutuksia on mahdoton ennakoita.

Puolustusministeriö totesi öljysuojarahaston lakkauttamisen ja öljysuojamaksusta luopumisen merkitsevän sitä, että valtion viranomaisten, kuten Rajavartiolaitoksen ja Merivoimien öljyntorjuntakaluston hankinnat rahoitetaan jatkossa edelleen valtion talousarviosta, mutta hankintoihin ei voi enää saada harkinnanvaraisia korvauksia talousarvion ulkopuolisesta rahastosta. Tämä edellyttää Puolustusvoimien mukaan sitä, että Puolustusvoimien öljyntorjuntakaluston hankintoja varten tulee saada jatkossa tarvittava lisärahoitus valtiontalouden kehyksiin täysimääräisesti.

Suomen luonnonsuojeluliitto piti toissijaisen vakuussäätelyn olevan tärkeä keino hallitusohjelman mukaisen kaivosten ympäristönsuojelun tason parantamiseen ja vakuusasioiden kuntoon saattamiseen. Suomen luonnonsuojeluliitto piti kaivoksiin liittyviä hallitsemattomia ja vakuudettomia riskejä kestävyysvajeena ja katsoi, että lain perusteluissa on syytä selostaa Talvivaaran ympäristöriskos- ja korvauskäsittelyt. Lisäksi Suomen luonnonsuojeluliitto katsoi, että kaivannaisjätteistä tulevat ympäristöriskit ovat suuremmat kuin mistään muusta teollisuudesta ja esitti, että suurille määrille vaarallista jätettä tarvitaan korkeammat luokat. Suomen luonnonsuojeluliitto katsoi kaivannaisjätteiden luokituksen olevan jäljessä ja esitti, että se on saatava ajan tasalle. Suomen luonnonsuojeluliitto esitti uutta massakohtaista luokitustasoa kaivannaisjätteille ja poikkeuksellisen laajalle ja vaaralliselle jätetoiminnalle. Toissijaisesti Suomen luonnonsuojeluliitto esitti, että erityinen korkeampi maksu määrätään vain vaaralliselle jätteelle ja vaarallista vaarallisemmaksi luokitetuville jätteille, erityisesti kaivannaisjätteille.

Suomen siipikarjaliitto ry katsoi eläinsuojien maksun lisäävän alan kustannuksia, mikä olisi vastoin Marinin hallitusohjelman kirjauksia. Lisäksi liitto piti eläinsuojille esitetyn maksun (200 € vuodessa, vuosimaksuluokka 5) suuruutta kohtuuttomana verrattuna samaan maksuluokkaan kuuluviin korkeamman ympäristöriskin toimintoihin. Liitto piti tärkeänä sitä, että nykyisessä järjestelmässä olevien siipikarjatilojen maksut eivät nouse, eikä maksuvelvollisuutta uloteta uusille tiloille.

Pirkanmaan ELY-keskus kannatti ehdotettua uutta säätelyä. ELY-keskus katsoi uudistuksen selkeyttävän ja laajentavan toissijaisen rahoitusvastuun käyttömahdollisuuksia ja osaltaan toteuttavan kollektiivista aiheuttaja maksaa -periaatetta. ELY-keskuksen mukaan uusi säätely myös mahdollistaa aikaisempaa paremmin esimerkiksi ennakkolisen rahoituksen saamisen tilanteessa, jossa viranomaisen tulee ryhtyä toimiin esimerkiksi YSL 182 a §:n perusteella. Lisäksi Pirkanmaan ELY-keskus huomioi sille esitetyn uuden alueen pilaantumisen selvittämistä tai pilaantuneen alueen puhdistamista koskevan tehtävän ja totesi, että alueen pilaantuneisuuden ja puhdistustarpeen arvioinnin on perustuttava selvitykseen alueella olevien haitallisten aineiden aiheuttamasta vaarasta tai haitasta

terveydelle ja ympäristölle, ja että puhdistaminen tehdään riskinarvion perusteella ja noudattaen kestäväen puhdistamisen periaatteita.

Tuulivoima-kansalaisyhdistys ry nosti lausunnossaan esiin tuulivoimaloiden ja niiden perustusten purkamiseen liittyvää problematiikkaa. Tuulivoima-kansalaisyhdistys ry totesi taustana tuulivoimantuotannon olevan ympäristösuojelulaissa tarkoitettua ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa. Tuulivoimahankkeita on vireillä huomattavasti enemmän kuin monilla hallituksen esitysluonnoksessa tarkoitetuilla lain soveltamisalaan kuuluvilla toimialoilla (esim. kaivostoiminta) ja tuulivoimalatoiminnasta aiheutuvat vaikutukset ovat laajempia, kuin monella muulla toimialalla (esim. pesulat, eläinsuojat). Tuulivoima-kansalaisyhdistys ry totesi, että tuulivoimahankkeita ei ole ympäristösuojelulaissa säädetty yleisesti ympäristöluvanvaraisiksi, kuten muut vastaavia ympäristövaikutuksia aiheuttavat teolliset toiminnat, mutta niiltäkin voidaan edellyttää tapauskohtaista ympäristölupaa, mikäli niiden toiminnasta saattaa aiheutua naapuruussuhdelaisissa tarkoitettua kohtuutonta räsitusta (melu, välke). Käytännössä tuulivoimahankkeilta edellytetään kuitenkin vain harvoin ympäristölupaa ennen voimaloiden käyttöönottoa, ja toiminnan käynnistyttyä ympäristöluvan voimaan saaminen on erittäin vaikea ja aikaa vievä prosessi, eikä välttämättä onnistu ollenkaan, koska toiminnanharjoittajilla on monia keinoja vastustaa ympäristölupavaatimusta. Siksi vain harvoilla tuulivoimahankkeilla on ympäristölupa, jolla toiminta olisi saatettu viranomaisvalvonnan piiriin, ja suurin osa tuulivoimahankkeista toimii ilman ympäristöluvan mukaista valvontaa. Käytöstä poistettavien tuulivoimaloiden purkamisvastuuseen liittyen Tuulivoima-kansalaisyhdistys ry totesi muun muassa, että maanvuokrasopimusten mukaan vuokraoikeuden siirto ja vuokratun alueen edelleen- tai alivuokraus on yleensä mahdollista maanomistajaa kuulematta. Lisäksi tuulivoimahankkeiden omistus on useimmiten järjestetty hanketta varten perustettuun projektiyhtiöön, jonka osakkeet on helppo myydä eteenpäin. Tuulivoimahankkeet vaihtavatkin tyypillisesti omistajaa useita kertoja elinkaarensa aikana. Siksi tuulivoimaloiden toiminnan alkaessa ei voida tietää, kuka voimat omistaa niiden käyttöään päättyessä. Yli puolet tuulivoimahankkeista on tälläkin hetkellä ulkomaisessa omistuksessa, ja todellisen päätösvallan selvittäminen voi olla vaikeaa tai jopa mahdotonta. On siis olemassa varteenotettava mahdollisuus siihen, että tuulivoimahankkeen viimeisellä omistajalla ei ole kykyä tai halua purkaa voimaloita perustuksineen, tai omistajaa ei ollenkaan tavoiteta. Silloin purkaminen jää maanomistajan tai viime kädessä yhteiskunnan vastuulle.

Varsinais-Suomen ELY-keskus katsoi maksujen määräämisen perusteiden vaikuttavan selkeiltä ja jättävän vähän tulkinnanvaraa. Varsinais-Suomen ELY-keskus huomautti suuriin eläinsuojaiin, turvetuotantoon ja kalankasvatukseen liittyvien ympäristöriskien olevan saman suuruisia, vaikka tällä hetkellä osa niistä kuuluukin vuosittaisen ja osa kertamaksun piiriin. Varsinais-Suomen ELY-keskus katsoi, että vaikka maksuvelvollisuuden määräytymisen perusteita on avattu perusteluissa, erityisesti maksuvelvollisen toiminnon ja sen maksuvelvollisuuden määräytyminen vaativat edelleen selkeyttämistä. Lisäksi ELY-keskus katsoi tarpeelliseksi vielä harkita, onko 30 000 euron enimmäismaksu kaikissa tilanteissa riittävä ja olisiko usean osatoiminnon laitoksilta vaadittava korkeampaa maksua kuin sellaisilta saman toimialan laitoksilta, joilla on vain yksi riskiä aiheuttava toiminta.

SYKE totesi olevan aiheuttamisperiaatteen kannalta aiheellista olevan periaatteessa oikein, että maksuvelvollisten joukkoa laajennettaisiin nykyisestä ottamalla sellaisiakin toiminnanharjoittajia järjestelmän piiriin, jotka ovat olleet aiemmin vakuutusturvan piirissä ilman pakollista vakuuttamisvelvollisuutta. SYKE piti asianmukaisena järjestelmän suuruusluokan mitoittamista sen perusteella, mikä on vahinkotapahtumien ennakoitu määrä, varautumista korvattavien vahinkojen määrän tilapäiseen rahaston varojen ylittämiseen sekä sitä, että maksujen muuttaminen edellyttäisi kaikissa tilanteissa rahastolain muutosta. SYKE kuitenkin katsoi, että kaivoksilta perittävän maksun suuruutta pitäisi perustella esityksessä laajemmin tai vaihtoehtoisesti maksua tulisi korottaa.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus katsoi, että koska ympäristövahinkomaksut on tarkoitus kerätä vain ympäristönsuojelulain mukaan luvitettavilta, ilmoituksenvaraisilta ja rekisteröitäviltä ympäristön pilaamisen vaaraa aiheuttavilta toiminnoilta ja suurimman osan ehdotettavasta ympäristövahinkorahastosta korvattavista vahingoista arvioidaan olevan öljyvahinkoja ei aiheuttajien kollektiivinen vastuu näin ollen toteutuisi uudistuksessa täysin. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus kuitenkin huomioi, että osa aikaisemmin öljysuojamaksua maksaneista yrityksistä tosin kuuluu niihin ympäristönsuojelulain mukaisiin toimintoihin, joita ympäristövahinkomaksuvelvollisuus koskee tai niiden on otettava esim. kuljetustoiminnalleen pakollinen vakuutus, josta mahdolliset vahingot ensisijaisesti katetaan.

LUKE piti tärkeänä pitää huolta, ettei öljysuojarahaston lakkauttamiseen liittyvien muutosten myötä varautuminen öljy- ja kemikaalionnettomuuksiin ei heikenny.

Kalatalouden keskusliitto nosti esiin, että ympäristövahinkorahaston myötä osalle maksuvelvollisista uuteen järjestelmään siirtyminen tarkoittaisi maksujen pienenemistä, osalle kasvamista.

Helsingin yliopiston mukaan ehdotettu korvausjärjestelmä on tarpeen ja selkeyttää toissijaisten vastuiden tilannetta. Helsingin yliopisto katsoi, että maksujen tulee olla oikeassa suhteessa harjoitettuun toimintaan, ja totesi, etteivät laajamittaiset vahingot kuten aikanaan Talvivaaran kipsisakkavuoto ja toiminnanharjoittajan ajautuminen konkurssiin, voi muodostaa määrättävien maksujen perustaa. Helsingin yliopisto piti tärkeänä, että ympäristöluvassa ja muissa toiminnanharjoittajan tarvitsemisissä luvissa on asetettu riittävät vakuudet toiminnan lopettamisen tai keskeytymisen varalle ja katsoi, että asia on ratkaistava asiaa koskevissa laeissa kuten ympäristönsuojelulaissa ja kaivoslaissa.

Itä-Uudenmaan pelastuslaitos nosti esille uuden sekä pelastustoimintaan ja ensihoitoon että öljyntorjuntaan sopivan aluksen hinnan ja piti vaarana, että mikäli alukset hankitaan samalla hyvinvointialueiden investointirahalla kuin muu kalusto, rahoitus ohjautuu joko kokonaan muualle, tai että veneitä joudutaan hankkimaan säästöbudjetein. Lisäksi Itä-Uudenmaan pelastuslaitos huomioi, että kaluston uusimisen lisäksi öljysuojarahaston merkitys on ollut keskeisen tärkeä alusten ja muun öljyntorjuntakaluston ylläpitohuollon ja korjausten rahoittajana. Itä-Uudenmaan pelastuslaitos yhtyi sisäministeriön lakihankkeen ohjausryhmässä esittämään näkemykseen, jonka mukaan ”öljysuojarahaston kaltainen rahoitusmalli on tarpeen myös jatkossa”. Itä-Uudenmaan pelastuslaitos katsoi, että jos

aluskaluston ja öljyntorjunnan rahoitus tulisi vain hyvinvointialueiden kautta, ”olisi vaarana, että rahoitus ohjautuisi muuhun kuin toivottuun kohteeseen”.

Kirsi Oksiala-Mäki-Petäjä katsoi, että maksujen tulee olla toimialakohtaisia ja riskiperusteisia ja totesi, että kaivos- ja murskaamohankkeissa, joissa käytetään räjähteiden lisäksi ympäristömyrkyllisiä ja -vaarallisia kemikaaleja, 30 000 euron maksu olisi aivan liian pieni.

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK r.y. piti tärkeää ennakoitavuuden varmistamiseksi, että maksujen muuttaminen edellyttäisi kaikissa tilanteissa rahastoa koskevan lain muutosta. Lisäksi MTK r.y. katsoi, että eläinsuojille ja jätevedenpuhdistamoille suunniteltu keskimääräinen maksu ei voi olla saman suuruinen ja totesi samaan 200 euron maksuluokkaan kuuluvan myös esim. kemianteollisuutta, merkittäviä määriä orgaanisia liuottimia käyttäviä laitoksia, satamia ja kemikaaliratapihoja. Eläinsuojien maksun tulee MTK:n mukaan olla olennaisesti esitettyä pienempi. MTK huomautti, että jotta esitys ei olisi hallitusohjelman vastainen, on ehdottoman tärkeää, että nykyiseen järjestelmään kuuluvien kotieläintilojen maksut eivät nouse nykyisestä eikä järjestelmää laajenneta muihin luvanvaraisiin eläinsuojiin.

MTK r.y. ja Metsäteollisuus ry pitivät maksutaakan kannalta rahastojärjestelmää vakuutusjärjestelmää parempana. Metsäteollisuus ry katsoi lisäksi, että pääomarojen ja rahastosta maksettavan kertakorvauksen on oltava ehdotettua maltillisemmat, minkä lisäksi vuosittaisille korvausmäärille tulisi asettaa katto. Metsäteollisuus ry:n piti ehdotuksen taloudellisia vaikutuksia toiminnanharjoittajille vaikeasti ennakoitavissa, sillä maksujen määräytymisen perusteita esim. laitoskokonaisuuksien kohdalla ei ole selkeästi avattu, ja totesi riskin kustannusten merkittävälle nousulle pitkällä aikavälillä olevan ilmeinen.

Rakennusteollisuus RT ry painotti kertamaksunkin osalta toimialoilla olevan merkittäviä eroja ja katsoi, että esimerkiksi kiviainestuotannossa maksu saattaa kertautua ja keskittyä tietyille toimijoille. Täten maksu kertautuu ja keskittyy tietyille toimijoille. Rakennusteollisuus katsoi, että vaikutusten arvioinnissa tulisi tarkemmin arvioida taloudellisia vaikutuksia yrityksille.

Valtiovarainministeriö katsoi, että esitysluonnoksessa olisi tarpeen arvioida sitä, millaisia vaikutuksia esityksellä olisi maksun kohteena olevien yritysten toimintaedellytyksiin eli esimerkiksi sitä, kuinka merkittävä esitetty maksu on suhteessa kohteena olevien yritysten kokoluokkaan ja toisaalta vaikuttaako se yritysten väliseen kilpailutilanteeseen ja täten toimialoittaiseen markkinatilanteeseen. Lisäksi valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan arvioinnissa tulisi myös käsitellä sitä, missä suhteessa ehdotettu toimialoittainen maksukertymä on siihen, miltä toimialoilta sellaisia ympäristövahinkoja, joista aiheutuneita kustannuksia rahastosta olisi tarkoitus kattaa, on aiemmin tapahtunut. Valtiovarainministeriö totesi uuden vastuujärjestelmän helpottavan kuntien mahdollisuuksia hakea korvauksia ympäristövahinkojen aiheuttamista kustannuksista. Valtiovarainministeriön mukaan kunnissa tehtävistä toimista aiheutuvien kustannusten suuruutta olisi hyvä arvioida esityksessä.

Vesilaitosyhdistys VVY totesi, että toiminnanharjoittajien vuotuisten maksujen ei tule nousta rahaston perustamisen takia siitä, mitä pakollisen ympäristövahinkovakuutuksen nojalla perityt maksut ovat olleet.

Luku 5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

YTP katsoi, että muissa toteutusvaihtoehdoissa tulisi käsitellä kattavasti mahdollisuutta puuttua vuosimaksujen kertautumiseen vuosimaksulle asetettavalla maksukatolla. YTP ehdotti lisäksi, että vakuusjärjestelyjen olemassaoloa tulisi tarkastella perusteena maksuhuojennuksille. Kaivosteollisuus ry puolestaan katsoi, että esityksen jatkotyöstämisessä muita toteuttamisvaihtoehtoja olisi syytä tarkastella ja eritellä tarkemmin. Kemianteollisuus ry olisi pitänyt tärkeänä, että eri vaihtoehdot ja niiden yhdistelmiä olisi avoimesti tarkasteltu rinnakkain työryhmän työskentelyn aikana, etenkin kun ympäristövahinkovakuutukselle esitettiin useita kehittämismahdollisuuksia. Kemianteollisuus ry totesi välttämättömäksi, että ympäristövahinkorahastoa koskevaan lakiehdotukseen liittyvät ratkaisut harkitaan tarkasti ja lain toteutuksen epävarmuudet ennakoidaan ja korjataan pikaisesti. Teknologiateollisuus ry katsoi, että vaihtoehdoista ja niiden paremmuusjärjestyksestä olisi syytä tehdä vielä selkeämpi vertailu. Ehdotetun mallin kokonaisvaltaisempi vertailu suhteessa myös muun muassa valtion talousarvio - perusteiseen järjestelmään olisi Teknologiateollisuus ry:n näkemyksen mukaan tarpeellista ottaen huomioon ympäristövahinkorahaston valmisteluvaiheen ja sen jälkeiset kulut.

Konkurssiasiamiehen toimiston lausunnossa nostettiin esiin esitysluonnoksessa todettu siitä, että konkurssitilanteissa ei ole tällä hetkellä selvää, mikä on laissa määritelty vastuutaho, johon vastuu ympäristöriskien hallinnasta, ympäristövahinkojen korvaamisesta sekä torjunta- ja ennallistamistoimien toteuttamisesta voitaisiin kohdistaa ja todettiin konkurssilainsäädännön tältä osin edellyttävän selkeyttämistä. Konkurssiasiamiehen toimisto toi esille pilaantuneen maan puhdistamiskustannuksiin liittyvää käytäntöä ja totesi, että tulevassa valmistelutyössä on otettava huomioon ympäristövahinkojen toissijaisten vastuujärjestelmien kokonaisuus, mukaan lukien nyt käsiteltävänä oleva ympäristövahinkorahastoa koskeva sääntely.

Varsinais-Suomen ELY-keskus piti esitettyä vaihtoehtoa kannatettavimpana esityksessä vertailluista toissijaisten vastuun toteuttamisjärjestelmistä.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus pohti mahdollisuutta sille, että ympäristövahinkorahasto suorittaisi korvauskäsittelyjen lisäksi myös maksujen määräämisen keskitetysti vastaavasti kuin nykyisessä järjestelmässä vakuutuslaitos on määrännyt maksut ja valvovat viranomaiset huolehtisivat vastaavaan tapaan kuin nykyisessä ympäristövahinkovakuutusjärjestelmässä siitä, että kaikki maksuvelvolliset ovat tulleet järjestelmän piiriin.

Helsingin yliopisto totesi, että ellei rahastoa perustettaisi, maksukyvyttömän toiminnanharjoittajan aiheuttamat ympäristövahingot ja niiden torjunta jouduttaisiin jatkossakin hoitamaan veronmaksajien varoin.

Teollisuuden Voima Oyj piti nykyistä ympäristövahinkovakuutusjärjestelmä ympäristövahinkorahastoa parempana. Teollisuuden Voima Oyj esitti, että ennen lopullisen hallituksen esityksen antamista, pakollisen ympäristövakuutusjärjestelmän kehittämistarpeita arvioitaisiin vielä uudestaan, ja ehdotti yhtenä kehittämistoimenpiteenä voivan olla tiedottamisen lisääminen pakollisen ympäristövakuutusjärjestelmän olemassaolosta.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoi tarpeelliseksi tehdä vaihtoehtoista ja niiden kustannuksista, ml. erityisesti hallinnointikustannukset sekä kustannukset valmistelu- että toimintavaiheessa, vielä selkeämpi vertailu.

Luku 8 Lakia alemman asteinen sääntely

Oikeuskanslerinvirasto tiivisti lausunnossaan perustuslain 80 §:ään liittyvää perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöä ja huomioi, että ehdotettuun lakiin sisältyy kaksi asetuksenantovaltuutta, joiden mukaisia asetusluonnoksia ei ollut esitysluonnoksessa mukana, eikä asetuksenantovaltuuden tarkoitusta ole tarkemmin selostettu. Oikeuskanslerinvirasto katsoi, että esityksen säätämisympäristöperusteissa olisi hyvä tiiviisti kuvata, miten perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö on otettu ehdotettujen asetuksenantovaltuuksien osalta huomioon.

Itä-Uudenmaan pelastuslaitos kiinnitti huomiota siihen, että öljyntorjuntakalustosta säästämistä pelastuslaitoksen näkökulmasta lähes suositellaan hyvinvointialueille oppaassa hyvinvointialueiden investointisuunnitelman laadintaan, samaan aikaan kuin öljyntorjunta- ja meritoiminnan tähän saakka turvannut öljysuojarahaston rahoitus ajetaan alas. Lisäksi Itä-Uudenmaan pelastuslaitos katsoi, ettei valmistelussa ole lainkaan otettu huomioon sitä, millä tavalla monitoimialuksia todellisuudessa käytetään, ja huomautti, että ne eivät ole ainoastaan öljyntorjuntaa varten, vaan niillä turvataan kansalaisten yhdenvertaisuutta eli pelastustoimen palvelujen saatavuutta kaikilla saaristo- ja vesialueilla.

Luku 10 Toimeenpano ja seuranta

Pelastuslaitosten kumppanuusverkosto piti välttämätöntä järjestää lainsäädäntömuutoksen vaikutusten seuranta, joka arvioi pelastustoimen torjuntavalmiuden kehitystä nykytilanteeseen verrattuna sekä suhteutettuna arvioon riskitasojen muutoksesta. Lisäksi pelastuslaitosten kumppanuusverkosto huomautti pelastuslaitosten säilyvän keskeisinä toimijoina ympäristövahinkorahastosta toiminnassa ja katsoi, että pelastustoimen merkittävä rooli tulee ottaa huomioon ympäristövahinkorahaston hallituksen kokoonpanossa.

Varsinais-Suomen ELY-keskus arvioi, että maksunkantoviranomaisena toimivalle ELY-keskukselle esitetty tehtävä tulee vaatimaan enemmän työvoimaa kuin yhden henkilötyövuoden ja toimeenpano tulee työllistämään alkuvuosina myös muiden ELY-keskusten valvoja. Lisäksi ELY-keskus huomioi, että kuntien maksuvelvollisten laskutustietoja ei tällä hetkellä ole ympäristöhallinnon käytettävissä, vaan kaikki ne tiedot tulee kerätä. Varsinais-Suomen ELY-keskus totesi, että lainsäädännön toimeenpanon ja seurannan osalta tulee varmistaa, että resurssit ovat riittävät ja etteivät kyseiselle ELY-keskukselle säädettävät tehtävät tule rasittamaan muiden ELY-keskusten ja kuntien

valvontaviranomaisia ilman, että niihin varataan resursseja. Varsinais-Suomen ELY-keskus esitti, että myös KEHA-keskukselle on varattava riittävät resurssit mahdollisten perintätoimenpiteiden hoitoa varten, tai esitystä tulee selkeyttää siltä osin, että kaikki näihin maksuihin liittyvät tehtävät kuuluvat keskitetyn ELY-keskuksen henkilölle.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus totesi uuden järjestelmän alkuvaihe mahdollisesti olemaan haasteellinen erityisesti sen suhteen, kuinka saadaan kerättyä mm. kunnista tieto niistä laitoksista, jotka eivät ole olleet ympäristövakuutusvelvollisia. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus totesi, että se ei näe estettä keskitetyn uuden tehtävän hoitamiseksi, mikä kuitenkin vaatisi lisäresurssin osoittamisen tähän tarkoitukseen ja resurssien riittävyyden seurannan erityisesti siihen saakka, kunnes maksujen määräämiseen liittyvät sähköiset järjestelmät palvelevat aukottomasti tietojen saamista sekä valtion että kuntien valvonnassa olevista laitoksista. Lisäksi ELY-keskus piti tarpeellisena jatkuvaa korvauskehityksen ja maksujen määrän sekä niiden tasapuolisuuden seuranta erityisesti uudistuksen alkuvaiheessa, mikä esityksessä on tunnistettu.

Kirsi Oksiala-Mäki-Petäjä esitti pikaista toimeenpanoa ja tarkkaa valvontaa ja seuranta.

Luku 12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

YTP ry katsoi perustuslain 20 §:n 2 momentti vahvistaa julkisen vallan erityisaseman ympäristöperusoikeuden toteutumisen turvaamisessa. YTP ry huomioi, että ehdotetun rahastomallin katsotaan toteuttavan tämän julkisen vallan erityisaseman ja totesi näkemyksensä, että julkisen vallan rooli asiassa olisi ollut mahdollista toteuttaa jatkossakin valtion talousarviosta maksattavien korvausten kautta.

Suomen luonnonsuojeluliitto totesi, että ehdotuksen suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskevassa kohdassa ei ole arvioitu rahaston pääomاران vaikutusta ympäristöperusoikeuden näkökulmasta, vaikka pääomاران määrittelyllä on suuri merkitys sille, miten lain tarkoittama vastuu toiminnasta, joka voi aiheuttaa ympäristön pilaantumiseen vaaraa, jakautuu eri toiminnanharjoittajien kesken. Suomen luonnonsuojeluliitto katsoi, että pääoman ylärajan ylittymisen ja alarajan alittumisen välisenä aikana voi syntyä tilanne, jossa toiminnanharjoittajan toimintaan syntyisi 14 §:n mukainen korvattava vahinko ilman, että toiminnanharjoittaja itse pääomittaa rahastoa. Suomen luonnonsuojeluliitto piti tästä syystä pääomarahastoa, jonka suuruus on rajattu, ongelmallisena toiminnanharjoittajien elinkeinonvapauden horisontaalivaikutusten ja ympäristöperusoikeuden toteutumisen näkökulmasta.

Helsingin yliopisto katsoi ehdotetulle ympäristövahinkorahastolle olevan pysyvä tarve ja rahastolla voitavan suunnitelmallisesti varautua mahdollisiin ympäristövahinkoihin.

Oikeuskanslerinvirasto piti ehdotettua lakia merkityksellisenä useiden perustuslain säännösten kannalta. Yleisenä huomiona lausunnossa todettiin säätämisyjärjestysperusteluiden olevan varsin kattavat. Perusteluita olisi lausunnon mukaan kuitenkin hallituksen esityksen laatimisoheiden mukaisesti aiheellista täsmentää viittauksilla niihin lakiehdotuksen pykäliin, jotka liittyvät lueteltuihin perustuslain säännöksiin. Lausunnossa esitettiin yksityiskohtaiset huomiot perustuslain talousarvion ulkopuolista

rahastoa koskevan 87 §:n ja ympäristöperusoikeutta koskevan 20 §:n näkökulmasta perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö huomioiden. Yhteenvedona lausunnossa todetaan, että suunniteltu ympäristövahinkorahasto täyttää lausunnon laatijan näkemyksen mukaan perustuslain 87 §:n ensimmäisessä virkkeessä säädetyn edellytyksen, mutta perustuslain 87 §:n toiseen virkkeeseen liittyvää säätämisyjärjestystä on syytä esityksessä täydentää. Lausunnossa katsottiin valtion viimesijaisen vastuun tietyn korvaussumman ylittävistä viranomaistoimien ja vahinkojen korvaamisesta aiheutuneista kustannuksista liittyvän perustuslain 20 §:n 2 momentin julkiselle vallalle asettamiin velvollisuuksiin, mistä syystä se nähtiin aiheelliseksi nostaa säätämisyjärjestysperusteluihin. Lausunnon mukaan esitysluonnoksessa eri perusoikeuksien ja ympäristöperusoikeuksien tasapainonäkökulmaa on tarkasteltu asianmukaisesti muun muassa perustuslain 15 §:ssä turvatun omaisuudensuojan kannalta.

Kirsi Oksiala-Mäki-Petäjä tiedusteli, kuinka pitkälle uudesta rahastosta korvataan takautuvana ne ympäristövahingot ja jo aikaisemmin yksittäisille vahingonkärsijöille aiheutuneet ympäristövahingot ja pienyrittäjien kannettavaksi tulleet ympäristövahingot. Oksiala-Mäki-Petäjä tiedusteli myös, selvittääkö rahasto myös YVA-direktiivin ilmeisten rikkomisten aiheuttajatahot, ja korvaako rahasto vahingot, mikäli aiheuttaja ei selviä.

Teollisuuden Voima Oyj katsoi, että koska ympäristövahinkojen korvaamisvastuu on ensisijaisesti toiminnanharjoittajalla, ei kyseessä voi olla valtion pysyvän tehtävän hoitamisesta. Ympäristövahinkorahaston esitetty käyttötarkoitus ei siten Teollisuuden Voima Oyj:n näkemyksen mukaan täytä PL 87 §:n mukaista nimenomaista edellytystä, jonka mukaan valtion rahasto voidaan jättää talousarvion ulkopuolelle vain, jos valtion pysyvän tehtävän hoitaminen sitä välttämättä edellyttää. Teollisuuden Voima Oyj esitti, että lakiesityksen perustuslain mukaisuus tulee vielä arvioida huolellisesti uudestaan.

Oikeusministeriö totesi perustuslakivaliokunnan käytäntöön liittyen, että perustuslain 87 §:n edellytyksiä on tulkittava tiukan pidättyvästi. Oikeusministeriö huomautti, että perustuslain 87 §:n mukainen määränemistövaatimus tekee lainsäätämisyjärjestyksestä muun kuin tavallisen. Oikeusministeriö katsoi, että luonnoksessa on esitetty asianmukaisia perusteluita valtion pysyvän tehtävän hoitamisen välttämättömyysarvioinnista ja totesi, että perusteluissa on tehty selkoa rahaston tehtävän kiinteästä yhteydestä PL 20 §:ään ja 22 §:ään sekä tunnistettu ehdotuksen kytkennät myös PL 15 §, 18 ja 17.3 §:ään. Oikeusministeriöllä ei ollut huomioita luonnoksen PL 87 §:stä esitetystä kattavasta arviosta. Oikeusministeriö katsoi, että rahasto toimisi valtionavustuslaissa tarkoitettuna valtionapuviranomaisena, ja että rahaston tehtävät ja toimivaltuudet määriteltäisiin laintasoin säännöksiin perustuslain 2.3 §:n ja 119 §:n edellyttämällä tavalla.

Lakiehdotus säännöskohtaisine perusteluineen

1 luku Yleiset säännökset (1–5 §)

1 § Soveltamisala

Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Metsäteollisuus ry ja Kaivosteollisuus ry katsoivat, että harkinnanvaraisia avustuksia ei ole syytä kytkeä perustettavaan ympäristövahinkorahastoon. Avustusten myöntäminen nähtiin voitavan jättää ministeriöiden vastuulle. Metsäteollisuus ry näki riskinä sen, että rahaston sääntöjä muutetaan tulevaisuudessa ja toiminnanharjoittajilta kerättyjä varoja aletaan käyttää harkinnanvaraisiin hankintoihin.

YTP ry katsoi, että soveltamisalan ulkopuolelle tulisi rajata sellaiset tilanteet, joilla ei ole yhteyttä maksuvelvollisiin. Käytännössä soveltamisalan ulkopuolelle haluttiin rajata tuntemattomien tahojen aiheuttamat vahingot.

YTP ry, EK, Kemianteollisuus ry ja Metsäteollisuus ry katsoivat, että säteilyvahingot tulisi rajata lain soveltamisalan ulkopuolelle.

Ympäristövakuutuskeskus katsoi, että tosiasiallisesti soveltamisalaa laajennetaan merkittävästi nykyisestä kattamaan muun muassa ympäristönsuojelulain nojalla tehtäviä toimia, kuljetuksista aiheutuvia vahinkoja, pilaantuneiden alueiden puhdistamista sekä Suomen ulkopuolelle harjoitetusta toiminnasta aiheutuvia ympäristövahinkoja ja huomautti, ettei soveltamisalaa ole rajattu koskemaan vain sellaista vahinkoa, joka on aiheutunut Suomessa harjoitetusta toiminnasta ja vahinko on kärsitty Suomessa.

Ympäristövakuutuskeskuksen mukaan tätä nykytilasta poikkeavaa alueellisen soveltamisalan rajauksen poistoa ei ole perusteltu, eikä ulkomailla harjoitetusta toiminnasta johtuvien vahinkojen ja torjunta- ja ennallistamistoimien korvaamista voida pitää tarkoituksenmukaisena.

Suomen Kiertovoima ry, Suomen Kuntaliitto ry ja Vesilaitosyhdistys VVY katsoivat, että soveltamisalan ulkopuolelle tulisi rajata kunnan omistuksessa olevat osakeyhtiömuotoiset vesi- ja jätelaitokset. Toissijaisesti Suomen Kiertovoima ry ja Vesilaitosyhdistys VVY esittivät, että kilpailuneutraliteetin turvaamisen kannalta ainoa perusteltavissa oleva ratkaisu olisi se, että kunnalliset yhtiöt osallistuisivat ympäristövahinkorahastoon vain niiden markkinaehtoisesta toiminnan osuutta koskevalta osalta tai enintään sallitun ulosmyyntirajan maksimin osalta. Suomen Kuntaliitto ry ehdotti pykälälle uutta muotoilua.

Valtiovarainministeriö katsoi, että koska kyse on harkinnanvaraisista avustuksista, lakiehdotusluonnoksen 1 § 1 momentti olisi hyvä täsmentää muodosta ”ympäristövahinkorahastosta myönnetään harkinnanvaraisia avustuksia” muotoon ”ympäristövahinkorahastosta voidaan myöntää harkinnanvaraisia avustuksia”.

2 § Soveltamisalan rajaus

YTP ry, EK, Kemianteollisuus ry ja Metsäteollisuus ry katsoivat, että säteilyvahingot tulisi rajata lain soveltamisalan ulkopuolelle.

YTP ry katsoi, että omistus pohjaltaan erilaisia yrityksiä tulisi kohdella samalla tavalla ja siksi maksuvelvollisuuden pitää ulottua kaikkiin toimintoihin, jotka myyvät palveluja kilpailutilanteessa markkinoilla. Kilpailun tasapuolisuuden näkökulmasta ei ole mahdollista rajata kilpailutilanteessa markkinoilla toimivia kuntien omistamia yhtiöitä maksuvelvollisuuden ulkopuolelle. Myös Kemianteollisuus ry piti kuntien omistamien yhtiöiden kuulumista lain piiriin tärkeänä kilpailuneutraliteetin kannalta. Kemianteollisuus ry katsoi lisäksi, että kansainvälisiä öljyn ja kemikaalien merikuljetuksiin liittyviä kansainvälisiä vastuu- ja korvausjärjestelmiä olisi syytä avata esityksessä tarkemmin ja nostaa selvästi esille myös säädöstekstissä ja samoin on syytä nostaa selvästi esille, että tulevaan kemikaalikuljetusten HNS-sopimukseen liittyvät vahingot ovat soveltamisalan ulkopuolella. Kemianteollisuus ry myös katsoi, että soveltaminen Ahvenanmaalla tulee mainita soveltamisalaa tai sen rajauksia koskevissa pykälissä.

Suomen kuntaliitto ry puolestaan edellytti, että valtion ja kuntien omistamien yhtiöiden, kuten kunnan omistuksessa olevien osakeyhtiömuotoisten vesi- ja jätelaitosten, maksuvelvollisuus tulisi rajata ehdotuksen soveltamisalasta. Kuntaliitto ehdotti uutta 2 §:n 1 momentin muotoilua, jossa kuntien osakeyhtiömuotoiset jäte- ja vesihuolto-yhtiöt olisi rajattu soveltamisalan ulkopuolelle.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus katsoi, että lakiehdotus toisi merkittävän parannuksen siinä suhteessa, että ympäristövakuutusjärjestelmän aikana erityisesti vahinkojen ennalta torjumiseen liittyen hakemusten tekeminen on ollut haastavaa vakuutusnottajalle tai sitä edustavalle taholle, kuten konkurssipesälle. Lisäksi haastavaa on ELY-keskuksen mukaan ollut uhkaavan tilanteen ja vakuutuksen merkityksen tunnistaminen. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus huomautti, että sanamuodon mukaan muut kuin viranomaiset eivät saisi korvauksia, jos sattuisivat akuutissa tilanteessa paikalle ja näkisivät tarpeen välittömiin vahingon torjuntatoimiin.

Teollisuuden Voima Oyj totesi ydinlaitosten toiminnanharjoittajien olevan tunnettuja ja ensisijaisen vastuun ympäristövahingoista olevan mahdollisen maksukyvyttömyyden osalta kattavasti jo hoidettu ensisijaisen vastuujärjestelmän kautta. Teollisuuden Voima Oyj ehdotti soveltamisalan rajaukseen lisättävän kohdan, jonka mukaan lakia ei sovellettaisi ydinenergialain (990/1987) mukaisten ydinlaitosten toimintaan sekä siihen teknisesti ja toiminnallisesti kiinteästi liittyvään toimintaan. Lisäksi Teollisuuden Voima Oyj esitti lakiesityksen liitteestä 2 maksuluokasta 5 kohdan 3 a poistettavaksi.

Uudenmaan ELY-keskus pyysi jatkovalmistelussa täsmentämään, oliko tarkoitus, että lakiehdotus koskisi seurakuntia ja seurakuntayhtymiä sekä riistanhoitoyhdistyksiä, joilla on ympäristönsuojelulain mukaan ympäristöluitettuja toimintoja.

Vesilaitosyhdistys VVY totesi, että myös vesihuolto-yhtiöt ja -osuuskunnat tulisi jättää ehdotetun lain soveltamisalan ulkopuolelle. Toissijaisesti kilpailuneutraliteetin turvaamisen kannalta ainoa VVY:n näkemyksen mukaan perusteltavissa oleva ratkaisu olisi se, että kyseiset yhtiöt ja osuuskunnat osallistuisivat ympäristövahinkorahastoon enintään niiden markkinaehtoisien toiminnan osuutta koskevalta osalta tai enintään sallitun ulosmyyntirajan maksimin osalta.

3 § Ympäristövahinkorahaston hallinto

Ympäristövahinkorahaston hallintoa koskevasta ehdotuksesta ei saatu lausuntopalautetta.

4 § Ympäristövahinkorahaston varat

YTP ry katsoi, että esitys rahastosta myönnettävistä harkinnanvaraisista avustuksista eräisiin pelastustoimen ympäristövahinkojen torjuntaan liittyviin hankintoihin tulisi poistaa.

Saamelaiskäräjien lausunnossa katsottiin, että laissa tulisi myös säätää ympäristövahinkomaksujen ympäristövahinkorahastoon tuottamien varojen riittävyyden säännöllisestä arvioinnista ja seurannasta sekä luoda mekanismi ympäristövahinkomaksujen päivittämiselle.

Uudenmaan ELY-keskus pyysi täsmentämään, mitä tarkoitetaan ympäristövahinkomaksun tulouttamisella ympäristövahinkorahastoon. Lisäksi ELY-keskus tiedusteli, siirretäänkö ELY-keskuksen keräämät varat rahastoon ja millä aikajänteellä tämä tapahtuu, vai määrätäänkö maksut maksettavaksi suoraan rahastoon.

5 § Varojen siirto valtion talousarvioista eräissä tapauksissa

EK, YTP ry ja Metsäteollisuus ry ehdottivat valtion talousarviosta siirrettyjen varojen takaisinmaksua koskevan vaatimuksen poistamista. Lausunnoissa katsottiin, että vahinkokustannusten ylittäessä rahaston varat, ylimenevää osuus tulisi hoitaa valtion talousarviosta ilman rahaston takaisinmaksuvelvollisuutta.

Hämeen ELY-keskus tiedusteli, miten varmistutaan siitä, että myös 22 §:n mukaisissa ennakkorvaustilanteissa rahaston varojen käyttö tosiasiallisesti onnistuu ja totesi ympäristönsuojelulain 182 a §:n tilanteissa välttämättömien toimenpiteiden suorittamisen vaativan nopeaa reagointia.

Valtiovarainministeriö piti tarkoituksenmukaisena, että rahaston mahdollisuus ottaa lainaa itsenäisesti kiellettäisiin eksplisiittisesti pykälissä.

2 luku Ympäristövahinkomaksu (6–12 §)

6 § Vuosittainen ympäristövahinkomaksuvelvollisuus ja maksun suuruus

EK katsoi, että ympäristövahinkorahaston maksuperusteisuutta koskeva malli ei kohtele yhdessä sijaintipaikassa toimivia yrityksiä tasapuolisesti suhteessa toimintansa hajauttaneisiin yrityksiin ja katsoi maksun kertautuvan toiminnanharjoittajilla, joilla on useita lupia maksuvastuun ollessa sidottu ympäristölupiin. Lisäksi EK katsoi, että yksittäisten yritysten maksut voivat muuttua merkittävästi nykyisestä ympäristövahinkovakuutusjärjestelmästä. EK ja Metsäteollisuus ry katsoivat, ettei lakitekstistä tai sen perusteluista ole mahdollista päätellä, miten vuosittainen veroluonteinen ympäristövahinkomaksu määräytyy. EK ja Metsäteollisuus ry katsoivat, että lakiin tulisi kirjata, että teknisesti, taloudellisesti ja toiminnallisesti kiinteä kokonaisuus on ns. laitoskokonaisuus ja maksaa yhtä ympäristövahinkomaksua.

EK tuki maksukattoa ja sen uudelleen arviointia.

YTP ry esitti teknisinä huomioina, että pykälän perusteluissa oleva kuvaus jätteen käsittelyn toimialasta tulisi sisällyttää lain perusteluiden yleistekstiin, ei pykäläkohtaiseen tekstiin ja maksukattoa koskeva kohta sekä vakuuksien vaikutusta maksuihin tulisi käsitellä esimerkiksi kohdassa 'Muut toteutusvaihtoehdot'. YTP toi esiin ehdotuksen, että maksujen kertautumiseen puututtaisiin asettamalla vuosimaksuille maksukattoa ja esitti arvioita tämän vaikutuksesta vuosikertymään. YTP ry katsoi, että perustelut eivät riittävästi huomioi ensisijaisten vastuujärjestelmien vähentävän tarvetta toissijaisen vastuujärjestelmän varojen käytölle. YTP ry:n mukaan ympäristöluvan vakuusvaatimusta tulisi voida käyttää huojennusperusteena ympäristövahinkomaksuun. YTP ry katsoi, että 6 §:n 4 momentti ja sen perustelut eivät ole riittävän tarkkoja, jotta yksittäinen yritys pystyisi varmuudella määrittämään oman vuosimaksunsa suuruuden, jos sillä on samalla toiminta-alueella useampia lupia. Perusteluja tulisi selkeyttää ja sisällyttää siihen soveltuvin osin kohtia osiosta "Ympäristövahinkomaksuvelvollisuuden toiminnan määrittelyn lähtökohdat", jossa kuvataan, mitä toiminnolla tarkoitetaan.

Kaivosteollisuus ry toi esille kaivosten vakuussummien kasvaneen viime vuosien aikana merkittävästi ja huomautti, ettei ympäristövahinkomaksua koskeva maksutaakka puolestaan ole millään tavalla sidonnainen esimerkiksi toiminnan liikevaihtoon. Kaivosteollisuus ry:n näkemyksen mukaan valmistelussa ei ole otettu huomioon kaivosten nykypäivän tilannetta vakuuksien suhteen, minkä lisäksi myös valvonnan ja lupamenettelyjen kehittyminen tulisi huomioida. Kaivosteollisuus ry katsoi, että esityksestä on vaikea muodostaa kuvaa, miten kaivosten maksuvelvollisuus muodostuisi ja piti epäselvänä, kuinka toimipaikkakohtainen maksu määritellään esimerkiksi tapauksissa, joissa alueella on useita toimintoja, joiden voidaan katsoa olevan ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavia tai kaivannaisjätteiden jätealueita. Kaivosteollisuus ry nosti esiin huolen, että esitys maksuvelvollisuuden määräytymisestä on liian tulkinnanvarainen ja totesi, että maksuvelvollisuuden määräytymistä tulisi selventää ja maksulle tulisi asettaa yritysکوhtainen katto.

Kemianteollisuus ry piti toiminnanharjoittajille selkeämpänä ehdotuksessa tehtyä ratkaisua, jossa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttamat toiminnot ja niiden maksuluokat on lueteltu säädöksen liitteessä verrattuna aiemman ehdotuksen mukaiseen ratkaisuun, jossa toisena luokitusperusteena olivat Tukesin myöntämät eriaisteiset luvat. Kemianteollisuus ry katsoi toimintokohtaisen tarkastelun tuovan ennakoimattomuutta ja tulkinnanvaraisuutta maksujen määräytymiseen ja maksukertymään syntyvän toimialakohtaisia vinoumia. Kemianteollisuus ry esitti, että maksujen määräytymistä tulee selkeyttää ja harkita maksukaton osalta uudelleen. Lisäksi Kemianteollisuus ry piti aiheuttaja maksaa -periaatteen ja kollektiivisen vastuun kannalta puutteena, ettei kuljetustoimialaan ehdotuksen mukaan kohdistuisi ympäristövahinkomaksua.

Teknolohiateollisuus ry piti epäselvänä, onko lakiehdotuksen 6 §:n ja ympäristönsuojelulain ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan määritelmät tarkoitettu keskenään identtisiksi ja sitä, mitä tarkoitetaan käsitteellä "toiminta". Lisäksi Teknolohiateollisuus ry piti vuotuisen maksun määräämisen perusteita ehdotuksessa epäselvinä ja tulkinnanvaraisina ja katsoi, että laitostekonaisuuden maksujen määräytymisen tulisi olla hyvin selkeä ja yksiselitteinen. Esityksessä olisi syytä myös tarkastella yritysکوhtaista maksukattoa.

Suomen luonnonsuojeluliitto katsoi, että vuosittaista ympäristövahinkomaksuvelvollisia koskevaan liitteeseen 1 tulisi sisällyttää malminetsintä kairaamalla sekä koelouhinnat. Suomen luonnonsuojeluliitto totesi, että luonnoksessa hallituksen esitykseksi ei ole perusteltu millä perusteella malminetsintä on jätetty liitteestä pois.

Suomen siipikarjaliitto ry ei kannattanut esityksen mukaista 200 € vuosimaksua siipikarjailoille vaan katsoi sen olevan riskeihin nähden liian korkea. Suomen siipikarjaliitto ry ja MTK ehdottivat eläinsuojien vapauttamista kokonaan maksusta tai korkeintaan siirtämään ne kertaluonteisen maksuvelvollisuuden piiriin. Suomen siipikarjaliitto ry tai MTK eivät kannattaneet maksuvelvollisuuden ulottamista nykyistä järjestelmää laajemmalle taholle. MTK katsoi, etteivät maksut heijasti kaikilta osin toiminnan riskialttiutta. Lisäksi MTK ja maa- ja metsätalousministeriö katsoivat, että esitys olisi toteutuessaan hallitusohjelman vastainen kotieläinsektorin kustannusten kasvaessa, koska tilakohtaiset maksut nousisivat ja maksuvelvollisten tilojen määrä lisääntyisi.

Kainuun ELY-keskus pyysi lainsäätäjää kiinnittämään huomiota siihen, ovatko kaikki toiminnot malmien ja mineraalien kaivamisen osalta huomioitu luonnoksen liitteiden 1 ja 2 maksuluokissa ja huomautti, että maksuluokista ei esimerkiksi käy ilmi mihin luokkaan sijoittuvat kaivokset ja louhokset, joilla on yksi tai useampi pysyvän jätteen sivukivialue. Kainuun ELY-keskus tiedusteli, puuttuuko maksuluokasta 5 sellainen luokka, johon kuuluisi "[k]aivostoiminta, johon kuuluu yksi tai useampi pysyvän jätteen kaivannaisjätteen jätealue, ei kuitenkaan maksuluokissa 1, 2, 3 tai 4 tarkoitettu toiminta". Lisäksi Kainuun ELY-keskus totesi ympäristövahinkomaksuluokkien huomioivan ympäristövahinkoihin liittyvää riskiä, mutta eivät vahingon suuruuden ja korvausmäärän kannalta merkittävää toiminnan mittakaavaa.

Natur och Miljö r.f. tuki ajatusta, jonka mukaan yritysten tulisi kantaa taloudellinen vastuu ympäristövaikutuksista ja ympäristövahinkojen hoitamisen ei pitäisi tapahtua verovaroilla. Natur och Miljö r.f. katsoi, että maksun laskemisperusteiden pitäisi olla realistisemmat ja oikeudenmukaisemmat.

Korkein hallinto-oikeus esitti harkittavaksi, tulisiko ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan määritelmä kytkeä viittaamalla suoraan ympäristönsuojelulakiin. KHO piti epäselvänä, mitä tarkoitetaan 4 momentissa mainitulla toiminnan sijoittumisella useampaan kuin yhteen maksuluokkaan ja katsoi, että säännöstä tulisi selventää. Lisäksi KHO totesi, ettei säännösehdotuksissa tai esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa ole käsitelty tilannetta, jossa luvanvarainen toiminta ja ympäristölupa siirretään kesken vuotta toiminnanharjoittajalta toiselle ja katsoi, että tällöin tulisi säätää maksuvelvollisesta eli siitä, onko uusi vai vanha ympäristöluvan haltija maksuvelvollinen kyseisen vuoden ympäristövahinkomaksusta.

Tuulivoima-kansalaisyhdistys ry esitti, että tuulivoimaloiden ja niiden perustusten purkamisvastuun laiminlyönnistä aiheutuvat vahingot olisi katettava ympäristövahinkorahastosta, ja siihen tarvittavat varat kerättävä alan toimijoilta.

Paliskuntain yhdistys katsoi, että lakiehdotuksen liitteessä on mainittu kaivuumäärät ja maksuluokat kullankaivuun osalta epäselvästi ja ehdotti, että konekaivuun osalta määrät ja maksut tulee olla esitetty selkeästi.

Varsinais-Suomen ELY-keskus katsoi lainkohtien perusteluiden jättävän tulkinnanvaraa ja maksuvelvollisuuden määräytymisen vaativan edelleen selkeyttämistä. Varsinais-Suomen ELY-keskuksen näkemyksen mukaan olisi syytä harkita maksuvelvollisten toimintojen määräytymisen perusteiden nostamista perustelujen sijasta lain tasolle.

Hämeen ELY-keskus katsoi, että metallien tai muovien pintakäsittelytoimintaa harjoittavien laitosten osalta 500 euron vuosimaksu ei ole järkevissä suhteissa toiminnasta mahdollisesti aiheutuviin kustannuksiin ottaen huomioon myös sen, ettei kyseessä olevilla laitoksilla ole ympäristönsuojelulain perusteella velvollisuutta asettaa vakuutta.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus piti maksuperusteiden jakoa kertaluonteisiin ja vuosittaisiin maksuihin vaikuttavan periaatteellisesti selkeältä. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus kuitenkin katsoi, ettei lakiehdotuksesta käy yksiselitteisesti ilmi, onko tarkoitus, että kaikki ympäristönsuojelulain mukaan ympäristölupavelvolliset, ilmoituksenvaraiset ja rekisteröitävät laitokset tulevat maksun piiriin ja katsoi, että selvyuden vuoksi olisi mainittava jääkö maksuvelvollisuuden ulkopuolelle muita toimijoita kuin pienet eläinsuojat. Lisäksi ELY-keskus katsoi, että ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan määritelmä voitaisiin sisällyttää lakiin joko erillisenä, 6 ja 7 §:iin viittaavana säännöksenä, tai sitten 7 §:ssä voisi olla viittaus 6 §:n määritelmään.

LUKE katsoi tarpeelliseksi päivittää luokitusta ympäristövahinkomaksuvelvollisuudesta ja maksun suuruudesta tarpeeksi usein, mikäli toimintaympäristössä tapahtuu muutoksia. Lisäksi LUKE katsoi, että maksun määräytymisen tulee olla avoimesti kuvattu ja rakentamisen ympäristöriskit tulee huomioida.

Sosiaali- ja terveysministeriö, että jos toiminta sijoittuu useampaan kuin yhteen maksuluokkaan, olisi luonnollisempaa, jos maksu määrättäisiin sen perusteella, miten toiminta jakautuu eri maksuluokkiin.

Saamelaiskäräjät katsoivat ympäristönluvanvaraista koneellista kullanhuuhtontaa koskevan liitteen 1 kirjauksen olevan vaikeaselkoinen ja katsoi, että sitä tulisi voida selkeyttää. Lisäksi Saamelaiskäräjät nosti esille koneellisen kullankaivuun aiheuttavan ympäristön pilaantumisen riskin ja huomioi kaivoslain mukaisesti kullanhuuhtontalupapäätöksessä määrättävän vakuuden, jonka jäädessä ennalleen Saamelaiskäräjät katsoi kertaluonteisten ja vuosittaisten kullankaivuulle ehdotettujen maksujen voivan olla kohtuullisia, mutta korvaussummia ei tule alentaa.

Uudenmaan ELY-keskus esitti, että nykyistä pykäläluonnosta vielä täsmennettäisiin ja selkeytettäisiin mm. tuomalla suoraan lakitekstiin nyt perusteluissa olevia, olennaisia asioita maksuvelvollisuuden määrittelyn kannalta. Uudenmaan ELY-keskus esitti, että esimerkiksi perusteluissa todettu "[j]os toiminnanharjoittajalla olisi samalla toiminta-alueella useita eri ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavia toimintoja, olisi vuosittaista tai kertaluonteista ympäristövahinkomaksua suoritettava jokaisesta toiminnasta erikseen" tulisi esittää

suoraan pykälätekstissä, eikä pelkästään perusteluissa. Uudenmaan ELY-keskus katsoi myös, että toiminnanharjoittajan käsitettä tulisi täsmentää ja avata, mitä sillä tarkoitetaan. Lisäksi Uudenmaan ELY-keskus katsoi, että pykäläluonnoksesta tai sen perusteluista ei käy yksiselitteisesti ilmi, kuinka maksua peritään laitospöytäkirjoilta, joihin kuuluu useita erilaisia toimintoja. ELY-keskus katsoi, että maksuvelvollinen toiminta tulisi pystyä määrittelemään niin yksiselitteisesti, että olisi selvä ja yhtenäinen käytäntö sen suhteen, mistä kaikista toiminnoista maksua peritään, ja ympäristövahinkomaksun määräytymisen perusteiden tulisi veroluonteisena maksuna olla selkeät eikä riippuvaisia tulkinnallisista tekijöistä.

Valtiovarainministeriö piti kuntia, kuntayhtymiä ja niiden liikelaitoksia sekä kunnan yhtiöittämiä toimintoja liittyvää maksuvelvollisuutta koskevaa rajanveto sinänsä perusteltuna, mutta totesi, että esityksen jatkovalmistelussa on syytä vielä varmistaa, ettei sääntely johda epätarkoituksenmukaisiin ratkaisuihin esim. kuntien yhtiöittämispäätöksissä, kohteile eri toimijoita perusteettomasti eri tavalla tai vaaranna kilpailuneutraliteetin toteutumista. Valtiovarainministeriö piti kuntien näkökulmasta tärkeänä pystyä poissulkemaan tilanne, jossa kunta joutuisi toiminnanharjoittajana sekä maksamaan vuosittaista tai kertaluonteista maksua ympäristövahinkorahastoon, että toisaalta viimekätisenä vastuullisena myös kattamaan alueellaan syntyviä kustannuksia ympäristövahingoista.

Maa- ja metsätalousministeriö katsoi, että lakiesityksessä oleva alin maksuluokka (5.) on asetettu vastaamaan maatalousyrittäjien osalta nykyisen järjestelmän maksutaakkaa ja piti lakiesityksen rajauksia vain suurimpiin kotieläintiloihin perusteltuina. Maa- ja metsätalousministeriö huomautti, että hallituksen esitysluonnoksen perustelut erityisesti kotieläintilojen aiheuttamien riskien osalta eivät ole kovin kattavia ja katsoi, että perusteluissa olisi syytä selkeästi korostaa, että kyse ei ole kotieläintilojen aiheuttamasta suuremmasta riskistä vaan siitä, että ympäristölupajärjestelmä kattaa kotieläintilat. Maa- ja metsätalousministeriö piti arviota, jonka mukaan noin 70 prosenttia ympäristönsuojelulain nojalla valtion ympäristölupaviranomaisen eli aluehallintoviraston toimivaltaan kuuluvista eläinsuojista harjoittaa toimintaa osakeyhtiönä, kommandiittiyhtiönä tai avoimena yhtiönä, liian korkeana ja katsoi, että maksun piiriin tulee esityksessä oletettua suurempi joukko kotieläintiloja. Maa- ja metsätalousministeriö katsoi myös, että lakiesityksessä jää epäselväksi, kuuluvatko maatiloilla toimivat biokaasulaitokset, joille tarvitaan ympäristölupa, ympäristövahinkorahaston piiriin.

ET totesi maksuvelvollisuuden osalta ehdotuksen viittavan samanaikaisesti sekä laajasti ymmärrettävään laitospöytäkirjoeseen että lakiehdotuksen liitteessä mainittuihin toimintoihin erillisinä ja katsoi, ettei esityksestä ole mahdollista päätellä, kuinka monta maksua määrättäisiin esimerkiksi polttolaitoksia ja jätteenpolttolaitoksen käsittävälle laitosalueelle tai samalla laitosalueella toimivalle elintarvike- tai metsäteollisuuden tuotantoyksikölle ja siihen liittyvälle energiantuotantolaitokselle. ET katsoi, että esitystä on selkeytettävä yhdenmukaisen ja ennakoitavan soveltamisen turvaamiseksi ja että yhdelle laitosalueelle tulee määrätä ainoastaan yksi maksu tilanteessa, jossa laitosalueella on yksi toiminnanharjoittaja.

ET katsoi, että lakiin on sisällytettävä yrityskohtainen vuosittainen maksukatto, esimerkiksi 50 000 euroa.

Oikeusministeriöllä ei ollut huomautettavaa luonnoksessa tehtyyn arvioon ehdotetun ympäristövahinkomaksun oikeudellisesta luonteesta PL 81 §:n kannalta. Oikeusministeriö katsoi, että maksua koskevissa säännöksissä vaikuttaa lähtökohtaisesti huomioidun veronluonteisille maksuille asetetut reunaehdot (mm. maksun suuruus, oikeusturva). Oikeusministeriön näkemyksen mukaan vaikutti siltä, että liitteiden ja 6 ja 7 §:n muodostama kokonaisuus muutoin täyttää verolainsäädännöltä edellytetyn maksuvelvollisten piirin täsmällisyyden vaatimuksen. Oikeusministeriö totesi, että jatkovalmistelussa tulee tehdä selkoa siitä, olisivatko maksuvelvolliset toiminnanharjoittajat aina oikeushenkilöitä, ja mikäli maksuvelvolliset eivät kaikissa tilanteissa olisi oikeushenkilöitä, tulee nimenomaisesti varmistua henkilötietojen käsittelyn asianmukaisuudesta.

Työ- ja elinkeinoministeriö katsoi, että maksuvelvollisuuden osalta ehdotusta tulisi selkeyttää, sillä maksun määräytyminen alueella ollessa useampia yksiköitä on epäselvää. TEM:n näkemyksen mukaan yhdelle laitosalueelle tulisi määrätä yksi maksu silloin kun toiminnanharjoittajia on yksi. TEM totesi myös ydinvoimaloiden olevan ehdotuksen mukaan maksuvelvollisia ja pohti tämän perustetta ja säännöksen päällekkäisyyttä ydinvoimaloita koskevan vakuuksia edellyttävän ydinvastuulain kanssa, jota ei ole mainittu esitysluonnoksen perusteluissa. TEM piti ehdotetun ympäristövahinkomaksun soveltamisalaa laajana ja totesi liitteiden perusteella jäävän epäselväksi ja tulkinnanvaraiseksi, mitä kaikkea toimintaa kattaa. TEM katsoi, että pykälä tai liitteitä tulee täsmentää esimerkiksi toiminnan tilapäisen luonteen tilanteessa. TEM huomautti, että säännöskohtaisissa perusteluissa ei ole tarkemmin avattu suhdetta kemikaaliturvallisuuslain mukaisiin kohteisiin.

7 § Kertaluonteinen ympäristövahinkomaksuvelvollisuus ja maksun suuruus

Kemianteollisuus ry piti kollektiivisen vastuun laajentamista nykyistä maksukäytäntöä laajemmalle pohjalle hyvänä ratkaisuna. Kemianteollisuus ry katsoi epävarmuutta toteutukseen tuovan tieto, että kaikilla kunnilla ei ole kattavaa rekisteriä maksatusta varten ja piti kokonaisuuden kannalta tärkeänä, että rekisterien kehittämisestä pidetään kiinni.

Paliskuntain yhdistys huomautti, että poroilla tai hirvieläimillä ei ole Suomessa todettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 999/2001 tai Maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa nautaeläinten BSE-taudin sekä lammas- ja vuohieläinten scrapien vastustamisesta 321/2021 tarkoitettua tarttuvaa tautia. Porosta saatavia sivutuotteita ei täten tarvitse käsitellä korkean riskin sivutuotteena. Sivutuoteasetuksen mukaan porojen kokonaiset raadot, porojen teurastuksesta ja poronlihan leikkaamosta saatavat sivutuotteet sekä teknisissä laitoksissa poroista saatavat sivutuotteet saa hävittää hautaamalla maahan tai toimittamalla hyväksytylle kaatopaikalle (Laki eläimistä saatavista sivutuotteista (24.4.2015/517), 24 §). Teurasjätteen käsittelyn suhteen poroteurastamot ovat kehittyneet viime vuosien aikana erittäin paljon ja hyödyntämätöntä sivutuotetta poroteurastamoilta tulee vähän. Poroteurastamoilla toiminta on pienimuotoista ja kausiluontoista. Poroteurastamoiden vuosittaiset teurasmäärät

vaihtelevat muutamasta sadasta noin 8 000 poroon ja niiden toimintakausi on noin lokakuun alusta helmikuun alkuun. Aktiivisten toimintapäivien määrä vaihtelee ja määrä on suurimmillaan paliskuntien omistamissa teurastamoissa maksimissaan noin 30 päivää vuodessa. Paliskuntain yhdistys esitti, että poroteurastamotoiminta tulisi vapauttaa maksusta.

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen näkemyksen mukaan olisi syytä harkita maksuvelvollisten toimintojen määräytymisen perusteiden nostamista perustelujen sijasta lain tasolle.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus piti maksuperusteiden jakoa kertaluonteisiin ja vuosittaisiin maksuihin vaikuttavan periaatteellisesti selkeältä. Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus kuitenkin katsoi, ettei lakiehdotuksesta käy yksiselitteisesti ilmi, onko tarkoitus, että kaikki ympäristönsuojelulain mukaan ympäristölupavelvolliset, ilmoituksenvaraiset ja rekisteröitävät laitokset tulevat maksun piiriin ja katsoi, että selvyyden vuoksi olisi mainittava jääkö maksuvelvollisuuden ulkopuolelle muita toimijoita kuin pienet eläinsuojat. Lisäksi ELY-keskus katsoi, että ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan määritelmä voitaisiin sisällyttää lakiin joko erillisenä, 6 ja 7 §:iin viittaavana säännöksenä, tai sitten 7 §:ssä voisi olla viittaus 6 §:n määritelmään.

Kalatalouden keskusliitto viittasi Marinin Kotimaisen kalan edistämishjelmaan ja huoltovarmuuteen ja piti asianmukaisena, että kalankasvatustilat ja kalanviljelylaitokset on sijoitettu kertaluonteisen maksun piiriin, mutta maksua ei voida kasvattaa yhtään enempää.

Uudenmaan ELY-keskus pyysi täsmentämään pykäläehdotusta sellaisen tilanteen osalta, jossa toiminnan harjoittaja (luvan haltija) vaihtuu ja tiedusteli, tuleeko uuden luvanhaltijan maksaa kertaluonteinen ympäristövahinkomaksu uudestaan vai riittääkö aiemman toimijan kerran maksama maksu. Lisäksi Uudenmaan ELY-keskus katsoi, että liitteet 1 ja 2 kaipaavat selkeyttämistä ja liitteiden luettavuuteen pitäisi kiinnittää huomiota.

Maa- ja metsätalousministeriö piti perusteltuna kalankasvatus- ja kalanviljelylaitosten sekä kalaa tai kalastustuotteita käsittelevien tai jalostavien laitosten sijoittamista kertaluonteisen ympäristövahinkomaksun piiriin, mutta katsoi 400 euron kertaluonteisen maksun olevan etenkin pienten poikaslaitosten osalta toimintaan liittyvien riskien kannalta ylimitoitettu.

ET esitti, että turvetuotannon osalta kertamaksun tulee koskea ainoastaan sellaisia alueita, joita ei ole siirretty lain voimaantullessa jälkihoitovaiheeseen.

TEM totesi, että taulukossa 1 olevien turvetuotantoa koskevien lukujen realistisuus on arvioitava, turvetuotannon nopean vähentymisen johdosta.

Teollisuuden Voima Oyj totesi, että se, että maksujen suuruudesta ja kohdistumisesta säädetään laissa täsmällisesti ja että muutokset maksujen suuruuteen edellyttävät lakimuutosta, eivät takaa toiminnanharjoittajalle sitä, että maksutaakka ei myöhemmin nousisi merkittävästi.

8 § Ympäristövahinkomaksuvelvollisuuden alkaminen

Kemianteollisuus ry katsoi ympäristövahinkomaksun maksuvelvollisuuden alkamista koskien ehdotuksessa olevan ristiriitaista tietoa siltä osin kuin 8 §:m mukaan maksua maksetaan sen vuoden alusta, jona toiminta aloitetaan, ja 11 §:n mukaan ympäristövahinkomaksu erääntyy maksettavaksi aikaisintaan toiminnan aloittamista seuraavan vuoden huhtikuun viimeisenä päivänä. Kemianteollisuus ry katsoi, että nämä kohdat tulisi selkeyden tähden yhdenmukaistaa.

Varsinais-Suomen ELY-keskus huomautti, että tietojärjestelmästä tulisi löytyä selkeä kohta, johon aloittamisajankohta merkitään. Lisäksi ELY-keskus katsoi esityksestä jäävän epäselväksi, mikä taho valvoo sitä, että toiminnanharjoittajat ilmoittavat toiminnan aloittamisesta ajallaan.

Uudenmaan ELY-keskus katsoi, että perusteluissa pitäisi täsmällisemmin olla avattuna ajankohta, jolloin maksuvelvollisuus alkaa ja pykälän perusteluiden osalta tulisi kiinnittää huomiota, ettei niissä ilmene sisäistä ristiriitaa. ELY-keskuksen mukaan ei ole selkeää, mitä ”toiminnan aloittamisella” tarkoitetaan.

Oikeusministeriö katsoi, että jatkovalmistelussa voisi vielä selventää sitä, miten ja kenelle maksu määrätään tilanteessa, jossa maksuvelvollinen toiminta luovutetaan toiselle toiminnanharjoittajalle kesken kalenterivuoden. Toisena toiminnan luovuttamiseen liittyvänä seikkana OM nosti sen, miten maksu määräytyy tilanteessa, jossa luovutuksensaaja harjoittaa ennestään maksuvelvollisuuden piiriin kuuluvaa toimintaa.

9 § Vuosittaisen ympäristövahinkomaksuvelvollisuuden päättyminen

Kaivosteollisuus ry katsoi, ettei esityksessä tuoda tarkemmin esille, kuinka kaivannaisjätteen jätealueiden tai kaatopaikan sulkemisen sulkemistoimet todetaan tehdyiksi ja totesi, että maksuvelvollisuuden päätymisen edellytyksiä tulisi selventää.

Suomen luonnonsuojeluliitto totesi, että kaivosten osalta vakuutusta ei voi päättää sulkemistoimiin, mikäli jätteitä ei ole stabiloitu pysyvästi ja osoitettu luotettavasti tieteellisellä varmuudella, ettei siitä tule laittomia haittoja pitkienkään aikojen kuluessa.

Kainuun ELY-keskus totesi, että lainsoveltajan näkökulmasta olisi selkeintä, jos pykälässä olisi määritelty kaivostoimintaa koskevan vuosittaisen maksuvelvollisuuden päättyvän sen vuoden lopussa, kun valvontaviranomainen on tarkastanut jätealueen ja hyväksynyt käytöstä poistamisen (vrt. kaivannaisjäteasetus (190/2013) 14 §).

Hämeen ELY-keskus tiedusteli, miten konkurssin alkaminen vaikuttaa maksuvelvollisuuteen.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus nosti lausunnossaan esille sen, ovatko kaivannaisalueen jätealueet ja suljettujen kaatopaikat, joiden osalta ei edellytettäisi luvan raukeamista, eri asemassa kuin muut toiminnot, joiden kohdalla maksuvelvollisuus päättyy vasta kun raukeamispäätös on tehty siinäkin tapauksessa, että jäljellä olisi enää vain jälkitarkkailu.

Metsäteollisuus ry katsoi, ettei lakiehdotuksen 9 §:stä käy selvästi ilmi, miten velvollisuus maksaa vuosittaista ympäristövahinkomaksua saadaan päättymään esimerkiksi ilmoituksen alaisissa kohteissa ja vaati tarkentamaan 9 §:ää, jotta ympäristövahinkomaksuvelvollisuuden päätyminen on selkeää kaikissa tilanteissa.

Uudenmaan ELY-keskus huomautti, että maksuvelvollisuuden päätyminen pitäisi sitoa vain toiminnan päättymiseen rekisteröitävien toimintojen osalta, joissa ei tehdä päätöstä, jonka voisi rauettaa. Lisäksi Uudenmaan ELY-keskus esitti harkittavaksi, pitäisikö maksuvelvollisuuden päätyä vasta sitten, kun toiminnan lopettamiseen liittyvät toimet on suoritettu ja esitti, että jätteiden hyödyntämistä maarakentamisessa koskevien lupien, joita ei voi rauettaa, maksuvelvollisuuden päätyminen tulisi määrittää jotenkin muutoin.

10 § Maksunkantoviranomainen

Uudenmaan ELY-keskus kannatti maksunkantoviranomaistehtävän keskittämistä yhteen ELY-keskukseen ja katsoi keskittämisen tehostavan tehtävän edellyttämää asiantuntijatyötä ja varmistavan soveltamis- ja tulkintakäytännön yhdenmukaisuuden valtakunnallisesti.

Valtiovarainministeriö totesi, että maakunnan viranomainen ei voi toimia maksunkantoviranomaisena, vaan veronkantoviranomaisen tulee myös Ahvenanmaalla olla valtion viranomainen eli esimerkiksi Ahvenanmaan valtionvirasto tai sama ELY-keskus, joka on maksunkantoviranomainen valtakunnassa.

11 § Maksun kantaminen ja korko

Varsinais-Suomen ELY-keskus ehdotti arvioitavaksi, onko pykälään sisältyvä viive maksun erääntymisessä tarpeellinen.

Uudenmaan ELY-keskus pyysi täsmentämään ELY-keskuksen ja rahaston välistä rahavirtaliikennettä ja siihen liittyvää menettelyä. ELY-keskus katsoi, että pykäläluonnoksessa lienee myös aiheellista avata sitä, miten maksun perintä tapahtuu, ja sitä onko maksu suoraan ulosottokelpoinen. Uudenmaan ELY-keskus katsoi, että pykäläluonnoksessa ehdotettu yli vuoden viive laskun lähettämiselle vaikuttaa lähtökohtaisesti turhan pitkältä.

12 § Maksun laiminlyönti

Ympäristövakuutuskeskus katsoi säännöksen jättävän epäselväksi sen, voitaisiinko korotettua laiminlyöntimaksua periä muissa tilanteissa kuin niissä, jossa maksua ei ole peritty ympäristöluvan tai muun laissa säädetyn menettelyn laiminlyönnin johdosta.

Korkein hallinto-oikeus totesi, että kaikissa tilanteissa ei ole selvää, vaatiiko toiminta ylipäätään ympäristöluvan tai edellyttääkö toiminnan harjoittaminen ilmoitusta tai muuta vastaavaa. KHO katsoi, että luvan tarpeen arviointi kuuluu lupaviranomaiselle, ja tarvittaessa voidaan käynnistää hallintopakkomenettely asian ratkaisemiseksi, minkä jälkeen on vasta mahdollista periä ehdotettu maksu.

Varsinais-Suomen ELY-keskus katsoi pykälän täytäntöönpano edellyttävän tietojärjestelmään yksinkertaista systeemiä, jolle tieto saadaan kulkemaan automaattisesti eteenpäin maksun määräävälle ELY-keskukselle.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus katsoi säännöksen osalta voivan syntyä tulkintaongelmia sen suhteen, milloin maksuvelvollisuuden on katsottava alkaneen esimerkiksi tilanteessa, jossa toiminnan ympäristölupavelvollisuus on riidanalainen. Lisäksi ELY-keskus esitti jatkotyössä voitavan pohtia, voitaisiinko myös jo määrätyn maksun laiminlyönnistä määrätä korotettu maksu viivästyskoron lisäksi.

Uudenmaan ELY-keskus toi esiin erikoistapaukset, joissa olemassa olevan toiminnan lupatarve arvioidaan valvontaviranomaisen toimesta, missä yhteydessä annetaan määräaika ympäristöluvan tms. hakemiseen ilman, että toimintaa kuitenkaan keskeytettäisiin luvan hakemisen ajaksi. ELY-keskus tiedusteli, alkaisiko näissä tapauksissa maksuvelvollisuus vasta toiminnan saatua luvan, vai valvontaviranomaisen todettua luvan tarpeen.

Oikeusministeriön mukaan säännöksen perustelut ovat hyvin vajavaiset eikä ehdotusta ole arvioitu säätämisympäristöperusteluissa, minkä vuoksi ehdotusta on vaikea arvioida. Oikeusministeriö totesi veronluonteisten maksujen laiminlyönteihin liitetyn lainsäädännössä veronkorotuksia, jotka on katsottu luonteeltaan rangaistusluonteisiksi hallinnollisiksi seuraamuksiksi (ks. kootusti Lainkirjoittajan opas, osio 12.10). Oikeusministeriö piti ehdotettua säännöstä luonteeltaan melko avoimena ja katsoi, että rangaistusluonteisiin seuraamuksiin kohdistuvan legaliteettiperiaatteen sekä sääntelyn täsmällisyyden ja ennakoitavuuden vuoksi maksun korottamista koskevaa sääntelyä on syytä täsmentää. Oikeusministeriö huomioi, että laissa ei myöskään ehdoteta säädettäväksi, milloin korotus jätettäisiin määräämättä.

3 luku Korvaukset ja avustukset (13–23 §)

13 § Korvauksen maksamisen edellytykset

Suomen Kuntaliitto ry totesi pykälän valmistelun yhteydessä olleen epäselvää, estääkö YSL 133.3 §:n mukainen kunnan viimesijainen vastuu yksityisen kiinteistön maaperän puhdistamisen kustannuksista, korvausten maksamisen kunnille ympäristövahinkorahastosta. Kuntaliitto katsoi kunnan joutumisen korvausvastuuseen esimerkiksi laajamittaisesta kaivosalueen maaperän puhdistamisesta olevan kuntatalouden ja muiden kuntalaisten kannalta kohtuutonta ja ehdotti 13 §:ään lisättäväksi uutta 2 momenttia, jonka mukaan korvausta ei kuitenkaan estä kunnan joutuminen viimesijaiseen vastuuseen puhdistamisesta ympäristönsuojelulain 133 §:n 3 momentin perusteella.

Teollisuuden Voima Oyj piti lakiluonnoksen sanamuotoa epäselvänä, koska siinä ei suoraan viitata lakiluonnoksen 14 §:ssä tarkemmin määriteltyyn vahinkoon. Teollisuuden Voima Oyj ehdotti, että pykälän sanamuotoa täsmennetään viittaamalla lain 14 §:n mukaiseen ympäristövahinkoon.

14 § Korvattava vahinko

EK ja Metsäteollisuus ry katsoivat, että 14 §:n kohtiin 2-6 liittyy huomattavia epäselvyyksiä, ja tarkennuksista huolimatta lainkohta jää liian epäselväksi rahaston vastuiden osalta. EK:n näkemyksen mukaan pykälän 1-kohta antaa riittävän mandaatin ympäristövahinkorahastosta korvattaviin vahinkoihin. Myös Metsäteollisuus ry katsoi pykälän 1-kohdan antavan jo hyvin laajat vastuut rahastolle ja kytkevän myös vastuut lähemmäksi maksajia. Metsäteollisuus ry katsoi, että mikäli 14 § kohtia 2-6 ei poisteta, tulee kuljetuksia koskevat korvaukset rajata selkeästi viimesijaisiin kustannuksiin ja samalla laajentaa maksuvelvollisuutta kuljetustoimialaan. Metsäteollisuus katsoi jäävän epäselväksi, mikä olisi ympäristövahinkorahaston korvausvastuiden suhde kuljetusalan omiin vakuutusvelvollisuuksiin sekä kansainvälisiin sopimuksiin merenkulussa.

YTP ry ei kannattanut sitä, että yksittäisten liikennevälineiden aiheuttamat vahingot olisivat mukana järjestelmässä mutta katsoi, että liikennepaikat tulisi pitää korvattavien vahinkojen piirissä.

Kemianteollisuus ry:n mielestä etenkin kuljetuksia koskeva korvattavien vahinkojen kokonaisuus vaati perusteellista läpikäyntiä ja uudelleenharkintaa ja painotti, että rahaston korvaukset olisivat kaikissa tapauksissa viimesijaisi, mikä tulisi selkeyttää myös pykälätasolla. Kemianteollisuus ry piti välttämättömänä, että kuljetusmuotojen vastuusäästösten täydennystarpeita ympäristövahinkojen osalta tarkasteltaisiin pikaisesti ja tehtäisiin tarvittavat korjaukset, eikä kuljetusten ympäristöriskihin varautumista rakenneta rahaston varaan. Kemianteollisuus ry katsoi, ettei kuljetusten osalta "aiheuttaja maksaa" -periaate toteudu ja esitti, että kuljetuksia koskevat korvaukset rajataan selkeästi viimesijaisiin kustannuksiin ja samalla laajennetaan maksuvelvollisuutta kuljetustoimialaan. Toisena vaihtoehtona Kemianteollisuus ry esitti, että kuljetusten aikaiset vahingot poistetaan korvattavista vahingoista kokonaan.

Ympäristövakuutuskeskus katsoi, että pykälästä ei käy ilmi, onko tarkoitus viitata vain ympäristövahinkolain mukaiseen ympäristövahingon määritelmään, vai sitoa soveltamisala kokonaisuudessaan ympäristövahinkolain ja tätä kautta vahingonkorvauslain säännöksiin. Ympäristövakuutuskeskus totesi jäävän epäselväksi, onko lakeja tarkoitus noudattaa rinnakkain tai onko niillä etusijajärjestystä. YVK katsoi, että kuljetusvahinkojen sisällyttämiseen lain soveltamisalan osalta kyseessä on perustavaa laatua oleva muutos, jota esitetyt marginaaliset korvausturva koskevat aukkotilanteet eivät riittävästi perustele. YVK katsoi, ettei rahastomallilla tulisi luoda uusia vastuita, joista säännellään jo kattavasti muussa lainsäädännössä. YVK totesi, että ehdotetun lain 14 §:n toisen momentin osalta olisi hyvä selvittää, pidetäänkö esimerkiksi konkurssipesää säännöksessä tarkoitettuna korvausvelvollisena tai päästölähteen haltijana, jolle korvausta ei suoriteta.

Suomen luonnonsuojeluliitto totesi 14 §:stä korvattavan raide- ja autoliikenteen vahinkoja, mutta näiden toiminnanharjoittajien sisältyminen vakuutusmaksuvelvollisiin on epäselvää. Suomen luonnonsuojeluliitto katsoi myös, että päästölähde voi myös olla valtion viranomaisten hallinnassa ja aiheuttaa päästöjä ilman viranomaisten syytä.

Korkein hallinto-oikeus totesi korvattavasta vahingosta säädettävään 14 §:ssä, jonka yksityiskohtaisten perustelujen mukaan ympäristövahinkorahastosta korvattaisiin nykyisen öljysuojarahaston ja ympäristövahinkovakuutuksen tapaan ympäristövahinkojen korvaamisesta annetun lain 6 §:ssä tarkoitetut torjunta- ja ennallistamiskustannukset. KHO huomioi, että korjattavista torjunta- ja ennallistamistoimista on kuitenkin ehdotettu säädettäväksi erikseen 15 §:ssä ja piti epäselvänä, ovatko säännökset päällekkäisiä. KHO katsoi säännösten tavoitteen jäävän osin epäselväksi ja osin ristiriitaiseksi.

Neste Oyj katsoi, että kansainvälisiin öljyn ja kemikaalien merikuljetuksiin liittyviä voimassa olevia vastuu- ja korvausjärjestelmiä ja HNS-sopimusta ja näiden järjestelmien merkitystä suhteessa kansalliseen toissijaiseen korvausrahastoon olisi paikallaan avata esityksessä enemmän. Lisäksi Neste Oyj katsoi, että toissijaisen vastuun rajausta esityksen 14 §:ssä olisi tehtävä tarkemmin, ettei synny epäilystä siitä, että ympäristövahinkorahastosta jouduttaisiin jatkossa korvaamaan myös mahdollisia öljyn tai muiden kemikaalien kansainvälisistä merikuljetuksista aiheutuvia vahinkoja, tai kemikaalien rautatiekuljetuksista, tai Suomessa aiheutuvia kemikaalien maantiekuljetusten vahinkoja. Neste Oyj katsoi, ettei ympäristövahinkorahaston viimesijaisuus käy selvästi ilmi pykälätekstistä, ja esitti 14 §:n 1 momentin 3 kohdan poistamista ja jälkimmäisten kohtien täydentämistä rajaamaan korvaukset siltä osin kuin korvausta ei saada aluksen pakollisesta tai muusta vakuutuksesta taikka aluksen omistajalta (5 kohta) ja jos korvausta ei täysimääräisesti saada aiheuttajalta tai tämän vakuutuksesta (6 kohta).

Rajavartiolaitos ehdotti esitysluonnokseen sisältyvän ympäristövahinkorahastosta annettavan lain korvattavaa vahinkoa koskevan 14 §:n 4 kohdan perusteluihin selkeyttävää mainintaa siitä, että pykälän 4 kohdassa viitatussa merilain (674/1994) 10 luvun 2 §:n 1 momentissa tarkoitettussa vahingossa on nimenomaan kysymys öljyn pääsemisestä aluksesta, joka on rakennettu tai muunnettu kuljettamaan pysyvää öljyä irtolastina.

ET esitti, että korvattavien vahinkojen luettelosta (14 §) poistetaan ajoneuvon ja raidekulkuneuvon vahingot sekä merilaissa tarkoitetut vahingot.

Oikeusministeriö katsoi perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöön viitaten, että perustuslain 80 §:stä johtuvista syistä korvattavista kustannuksista tulee olla laissa riittävän tarkat säännökset. Oikeusministeriö katsoi, että ehdotetussa sääntelyssä yhdistetään nykyiset toissijaiset vastuujärjestelmät, mikä selkeyttää tilannetta ja tehostaa järjestelmän toimintaa. Oikeusministeriö totesi, että ehdotettu uudistus laajentaisi toissijaisen vastuujärjestelmän soveltamisalaa erityisesti nykyiseen ympäristövahinkovakuutukseen verrattuna, mikä on oikeusministeriön mukaan kannatettava uudistus. Lisäksi oikeusministeriö katsoi, että järjestelmästä korvattaisiin myös nykyistä laajemmin viranomaisten toteuttamista välttämättömistä toimenpiteistä aiheutuneita kustannuksia, jolloin varmuus korvauksen saamisesta on omiaan nopeuttamaan toimenpiteisiin ryhtymistä.

15 § Korvattavat torjunta- ja ennallistamiskustannukset

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus totesi korvattavien vahinkojen yhteismitallisuutta ajatellen huomion kiinnittävän siihen, että korvausta voitaisiin maksaa myös vähäisistä

öljyvahingoista, kun taas muiden vahinkojen osalta sen sijaan edellytyksenä olisi ympäristönsuojelulain 182 a §:n mukaisesti, että toiminnasta aiheutuu tai uhkaa aiheutua vakavaa vaaraa tai vakavaa haittaa terveydelle tai ympäristölle. ELY-keskus totesi vakavan vaaran tai vakavan haitan terveydelle tai ympäristölle osoittamisen olleen käytännössä haastavaa ja vakavuuden kynnyksen rajat epäselvät. ELY-keskus katsoi, että uudessa tilanteessa, jossa velvollisuus ympäristövahinkomaksun maksamiseen on melko laaja ja kohdistuu suureen joukkoon pieniäkin toimijoita, joiden toiminnasta onnettomuustilanteessakaan ei kovin helposti synny ympäristönsuojelulain 182 a §:ssa tarkoitettua vakavan vaaran tilannetta, olisi jatkotyössä hyvä tarkemmin pohtia ympäristönsuojelulain 182 a §:n sanamuotoa tai sen sisältöä. ELY-keskus piti korvattavuuden selkeämpää hahmottamista erityisen tärkeänä 20 §:n tilanteissa, joissa viranomaisilla on mahdollisuus hakea ennakkokorvausta esim. asian kiireellisyyden vuoksi.

LUKE totesi ympäristön tilan palauttamisen ennalleen voivan edellyttää huomattaviakin ja pitkäkestoisia toimenpiteitä ja epäselväksi jäävän, kenen toimesta ja millä keinoin arvioidaan, mitkä ennallistamiskustannukset sisällytetään korvauksen piiriin.

Oikeusministeriö totesi huomion kiinnittyvän siihen, että 15 §:n 1 momentin 4 kohta asettaa korvattavien kustannusten kynnyksen verraten korkealle verrattuna ympäristövahinkolain 6 §:ään.

TEM tiedusteli, onko lakiehdotuksen 15 §:ssä tarkoitus ja/tai tarve ottaa huomioon myös nestemäiset biopolttoaineet.

16 § Vahinkoa kärsineen myötävaikutus

Oikeusministeriö katsoi, että korvauskäytännön ohjaamiseksi perusteluissa olisi tarkoituksenmukaista tarkentaa parilla esimerkillä, mitä tarkoitetaan säännöksen mukaisilla muilla syillä, jotka ovat vaikuttaneet vahingon syntymiseen.

17 § Korvauksen määrä

EK, YTP ry, Kaivosteollisuus ry, Metsäteollisuus ry, Teollisuuden Voima Oyj ja Energiateollisuus ry katsoivat 30 miljoonan euron suuruisen kertakorvauksen liian suureksi. Tapauskohtaisen kertakorvauksen suuruudeksi ehdotettiin esimerkiksi 10-15 miljoonaa euroa. EK ja Metsäteollisuus ry ehdottivat lisäksi, että lakiin sisällytettäisiin määräys vuosittaisesta kertakorvauskatosta.

Ympäristövakuutuskeskus katsoi, että ehdotetun lain 17 § tai sen perustelut eivät selvennä, mitä tarkoitetaan yhdellä korvattavalla tapahtumalla ja totesi olevan mahdollista, että ympäristövahinkojen osalta samasta pilaantumistapahtumasta aiheutuu useita häiriöitä pitkälläkin ajanjaksolla.

Suomen luonnonsuojeluliitto ja Kainuun ELY-keskus puolestaan pitivät 30 miljoonan euron suuruista tapauskohtaista kertakorvausta liian pienenä ja ehdottivat kertakorvauksen suuruudeksi 100 miljoonaa euroa.

Suomen luonnonsuojeluliitto katsoi ehdotetun korvauksia koskevan 500 euron alarajan yksityisille haitankärsijöille ja 5000 euron alarajan viranomaisille tai oikeushenkilöille olevan

kohtuuton ja väärin, ja ehdotti omavastuurajan laskemista 10 ja 100 euroon. Myös Varsinais-Suomen ELY-keskus piti yksittäiselle korvattavalle tapahtumalle asetettua 5000 euron alarajaa oikeushenkilölle korkeana ja totesi, että olisi syytä harkita yksittäisen korvauksen alarajan laskemista. Myös Itä-Uudenmaan pelastuslaitos totesi suurimman osan torjuntatöistä kohdistuvan pieniin ympäristövahinkoihin ja piti yhden tapahtuman kulujen korvattavuuden 5000 euron alarajaa liian korkeana.

STM totesi, ettei pykälässä ehdotetuista alarajoista ilmenevää ehdollista omavastuuta yleensä enää käytetä ja katsoi, ettei yksityiskohtaisissa perusteluissa avata, miksi tällaista pidetään perusteltuna. STM piti vahinkoa kärsineelle asetettavaa omavastuuta kyseenalaisena, koska kyse on vastuuvakuutuksen tyyppisestä järjestelystä. Lisäksi STM totesi, ettei pykälässä tai sen yksityiskohtaisissa perusteluissa myöskään oteta kantaa siihen, kuinka toimitaan, jos korvauksen enimmäismäärä ylittyy.

LUKE katsoi jäävän epäselväksi, miten yhdestä korvattavasta tapahtumasta maksettavat 30 miljoonan euron korvaukset jaetaan vahingosta kärsijöiden kesken, mikäli vahingosta aiheutuvat yhteiskustannukset ylittävät tämän maksukaton. Lisäksi LUKE katsoi, että enimmäiskorvausmäärää tulisi myös tarkastella suhteessa toteutuneisiin ympäristövahinkoihin ja niistä aiheutuneisiin taloudellisiin kustannuksiin ja korvauksen määrässä tulisi myös huomioida riittävällä tavalla haittaa kärsineille elinkeinoille maksettavat kustannukset ja elinympäristöjen kunnostamisesta ja ennallistamisesta aiheutuneet kustannukset.

18 § Korvauksen hakeminen

Teknologiatoimisto ry katsoi, että perusteluihin olisi syytä kirjata yksiselitteisemmin kriteerejä sille, milloin säännöksessä tarkoitetun erityisen syyn ottaa määräajan jälkeenkin tehty hakemus käsiteltäväksi katsotaan olevan käsillä. Varsinais-Suomen ELY-keskus piti 18 §:n 1 momentissa säädettyjen edellytysten muodostumista liian tiukoiksi mahdollisena ja esitettyä määräaika korvauksen hakemiselle lyhyenä. ELY-keskus katsoi myös, että erityisen syyn olemassaoloa olisi syytä avata pykälän perusteluissa tarkemmin.

Suomen luonnonsuojeluliitto ehdotti säännöstä muutettavan muotoon, jossa määräaika korvauksen hakemiseksi alkaisi siitä, kun ympäristövahinko tai sen osavahinko on annettu ympäristöviranomaisen tai vahingonaiheuttajan toimesta haitankärsijälle todisteellisesti tiedoksi. Lisäksi Suomen luonnonsuojeluliitto ehdotti korvausoikeuden mahdollisuutta aikaisemmin korvaamattomalta osalta, mikäli vahinko jatkuu tiedoksiannon jälkeen. Suomen luonnonsuojeluliitto ehdotti lisäksi, että selvitysvelvollisuuden tulee olla viranomaisella, ja selvityksiä koskevat vaatimukset on poistettava. Suomen luonnonsuojeluliitto ehdotti, että korvausselvitykset ja -päätökset tekevä viranomaisen on valtion ympäristö- ja vesilupaviranomainen, ja asia ratkaistaan ympäristö- ja vesilupamenettelyn mukaisesti.

Tuulivoima-kansalaisyhdistys ry esitti, että korvauksen tulee kattaa tuulivoimaloiden ja perustusten purkamisesta ja alueen ennallistamisesta tai puhdistamisesta aiheutuvat kulut siltä osin, kuin niitä ei ole voitu kattaa purkuvakuudesta. Lisäksi yhdistys esitti, että

yksityiseltä maanomistajalta ei tule edellyttää ennen korvauksen maksamista täydellistä selvitystä siitä, että kuluja ei saada perittyä tuulivoimaloiden omistajalta.

LUKE piti tärkeänä huomioida myös mahdollisuus, että vakavassa onnettomuudessa tai vahingossa ennallistamistoimenpiteitä voidaan joutua suorittamaan useampana vuotena.

Teollisuuden Voima Oyj katsoi ehdotetun hakemusprosessin poikkeavan merkittävästi nykyisestä ympäristövahinkovakuutuslain mukaisesta hakemusprosessista määräajan osalta ja esitti, että ennen lopullisen hallituksen esityksen antamista, hakemusprosessin määräaikojen toimivuus käytännössä arvioitaisiin uudestaan.

OM totesi, että säännöksessä tai sen perusteluissa ei tarkenneta mitä säännöksen mukaisella tapahtumalla tarkoitetaan ja huomioi, että tapahtumaketju (päästö → ympäristön tilan muutos → vahinko) voi olla ajallisesti pitkäkestoinen ja asialla on merkitys korvauksen saamisen kannalta. OM totesi, että säännöksen perusteluista ei ilmene, miten sen mukainen määräaika laskettaisiin näissä tilanteissa ja katsoi, että säännöksen perusteluja olisi selkeyden vuoksi tarpeen tarkentaa näiltä osin.

19 § Alueen pilaantumisen selvittäminen ja pilaantuneen alueen puhdistaminen

EK, YTP ry, Kemianteollisuus ry, Bioenergia ry, Metsäteollisuus ry ja Energiateollisuus ry ehdottivat alueen pilaantumisen selvittämistä ja pilaantuneen alueen puhdistamista koskevan säännöksen poistamista.

Suomen luonnonsuojeluliitto ehdotti 19 §:n 1 momentin loppuun lisättävän, että pilaantuminen voi olla esimerkiksi maa-alueen, pintaveden, pohjaveden tai sedimenttien pilaantumista. Lisäksi säännöksen loppuun ehdotettiin lisättävän, että laissa 2019/246 mainittujen maaperän, pohjaveden tai sedimenttien pilaantumisen lisäksi alueiden puhdistaminen koskee tässä laissa kerrostuneen pintaveden puhdistamista.

Suomen Kuntaliitto ry ehdotti, että korvauspäätöksen hakeminen olisi pakollista ennen kunnan viimesijaisen korvaamisvastuun syntymistä. Lisäksi kuntaliiton mukaan tulisi myös harkita pitäisikö kunnan verorahojen käyttäminen kiinteistön puhdistamiseen olla vastikkeellista, jolloin kunta voisi esimerkiksi saada halutessaan kiinteistön omistukseensa. Kuntaliitto ehdotti ympäristönsuojelulain 133 §:n 3 momentin muuttamista siten, että kunnan vastuu maaperän puhdistamistarpeen selvittämisestä ja puhdistamisesta olisi viimesijainen ympäristövahinkorahastolain 19 §:n mukaiseen korvaukseen nähden.

Pirkanmaan ELY-keskus katsoi sillä olevan valmis organisaatio ja osaaminen toteuttaa uudistuksen mukaista tehtävää. Pirkanmaan ELY-keskus esitti harkittavaksi, olisiko tarkoituksenmukaista, että Pirkanmaan ELY-keskukselle suunniteltu uusi tehtävä koskisi ympäristövahinkolain 14 §:n lisäksi myös lain 15 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettuja tilanteita, eli YSL 182 a §:n mukaisia tilanteita.

Varsinais-Suomen ELY-keskus katsoi, että pykälän perusteluissa olisi syytä selventää, ettei Pirkanmaan ELY-keskus ole toimivaltainen viranomaisen pilaantuneen maaperän ja pohjaveden puhdistamisessa, vaan pilaantuneen maaperän puhdistamisessa on noudatettava YSL 136 §:ssä säädettyä menettelyä.

SYKE katsoi aiheelliseksi täsmentää säännöksen sisältöä ja perusteluja jatkovalmistelussa. SYKE:n näkemyksen mukaan esimerkiksi viittausta 14 §:n soveltamisalaan voi olla aihetta tarkentaa, sillä sen tarkoittamat pilaantumistilanteet ovat kuitenkin monimuotoisempia kuin kaavaillun 19 §:n lähinnä tarkoittamat maaperän pilaantumistilanteet. SYKE katsoi ehdotetun muotoilun kattavan myös merialueiden vahingontorjunnan ja viranomaiskustannusten korvaamisen, mikä ei perustelujen mukaan ilmeisesti ole tarkoitus. SYKE totesi, että rahoituksen myöntämisen edellytykset on kuvattu maaperän puhdistamisvastuun näkökulmasta, vaikka 14 § kattaa muitakin vahinkotilanteita. SYKE katsoi myös, että perusteluissa laajasti kuvattuja puhdistamisvastuun syntymistä ja muita sellaisia seikkoja koskeva osuus voitaisiin siirtää myöhempisiin opasjulkaisuihin.

LUKE katsoi, että käsitteitä, kuten kestävä puhdistaminen, ja riskinarviointiin liittyviä menetelmävaatimuksia tulee täsmentää. Lisäksi LUKE katsoi, että kunnostamis- ja ennallistamistoimien vaikuttavuutta tulee myös seurata.

20 § Ennakkokorvaus

Suomen Kuntaliitto ry katsoi, että jatkossa tulisi harkita, että myös kiireelliset YSL 182 §:n mukaiset teettämistoimet, jotka voivat aiheuttaa ympäristön ja terveyden uhkaa, kuuluisivat ennakkokorvausmenettelyn piiriin.

Varsinais-Suomen ELY-keskus huomautti, että valtion valvontaviranomaisen työtä lisää ja lisäresursseja vaatii se, että ehdotetun 20 §:n mukaan ennakkokorvauksen myöntämisestä huolimatta korvausta hakenut viranomainen huolehtisi itse torjuntakustannusten takaisinperinnästä kustannuksista vastaavalta taholta.

Itä-Uudenmaan pelastuslaitos piti hyvänä sitä, että ennakkokorvausten maksaminen myös pelastuslaitoksille on jatkossakin mahdollista.

Saamelaiskäräjät piti ennakkokorvauksen mahdollisuutta hyvänä.

21 § Takautumisoikeus

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus katsoi, että selvyiden vuoksi voisi olla hyvä mainita, miten tieto takaisinperintämahdollisuudesta kulkeutuisi ympäristövahinkorahastolle, ja miten takautumissaatavan vanhentuminen määräytyisi. Lisäksi ELY-keskus kiinnitti huomioita, että 21 §:ssä käytetään ilmaisua rahasto, kun taas joissain muissa kohdissa käytetään ilmaisua rahaston hallitus.

Teollisuuden Voima Oyj katsoi, että rahastolla pitää olla 21 §:ssä mainittu takautumisoikeus, mutta käytännössä sen merkitys jäisi periaatteelliseksi. Teollisuuden Voima Oyj:n näkemyksen mukaan ehdotettu ympäristövahinkorahastojärjestelmä ei käytännössä juurikaan johtaisi takautumisoikeuden osalta nykyistä pakollista ympäristövahinkovakuutusjärjestelmää parempaan lopputulokseen.

OM katsoi, että lienee selvää, että korvauksen maksamisen perustuessa rahaston päätökseen eikä lainvoimaiseen tuomioon, ei tällä ole ratkaistu korvausvelvollisen vastuun perustetta tai laajuutta.

22 § Avustus torjuntakaluston hankkimiseen

EK, YTP ry ja Metsäteollisuus ry katsoivat, että harkinnanvaraisia avustuksia koskeva pykälä tulisi poistaa. Metsäteollisuus ry katsoi, että mikäli rahastoon kytketään harkinnanvaraisia avustuksia, tulee 22 §:ssä olla maininta siitä, että muita rahaston varoja, kuin nimenomaan tähän tarkoitukseen siirrettyjä määrärahoja, ei voida käyttää pelastustoimen hankintojen avustamiseen.

LUKE katsoi, että esityksessä olisi syytä täsmentää miten alueen ympäristöriskejä arvioidaan ja miten riskiarvioita päivitetään ja totesi, että menetelmien tulee olla ajantasaisia, tutkimustietoon perustuvia ja eri näkökulmat huomioivia. Lisäksi LUKE piti tärkeänä varmistaa, ettei öljysuojarahaston lakkauttaminen vaaranna öljyntorjuntavalmiuden kehittämistä ja ylläpitoa.

Itä-Uudenmaan pelastuslaitos kiinnitti huomiota siihen, että lakiluonnoksessa käytetään ilmaisuja 'osa yksittäisen kaluston hankintakustannuksista', 'harkinnanvarainen korvamerkitty avustus', 'joissakin tilanteissa' tai 'tilanteessa jossa pelastustoimella olisi useita samanaikaisia tarpeita' ja piti selvänä, että tämän pykälän perusteella saatava rahoitus tulee olemaan huomattavasti vähäisempää kuin aiempi Öljysuojarahaston kautta saatu rahoitus. Lisäksi Itä-Uudenmaan pelastuslaitos katsoi, että pykälä tulee koskemaan vain yksittäistä kalustohankintaa, ei systemaattista öljyntorjuntakaluston kehittämistä ja öljyntorjuntavalmiuden ylläpitämistä.

Sisäministeriö esitti, että säännöksessä käytetty ilmaisu "kunnan pelastustoimelle" muutettaisiin muotoon "kunnalle".

OM katsoi, että jatkovalmistelussa tulisi vielä arvioida asetuksenantovaltuuden suhdetta ja tarvetta valtionavustuslain 8 §:ään sekä varmistua siitä, että riittävät perussäännökset ovat laissa.

23 § Katselmuslautakunta

LUKE katsoi, että tekstiin olisi hyvä sisällyttää maininta lautakunnan kokoonpanosta ja tarvittavasta asiantuntemuksesta ja totesi, että kokoonpanolla ja sopivalla asiantuntemuksella on varmistettava, että katselmuslautakunnalla on käytössään ajantasaiset ja tutkimustietoon pohjautuvat keinot arvioida vahingosta aiheutuvien kustannusten määrä.

Rajavartiolaitoksen esikunta piti ehdotusta katselmuslautakunnasta kannatettavana, mutta katsoi, että tässä yhteydessä olisi kuitenkin hyvä mainita mahdollisimman yksiselitteisesti se osaaminen, jota mainitussa lautakunnassa tulisi olla tai kuvata tarkemmin lautakunnan kokoonpanoa.

Saamelaiskäräjät katsoi, että katselmuslautakunta tulisi voida asettaa myös muutoin merkittävissä ja/tai tulkinnanvaraisuutta sisältävissä vahinkotilanteissa.

Teollisuuden Voima Oyj totesi ymmärtävänsä katselmuslautakunnan tarpeen esitetyssä järjestelmässä, mutta katsoi verrattuna nykytilaan katselmuslautakunta lisävien hallinnollisia kustannuksia, jotka maksettaisiin ympäristövahinkorahastosta. Teollisuuden

Voima Oyj katsoi, että ympäristövahinkovakuutuslain alainen toiminta on kustannustehokkaampaa kuin nyt esitetty toimintatapa, joka perustuu ympäristövahinkorahaston hallituksen ja katselmuslautakunnan toimintaan.

OM katsoi, että säätämisyjärjestysperusteluissa on syytä täydentää arvioimalla katselmuslautakuntaa perustuslain 119 §:n näkökulmasta ja katsoi, että koska kyse on hallintopäätöksen tekemiseen liittyvästä selvitysvelvollisuuteen kuuluvasta tehtävästä, kyse on selvästi julkisen hallintotehtävän hoitamisesta, ellei jopa julkisen vallan käytöstä huomioiden tehtävän ja lausunnon tosiasiallinen merkitys. OM katsoi, ettei hallinnon yleislakien ja virkavastuun soveltuminen tällaiseen tehtävään saa jäädä epäselväksi. OM katsoi ehdotuksessa jäävän epäselväksi myös lautakunnan kokoonpano ja jäsenten kelpoisuusvaatimukset. Lisäksi OM:n mukaan tulee olla selvää, minkälaiseksi määräajaksi lautakunta asetettaisiin. OM totesi, että öljysuojarahastosta annetun lain mukaista asetuksenantovaltuutta ei ole ehdotetussa 23 §:ssä, ja säännöstä olisi perusteltua tarkentaa. OM katsoi, että pykälän 2 ja 3 momentissa säädettävän katselmuksessa noudatettavan menettelyn suhde tai tarve hallintolain katselmusta koskevaan 38 §:ään jää epäselväksi ja totesi näkemyksensä, että hallintolaissa säädetään riittävällä tavalla katselmuksessa noudatettavasta menettelystä eikä erityissääntely näiltä osin ole tarpeen.

4 luku Ympäristövahinkorahaston hallinto ja talous (24–31 §)

24 § Valtionavustuslain soveltaminen

TEM listasi valtiontuen tunnusmerkit ja totesi, että EU:n valtiontukisääntöjä sovelletaan, jos kaikki tunnusmerkit täyttyvät. TEM arvioi, että ehdotettu korvausjärjestelmä saattaisi täyttää Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 107 artiklan 1 kohdan mukaiset valtiontuen kriteerit, kun tukea myönnetään taloudelliseen toimintaan. TEM totesi edelleen, että mikäli valtiontuen kriteerien arvioidaan täyttyvän, ehdotettuun korvausjärjestelmään voitaisiin soveltaa valtiontukien menettelytapana yleisestä ryhmäpoikkeusasetusta (komission asetus EU 651/2014 muutoksineen). TEM totesi myös, että ehdotetun korvausjärjestelmän osalta tulisi pyytää yritystukineuvottelukunnalta lausunto siitä, täyttääkö suunniteltu korvausjärjestelmä Euroopan unionin lainsäädännön valtiontuen edellytykset ja mitä valtiontukia koskevien säännösten mukaista menettelytapaa tukiviranomaisen tulisi noudattaa korvausjärjestelmän osalta (Laki taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä 429/2016, 7 §).

25 § Ympäristövahinkorahaston hallitus ja sihteeristö

EK katsoi, että ympäristövahinkorahaston hallituksen kokoonpanosta tulee säätää lain tasolla. YTP ry, Kemianteollisuus ry, Teknologiateollisuus ry, EK ja Metsäteollisuus ry katsoivat, että elinkeinoelämän edustus hallituksessa on varmistettava ja useat elinkeinoelämän edustajat katsoivat, että hallitukseen tulee sisällyttää kolme paikkaa elinkeinoelämän edustajille.

Suomen luonnonsuojeluliitto katsoi, että rahaston hallituksessa tulee olla haitankärsijöiden ja ympäristöjärjestöjen edustus.

Suomen Kuntaliitto ry katsoi, että kuntien rooli rahoittajina, korvauksen saajina ja viranomaisina tulee näkyä edustuksena ympäristövahinkorahaston hallituksessa. Myös Suomen Kiertovoima ry totesi, että mikäli kuntien omistamat yhtiöt sisällytetään lain soveltamisalaan, tulisi rahaston hallitukseen nimittää kuntien edustaja.

LUKE piti tärkeänä varmistaa, että hallituksessa on tasapainoisesti edustettuna eri toimijat ja näkökulmat, mukaan lukien haitan kärsijät (esimerkiksi ympäristön ja luonnonvarojen kestävä käytön toimijat).

Saamelaiskäräjät katsoi, että asian koskiessa saamelaisten kotiseutualueella tulee kuulla saamelaisten edustuselintä asiantuntijana (laki saamelaiskäräjistä 974/1995 4–6 §) ja asian koskiessa kolttala-alueella tulee lisäksi kuulla kolttasaamelaisten edustuselintä (kolttalaki 253/1995).

Teollisuuden Voima Oyj katsoi, että lakiesitykseen tulisi lisätä rahaston tulostavoitteet vähintään periaatetasolla, esimerkiksi toteamalla, että hallituksen on huolehdittava siitä, että rahastossa olevat varat sijoitetaan tuottavasti ja turvaavasti.

OM piti perusteltuna täsmentää hallituksen jäsenten kelpoisuusvaatimuksia (vrt. esim. ydinenergialain 38 a §) ja katsoi, että myös hallitusten jäsenille maksettavista palkkioiden määrittämisestä voisi olla syytä säätää erikseen (ks. esim. ydinenergialaki tai laki huoltovarmuuden turvaamisesta 7 §). Lisäksi OM katsoi, että 25 §:n 3 momentissa tarkoitettujen pysyvien asiantuntijoiden rooli ja tehtävät sekä tarve ulottaa virkavastuusaäntely ko. asiantuntijoihin jää luonnoksen perusteella epäselväksi.

Koska kyse on poikkihallinnollisesta uudesta menettelystä sekä suuresta varallisuusmassasta TEM esitti, että hallituksen nimittäisi valtioneuvosto. TEM katsoi, että hallituksen jäsenistön tulee olla monipuolinen, ja myös elinkeinoelämällä, johon tämä toiminta keskeisesti kohdistuu, olisi oltava riittävä edustus. TEM katsoi, että hallituksen kokoonpanosta voisi laissa olla keskeiset periaatteet, ja jäsenistön varsinaisesta kokoonpanosta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

26 § Hallituksen tehtävät

Hallituksen tehtäviä koskevasta ehdotuksesta ei saatu lausuntopalautetta.

27 § Ympäristövahinkorahaston neuvottelukunta

Teollisuuden Voima Oyj totesi, ettei lakiesityksestä ei käy ilmi, ketä neuvottelukunnan jäsenet edustaisivat.

OM katsoi, että säätämisperusteluissa on syytä täydentää arvioimalla neuvottelukuntaa perustuslain 119 §:n näkökulmasta. OM näkemyksen mukaan julkisen vallan käyttöä ei vaikuttaisi sisältyvän neuvottelukunnan tehtäviin, minkä vuoksi ehdotettu säännös ei vaikuta olevan ongelmallinen PL 119 §:n kannalta.

Kemianteollisuus ry katsoi, että myös rahaston neuvottelukunta on syytä nimetä viiveettä ja siinäkin elinkeinoelämän asiantuntijoiden tulisi olla edustettuina.

28 § Pääomarajat

Kemianteollisuus ry, Neste Oyj ja Metsäteollisuus ry pitivät ehdotettuja pääomaraajoja liian korkeina ja katsoivat, että alarajan pitäisi olla 5–10 miljoonaa euroa ja ylärajan 10–20 miljoonaa euroa. Lisäksi lausunnoissa katsottiin, ettei tapauskohtainen korvaus saisi ylittää alinta pääomaraajaa, eivätkö vuotuiset korvaukset ylintä pääomaraajaa.

Suomen luonnonsuojeluliitto katsoi, ettei rahaston keräämistä pitäisi lopettaa siihen, että saavutetaan tavoitesumma. Lisäksi Suomen luonnonsuojeluliitto huomioi, että keräämisen uudelleen aloittaminen 15 miljoonan kohdalla tarkoittaisi, että rahaston varat eivät riittäisi 17 §:n mukaiseen 30 miljoonan euron maksimikorvaukseen. Suomen luonnonsuojeluliitto piti maksuvelvoitetta epätasapuolisena niitä kohtaan, jotka liittyvät silloin kuin rahasto on täysi, ja esitti vaihtoehdoksi, että vakuutusmaksusta maksettaisiin osa takaisin, jos riskitaso pienenee tai riski saadaan pysyvästi eliminoitua.

Saamelaiskäräjät totesi, että ympäristövahinkomaksujen kantamisen keskeyttäminen ja uudelleenaloittaminen tulee järjestää tavalla, joka ei aseta toiminnanharjoittajia eriarvoiseen asemaan ja joka ei aiheuta toiminnan aloittamiseen liittyvää manipulointia tarkoituksena välttää vuosittainen maksu. Saamelaiskäräjät piti pykälän 3 momenttia asianmukaisena tässä suhteessa.

29 § Kirjanpito, maksuliike ja tilinpäätös

Bioenergia ry katsoi ympäristövahinkorahaston vaikuttavan kalliilta ja raskaalta hallinnollisesti verrattuna nykyiseen ympäristövahinkovakuutusjärjestelmään ja totesi järjestelmän hallinnollisten kustannusten lähenevän kymmentä prosenttia suhteessa rahastoon kerättäviin varoihin.

30 § Tilintarkastus

Tilintarkastusta koskevasta ehdotuksesta ei saatu lausuntopalautetta.

31 § Virkavastuu ja vahingonkorvausvastuu

OM totesi, että perusteluissa ei tarkenneta, miksi säännöksessä viitataan informatiivisesti vain vahingonkorvauslain 4 luvun 2 §:ään sen sijaan, että viitattaisiin yleisesti vahingonkorvauslakiin, kuten tämän tyyppisissä säännöksissä yleensä tehdään. OM katsoi, että jos erityislaissa viitataan vain tiettyyn vahingonkorvauslain pykälään, jää tulkintakäytännön varaan, missä määrin vahingonkorvauslain muita säännöksiä voidaan soveltaa kyseisen lain mukaiseen toimintaan. Lisäksi OM katsoi, että virkavastuusääntely tulisi ulottaa myös katselmuslautakuntaan ja huomautti, että 25 §:n 3 momentissa tarkoitettujen asiantuntijoiden vastuusta ei säädetä. OM piti perusteltuna pohtia vastuusäännöksen tarvetta myös asiantuntijoiden osalta.

5 luku Oikaisumenettely ja muutoksenhaku (32–34 §)

32 § Oikeus muutoksenhakuun

Ympäristövahinkokeskus huomioi, että säännöksessä ei säädetä muutoksenhakuinstanssista ja siitä, onko kysymys hallintopäätöksestä vai

yksityisoikeudellisesta korvausratkaisusta. YVK katsoi, että muutoksenhakua koskevien säännösten systematiikkaan on syytä kiinnittää huomiota jatkovalmistelussa ja katsoi, että nykyisen ympäristövakuutuslautakunnan poistumisen myötä vahinkoa kärsineelle ei näytä jäävän mahdollisuutta objektiiviseen, maksuttomaan ja ripeään muutoksenhakumenettelyyn.

Suomen luonnonsuojeluliitto katsoi, että muutoksenhaun tulee olla linjassa ympäristönsuojelulain korvausmenettelyjen kanssa, ja muutoksenhakuoikeuden tulee olla heillä joihin päätös voi vaikuttaa, sekä ympäristönsuojelulain mukaisilla yhdistyksillä.

Korkein hallinto-oikeus katsoi esitetyn oikaisumenettely- ja muutoksenhakujärjestelmän olevan systemaattisesti keskeneräinen. KHO katsoi säännösten sisältävän yhtäältä verotusmenettelyä muistuttavia oikaisumekanismia sekä toisaalta viittauksen hallintolain mukaiseen oikaisuvaatimusmenettelyyn ja totesi, ettei esitettyjä lainsäädännöllisiä valintoja ole perusteltu siten, että korkeimmalla hallinto-oikeudella olisi edellytyksiä lausua järjestelmän toimivuudesta tai kannatettavuudesta. Lisäksi KHO katsoi, että rahaston puhevallan käyttämistä koskeva 32 §:n 2 momentti on sijoitettu systemaattisesti väärään pykälään.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus katsoi, että lakiehdotuksen perusteluissa olisi hyvä avata esimerkkitapausten valossa kenellä on muutoksenhakuoikeus maksupäätökseen. ELY-keskus pohti, voivatko viranomaiset suoraan lainkohdan mukaan hakea muutosta, kun viranomaisilla on mahdollisuus hakea korvausta.

Kirsi Oksiala-Mäki-Petäjä katsoi, että oikaisumenettelystä tehtävä nopea ja tehokas ja kaikkien asiassa muutosta hakevien asianosaisten tulee saada oikeutta myös hakiessaan oikeutta ilman juristia tai asianajajaa.

OM katsoi, että säännös vaikuttaa päällekkäiseltä ja tarpeettomalta suhteessa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa säädetyn lain 7 §:ään, minkä vuoksi säännös tulisi jatkovalmistelussa poistaa. OM myös katsoi, ettei 32 §:n 2 momentissa säädetty puhevallan käyttämistä koskeva oikeus ole tarpeellinen muutoksenhakua koskevassa sääntelyssä.

33 § NN:n elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen oma-aloitteinen päätöksen oikaiseminen

OM katsoi ehdotetussa 33 §:ssä olevan kyse virheen korjaamisesta ja totesi, että kyse on hallintomenettelystä, johon sisältyy hallintolaista poikkeavaa ja päällekkäistä sääntelyä. OM totesi, että yleislaista poikkeamiselle tulee esittää erityiset painavat perusteet ja jatkovalmistelussa tulisi tarkastella, miltä osin 33 § on tarpeen huomioiden jo sovellettavaksi tulevat hallintolain säännökset ja esim. minkä vuoksi 5 vuoden korjaamisajan sisään sovellettaisiin 3 vuoden määräaika. Lisäksi OM katsoi, että ehdotusta on perusteltava suhteessa perustuslain 21 §:ään. OM piti pykälän 3 momenttia tuomioistuinten ja hallintoviranomaisten toimivallan vuoksi tarpeeton. OM katsoi, että säännöksestä ja sen perusteluista ei ilmene, tarkoitetaanko säännöksen 2 momentissa tarkoitettulla oikaisulla viranomaisen hyväksi maksun määrännyttä viranomaista vai mahdollisesti maksuvelvollista

viranomaista ja katsoi, että säännöstä ja perusteluita tulisi täydentää siten, että säännöksen tarkoitus ja sisältö olisi selkeä.

34 § Oikaisuvaatimus ja muutoksen hakeminen viranomaisen päätökseen

Suomen luonnonsuojeluliitto esitti, että säännöksen loppuun tulisi lisätä, että muutosta päätökseen haetaan Vaasan hallinto-oikeudelta. Lisäksi Suomen luonnonsuojeluliitto esitti, että rahastosta maksettavaa korvausta koskevassa asiassa korvausviranomaisen hakemuksessa on esitettävä kattava ja tieteellisesti pätevä selvitys korvattavasta vahingosta tai korvattavista torjunta- ja ennallistamiskustannuksista sekä siitä, että 13 §:ssä säädetty edellytys korvauksen maksamiselle ympäristövahinkorahastosta täyttyy.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus ehdotti, että säännös muotoiltaisiin niin, että siitä ilmenisi, että muutosta voi hakea vasta oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen.

OM totesi, että hallintolain 49 d §:ssä säädetään, että oikaisuvaatimus on tehtävä päätöksen tehneelle taholle, mistä syystä 34 §:n 1 ja 2 momentissa ei tarvitse yksilöidä tahoa, jolle oikaisuvaatimus tehdään. OM katsoi, että säännöksissä olisi asianmukaista viitata pykälätarkkuudella oikaisuvaatimusmenettelyn piiriin kuuluviin päätöksiin. Lisäksi OM totesi, että muutoksenhaun osalta esityksessä tulisi vielä selventää sitä, sovellettaisiinko avustuksia koskevassa muutoksenhaussa tämän lain vai valtionavustuslain säännöksiä (24 § ja 34 §) ja huomautti, että valtionapuviranomaisen päätökseen saa valtionavustuslain mukaan vaatia oikaisua.

6 luku Erinäiset säännökset (35–36 §)

35 § Ympäristönsuojelun tietojärjestelmään talletettavat tiedot

Varsinais-Suomen ELY-keskus katsoi, että lainsäädännön valmistelun ja toimeenpanon yhteydessä on varmistettava, että järjestelmä on käyttötarkoitukseen toimiva ja järjestelmän kehittämiseen on riittävä määräraha ja resurssit. Varsinais-Suomen ELY-keskus nosti esiin tietojärjestelmän kehitystarpeita ja katsoi, että järjestelmään olisi muun ohella lisättävä toiminto, jolla esimerkiksi tieto toiminnan aloittamista ja maksamattomasta maksusta siirtyisi automaattisesti eteenpäin. Lisäksi ELY-keskus totesi näkemyksensä, että ehdotetussa lainkohdassa keskitetylle ELY-keskukselle säädetty tehtävät eivät saa rasittaa muiden ELY-keskusten ja kuntien valvontaviranomaisia.

36 § Viittaus rikoslakiin

OM:llä ei ole ehdotettuun viittaussäännökseen huomautettavaa siltä osin, kuin se koski viittausta rikoslain 29 luvun veropetosta, törkeää veropetosta tai lievää veropetosta koskeviin säännöksiin. OM ei pitänyt selvänä, että rikoslain avustuspetossäännökset voisivat koskea ehdotetussa laissa tarkoitettujen korvausten hakemista ja katsoi, että avustusten osalta olisi syytä tarkentaa pykäläkohtaisesti, mitä ehdotetun lain mukaisia avustuksia viittaussäännös koskee. OM huomautti myös, että avustuksen väärinkäyttöä koskeva säännös ei koske väärän tiedon antamista avustusta tai korvausta haettaessa, joten viittaussäännöstä tulisi tältäkin osin muuttaa. OM katsoi, että viittaussäännöksessä olisi soveltuvin osin myös viitattava rikoksen törkeään ja lievään tekemuotoon, minkä lisäksi

tulisi arvioida tarkemmin 36 §:ssa mainittavien rangaistussäännösten suhdetta ehdotetun lain 12 §:ään, joka koskee ympäristövahinkomaksun korottamista laiminlyönnin seurauksena, ja ottaa tässä yhteydessä huomioon myös suhdetta veronkorotukseen koskeva rikoslain 29 luvun 11 §. OM katsoi myös, että ehdotetun 36 §:n perusteluissa olisi syytä käsitellä myös rangaistusvastuun syntymisen edellytyksiä oikeushenkilön osalta.

7 luku Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset (37–40 §)

37 § Voimaantulo

Kaivosteollisuus ry ja Teknologiateollisuus ry pitivät tärkeänä sitä, että rahastoa ei tulla käyttämään vanhojen ympäristöpilaantumistapausten siivoamiseen.

Pirkanmaan ELY-keskus esitti, että perusteluja täsmennettäisiin sellaisten tapausten osalta, joissa vahinko on aiheutunut toiminnasta, joka on jatkunut lain voimaantulon yli, mutta jonka vahingon aiheutumisaikaa ei tunneta. ELY-keskus katsoi, että korvauksen myöntämisen tai epäämisen toteaminen perusteluissa tällaisessa tilanteessa selkeyttäisi lain soveltamista rajatapauksissa.

Paliskuntain yhdistys katsoi, että myös ennen lain voimaantuloa tapahtuneiden vahinkojen ja ympäristön pilaantumisen torjunta- ja ennallistamiskustannusten korvaaminen tulee turvata tapauksissa, joissa vahingon aiheuttaja on maksukyvytön, tuntematon tai tavoittamattomissa.

Kirsi Oksiala-Mäki-Petäjä katsoi, että lain tulisi takautuvan koskea myös YVA-direktiivin rikkomisesta aiheutuneita ympäristövahinkoja.

Teollisuuden Voima Oyj totesi, ettei sillä ole huomautettavaa lain ehdotettuun voimaantuloon.

OM totesi, että säännöksen soveltamisen kannalta tulee olla yksiselitteistä, mistä tapahtuma alkaa ja mihin se päättyy. OM totesi säännöksen olevan sidottu vahingon tai pilaantumisen ilmenemiseen. OM katsoi, että lakia tulisi nähtävästi soveltaa, jos vahingon aiheuttanut tapahtuma ei ole päättynyt ennen tämän lain voimaantuloa ja katsoi tämän koskevan myös ympäristön pilaantumisen torjunta- ja ennallistamiskustannuksia. OM:n näkemyksen mukaan tätä tulisi selkeyttää jatkovalmistelussa. Lisäksi OM katsoi, että pykälän 3 momentin paikkaa tulisi harkita, koska kyse ei ole voimaantulosäännöksestä, vaan siirtymäsäännöksestä ja säännöstä on arvioitava jatkovalmistelussa.

38 § Öljysuojarahasto koskevat siirtymäsäännökset

VM piti perusteltuna, että öljysuojamaksulla kerätyt varat siirretään uuteen Ympäristövahinkorahastoon, mutta valtion talousarviosta siirretyt varat palautetaan talousarvioon, jollei niitä ole sidottu öljyvahinkojen torjuntaan. VM ehdotti, että asia avattaisiin myös yleisperusteluissa.

OM katsoi, että ehdotetun pykälän tarkoitettua suhdetta öljysuojarahastosta annettuun valtioneuvoston asetukseen voisi vielä selventää. OM totesi, että voimassa olevien

säännösten ja nyt käsillä olevien säännösten määräajat korvausten poikkeavat toisistaan ja niiden yhteensovittaminen ei vaikuta aivan yksiselitteiseltä.

39 § Ympäristövahinkovakuutusta koskevat siirtymäsäännökset

Finanssiala ry ja Ympäristövakuutuskeskus pitivät välttämättömänä sitä, että vakuutusperusteisille vastuille asetetaan absoluuttinen päättymisaika, oli kyse sitten tiedossa olevista tai ns. piilevistä vahingoista. Finanssiala ry ja Ympäristövakuutuskeskus näkivät lisäajan vakuutustermein ns. extended reporting periodina (ERP) ja katsoi lisäajan pituuden osalta kolmen vuoden olevan varsin pitkä aika ottaen huomioon, että vakuutusmaksutulo päättyy, mutta mahdollisten vahinkokulujen lisäksi hallinnolliset ja operatiiviset kulut pyörivät vielä vuosia. Finanssiala ry ja Ympäristövakuutuskeskus totesi, että lisäajan osalta nykyisen lain mukainen selvitysvelvollisuus (osoitus vakuutuskorvauksen edellytyksenä olevasta tuntemattomuudesta/maksukyvyttömyydestä) tulee täyttää myös tässä ajassa. Finanssiala ry ja Ympäristövakuutuskeskus ehdottivat pykälälle uutta muotoilua. Lisäksi FA toivoi pääsevänsä mukaan edellä mainitun siirtymäsäännöksen perustelutekstin laadintaan sekä pykälän mahdolliseen jatkomuokkaukseen.

40 § Eräitä energiantuotantolaitoksia koskeva siirtymäsäännös

Eräitä energiantuotantolaitoksia koskevaa siirtymäsäännöstä koskevasta ehdotuksesta ei saatu lausuntopalautetta.

Lausuntopalaute muista lakiehdotuksista

Laki pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta annetun lain muuttamisesta

Pirkanmaan ELY-keskus katsoi YVR-lakiin otettavan säädöksen rahaston mahdollisuudesta antaa tehtävä Pirkanmaan ELY-keskukselle ja säätämällä pima-tukilakiin järjestämistä koskeva uusi 12 a §, mahdollistetaan Pirkanmaan ELY-keskukselle tehtävän vastaanottaminen ja hoitaminen. Pirkanmaan ELY-keskus katsoi, että Pirkanmaan ELY-keskuksen uudesta tehtävistä tulisi lisäksi säätää ELY-keskuksista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1392/2014) säätämällä siihen uusi tehtävä. Pirkanmaan ELY-keskus piti ensiarvoisen tärkeänä, että mikäli tehtävän työmäärä osoittautuu arvioitua suuremmaksi tai tehtävä koskee muutakin kuin järjestämisen toteuttamista, tulee tämä ehdottomasti ottaa huomioon ELY-keskuksen henkilövoimavarojen mitoituksessa ja resursseissa.

Laki ympäristönsuojelulain muuttamisesta

Ympäristönsuojelun tietojärjestelmää koskevasta ympäristönsuojelulain 222 §:n muutosehdotuksesta ei saatu lausuntopalautetta.

Laki pelastuslain muuttamisesta

Pelastuslain 99 a ja 111 a §:n muuttamista koskevasta ehdotuksesta ei saatu lausuntopalautetta.

Muita huomioita esityksestä

Kemianteollisuus ry totesi ehdotuksessa ympäristövahinkolaiksi olevan kyse mittavasta muutoksesta. Kemianteollisuus ry piti tärkeänä, että järjestelmän raamit ja rajaukset harkitaan perusteellisesti ja yhdistyksen esille nostamat kysymykset on syytä ottaa harkintaan ja tehdä tarpeelliset uudelleenlinjaukset. Kemianteollisuus ry totesi, että järjestelmän jatkuvaan seurantaan ja joustavaan kehittämiseen on myös hyvä varautua. Kemianteollisuus ry totesi, että tavoitteena tulee olla toissijaisten korvaustapausten ehkäiseminen.

Suomen luonnonsuojeluliitto katsoi ehdotuksessa kaivosten riskien ja kokojen välillä olevan suuria eroja ja katsoi luokituksen osoittavan, että Pohjois-Suomen AVIn ulkopuolella kaivannaisjätteen luokitukset ovat hataralla pohjalla. Suomen luonnonsuojeluliiton näkemyksen mukaan suurimpien kaivosten maksuosuus pitää kertoa ainakin sadalla, jotta maksu olisi edes jossain suhteessa toiminnan laajuuteen ja riskeihin. Lisäksi Suomen luonnonsuojeluliitto katsoi, että erikokoisille kaivoksille summittain tosin melkein kaikkien toimintaan nähden mitätön maksu olisi ilmeistä kilpailun vääristämistä EU:ssa. Suomen luonnonsuojeluliitto katsoi maksun muodostuvan perusteeksi yhtiöille kiistää suurempia korvausvelvollisuuksia, minkä lisäksi Suomen luonnonsuojeluliitto piti mahdollisena, että lain myöhempi korjaaminen CETAn tultua ratifioiduksi EU:ssa voitaisiin katsoa yhtiöiden puolelta johonkin kaivokseen kohdistuvaksi asiattomaksi toimeksi. Suomen luonnonsuojeluliitto piti eläinsuojien maksua kohtuuttomana riskitasoihin nähden suhteessa erityisesti kaivosteollisuuteen, mutta myös muuhun (kemian)teollisuuteen. Lisäksi Suomen luonnonsuojeluliitto piti rahaston keräämistä epätasapuolisena suhteessa siihen, milloin toiminta alkaa, ja katsoi, että nykyisillä riskeillä korvaukset voivat jäädä vajaiksi johtuen rahaston pienuudesta ja rahaston vielä laskemisesta alhaiselle tasolle. Suomen luonnonsuojeluliitto katsoi, että jätteistä ja kemikaaliriskeistä vastaavien viranomaisten tulisi saada kyseiset riskit haltuun, mutta tätä ennen TOVA-vastuiden tulisi olla riittävät.

Metsähallitus totesi sen hallinnassa olevilla alueilla olevan useita kohteita, kuten vanhoja kaivoksia, joiden ennallistaminen voi tulla ajankohtaiseksi ja vastuutaho ei välttämättä ole enää olemassa. Metsähallitus piti esityksen mukaisen ympäristövahinkorahaston merkitystä suurena tapauksissa, joissa jälkihoitotoimenpiteiden rahoittaja ei ole tiedossa. Metsähallitus katsoi, että luonnoksen mukainen laki ympäristövahinkorahastosta selkeyttäisi jälkihoitotoimenpiteiden rahoittamista ja mahdollistaisi nykytilaa paremmin niiden toteuttamisen.

Bioenergia ry piti ympäristövahinkomaksua kohtuuttomana väistyvän turvetuotannon osalta. Bioenergia ry katsoi, että kertaluonteisen maksun osalta ei ole tarkennettu missä lupavaiheessa oleva toiminto kuuluu maksun piiriin ja totesi, että maksuperustetta kertaluonteisten maksujen osalta tulee laissa selventää. Bioenergia ry totesi, että turvetoimialalla on viime vuosina kiihtyvään tahtiin lopetettu energiaturvetuotantoa ja lukuisten alueiden osalta on siirrytty jälkihoitovaiheeseen, joka voi kestää vuosia. Bioenergia ry esitti, että turvetuotannon ja muidenkin loppumassa olevien luvanvaraisten toimintojen osalta tulee maksuvelvollisuus määrittää niin, että maksua peritään luvan- tai päätöksenhaltijoilta, joiden toimintaa ei ole ilmoitettu lopetettuna ennen lain voimaantuloa.

Kuntaliitto katsoi, että esitysluonnoksessa ehdotetut peruslähtökohdat ovat yleisesti ottaen kannatettavia ja toivoi ehdotuksen toteutuessaan lisäävän kuntien saamia korvauksia erityisesti niistä ympäristövahingoista, joiden selvittämistä, kunnostamista ja ennallistamista kunnat ovat verorahoin kustantaneet. Kuntaliitto katsoi, että esitys selkeyttää nykyisiä toissijaisia ympäristövastuujärjestelmiä ja niitä koskevaa lainsäädäntöä. Kuntaliiton mielestä ympäristövahinkorahaston tarkoitus ja tehtävät kytkeytyvät vahvasti ympäristöperusoikeuteen liittyvien tavoitteiden toteutumisen varmistamiseen.

Tuulivoima-kansalaisyhdistys ry katsoi, että ympäristövahinkorahastolakia koskevaa hallituksen esitystä tulee muuttaa niin, että rahastosta korvataan tuulivoimahankkeen aiheuttama kiinteistön arvon aleneminen tai kiinteistön muuttuminen sallittujen melutasojen ylittymisen vuoksi kokonaan asumiskelvottomaksi. Yhdistys nosti lisäksi esille olevan todennäköistä, että jos tuulivoimaloiden perustukset jätetään maaperään ikuisiksi ajoiksi, ne alkavat jossain vaiheessa hajota, ja rauditusmateriaaleissa alkaa tapahtua kemiallisia muutoksia. Yhdistys katsoi, että ei voida poissulkea sitä mahdollisuutta, että perustuksista valuu maaperään ja pohjavesiin haitallisia aineita. Yhdistys piti tärkeänä, että tällä ehdotetulla lailla pyritään järjestämään ympäristön palauttaminen ennalleen ympäristövahingon tapahtumisen jälkeen ja rahoitus siihen, mutta yhtä tärkeää se piti vahinkojen syntymisen ehkäisyä jo ennakolta. Yhdistys katsoi tämän tuulivoimahankkeiden kohdalla tarkoittavan tuulivoimaloiden käytönjälkeisen purkamisen järjestämistä tuulivoimaloiden omistajia sitovalla tavalla. Yhdistyksen mukaan se onnistuisi parhaiten säätämällä kaikki tuulivoimahankkeet ympäristölupamääräyksillä, ja ympäristövahinkorahastosta maksettava korvaus tulisi vasta toissijaisena kysymykseen.

Myös Paliskuntain yhdistys totesi, että soveltamisalan kattavuuden kannalta tulisi huomioida lisääntynyt tuulivoimarakentaminen ja tuulivoimaloista jäävä ympäristölle haitallinen jäte, kuten lapojen lasikuitujäte. Paliskuntain yhdistys totesi, että jätemäärä tulee kasvamaan tuulivoimaloiden vanhetessa, ja näidenkin osalta tulisi turvata ympäristövahinkojen korvaukset tapauksessa, jossa vahingon aiheuttaja on maksukyvytön, tuntematon tai tavoittamattomissa.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus katsoi, että pohdintaa olisi hyvä jatkaa priorisointi/toimintaohjeeksi sellaisen tilanteen varalle, missä esitetyn lain ja ympäristövahinkolain korvausjärjestelmät menevät päällekkäin. Lisäksi ELY-keskus piti ympäristövahinkorahastoon liittyvän uudistuksen lisäksi tarpeellisena konkurssipesän ympäristövastuun järjestämistä säädösten tasolla niin, että ympäristövastuut on selkeästi määritelty suhteessa velkojien oikeuksiin. ELY-keskus katsoi, että nykytilanteessa on viranomaisille, konkurssipesän hoitajille ja velkojille erittäin epäselvää, millaisissa tilanteissa ympäristövastuut voidaan ottaa huomioon massavelan asemassa ja huomautti, että lakiehdotus ei öljyvahinkoja lukuun ottamatta toisi ratkaisua näissäkään tilanteissa muihin kuin ympäristönsuojelulain 182a §:n tarkoittamiin vahinkoihin.

LUKE katsoi, että ympäristövahinkojen ennaltaehkäisy olisi usein kustannustehokkaampaa kuin ympäristövahinkojen torjunta ja ympäristön kunnostaminen ja ennallistaminen, mihin lakiehdotuksen mukainen ympäristövahinkorahaston toiminta liittyy. LUKE totesi, että

tulevaisuudessa olisi hyvä selvittää, voisiko rahasto myös rahoittaa asiaan liittyvää tutkimusta esimerkiksi ennakointiin ja riskienhallintaan liittyen. Lisäksi LUKE totesi, ettei lakiehdotus sisällä korvauksia menetettyjen ekosysteemipalveluiden tai niiden tuottamien hyötyjen korvaamisesta ja katsoi tästä seuraavan se, että todellisten ympäristövahingosta aiheutuneiden kustannusten korvaaminen voi jäädä riittämättömäksi. LUKE katsoi, että lakiehdotus toteutuessaan ei saa heikentää ympäristövahinkojen torjuntaan käytettäviä resursseja ja tätä tulee seurata lain voimaantulon jälkeen.

Verohallinto pyysi kiinnittämään huomiota, että mikäli elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on ympäristövahinkomaksujen määräämiseksi tarve saada tietoja Verohallinnolta esimerkiksi siirtymävaiheessa, tästä tulisi erikseen säätää. Muilta osin Verohallinnolla ei ollut lausuttavaa ehdotuksesta.

Lassila & Tikanoja Oyj katsoi, että uudistuksen suurimmaksi maksajaksi tulisi kierrätyssektori, jonka maksutaakka moninkertaistuisi nykytilaan verrattuna. Lassila & Tikanoja Oyj totesi, että kierrätyssektori ei itse tuota jätettä vaan käsittelee muiden jätteitä eikä näin ollen lisää ympäristön pilaantumisen riskiä vaan vähentää sitä. Lassila & Tikanoja Oyj piti erikoisena lopputuloksena, että kierrätyssektori laitetaan tällaisen järjestelmän maksumieheksi. Lassila & Tikanoja Oyj totesi, että sen maksuosuus olisi ehdotuksen mukaan lähes samaa luokkaa kuin kaivosteollisuuden yhteensä ja huomautti, että juuri kaivosteollisuuden riskejä ajatellen tätä rahastoa lähdettiin rakentamaan. Yhtiö katsoi maksujen epäsuhdan johtuvan siitä, että maksuperuste on sidottu ympäristölupiin. Yhtiö katsoi, että maksuperuste pitäisi muuttaa tai siihen pitäisi asettaa jonkinlainen yhtiökohtainen maksukatko kustannusrasitteen kohtuullistamiseksi.

Itä-Uudenmaan pelastuslaitos ehdotti, että rahoituskanavien ja -mallien muuttuessa katsottaisiin taaksepäin ja laskettaisiin, kuinka paljon öljyntorjuntavarautumiseen sekä valmiuden ylläpitoon, kuten meritoimintaa ja öljyntorjuntaa koskeviin koulutuksiin ja harjoituksiin, torjuntatoimista aiheutuneisiin kustannuksiin sekä kaluston uusimiseen ja huoltoon on vuosittain kokonaisuudessaan käytetty rahaa. Itä-Uudenmaan pelastuslaitoksen näkemyksen mukaan vähintään tämä rahoituksen taso olisi erikseen varmistettava. Lisäksi investointirahoituksessa olisi pelastuslaitoksen mukaan otettava huomioon kaluston vanhenemisen aiheuttamat tarpeet, ja varmistettava, että tuleva rahoitus ei ole riippuvainen aluevaltuustojen poliittisesta tahdosta.

Kirsi Oksiala-Mäki-Petäjä katsoi, että esitys on käsiteltävä huolella eri sidosryhmien yhteistyönä, ja valmistelun tuloksia on esiteltävä myös julkisuudessa.

Sosiaali- ja terveysministeriö piti hankkeen tavoitteita yleisesti kannatettavina. STM katsoi, että ympäristövahinkorahastossa on vakuutustoimintaa muistuttavia elementtejä, kuten esimerkiksi maksun osittainen riskivastaavuus. STM:n näkemyksen mukaan Finanssivalvontaa tulisi kuulla siitä, onko ympäristövahinkojen korvaamista lakiluonnoksessa ehdotetulla tavalla pidettävä vakuutustoimintana. STM piti ymmärrettävänä, että vakuutusyhtiöiden ympäristövahinkovakuutusta koskeville vastuille on saatava selkeä päättymispiste. STM:n mukaan on kuitenkin huomattava, että jos vahinko sattuu ennen uuden lain voimaantuloa mutta se havaitaan vasta kolmen vuoden

siirtymäajan jälkeen, vahinkoa ei korvata kummastakaan järjestelmästä. STM katsoi, että tämän tulisi ilmetä hallituksen esityksestä selkeämmin.

Yleisesti Rajavartiolaitoksen esikunta piti valitettavana, että öljysuojarahasto lakkautetaan ja tämän myötä toimiva järjestelmä Suomen kansallisen öljyntorjunnan riittävän varautumisen ylläpitämiseksi lopetetaan. Rajavartiolaitoksen esikunnan näkemyksen mukaan vaarana voi tulevaisuudessa olla se, että öljysuojarahaston tuella hankitun merellisten ympäristövahinkojen torjuntakaluston ikääntyessä, kyseistä kalustoa ei enää kyetä pitämään toimintakuntoisena ja uusimaan riittävän etupainotteisesti onnettomuustilanteita varten.

Rajavartiolaitos katsoi, että öljysuojamaksun keräämisen lakkauttaminen ja ulkopuolisen tulorahoituksen väheneminen tulisi jatkossa huomioida täysimääräisesti valtion talousarvion valmistelussa sekä valtion alushankintojen suunnittelussa. Rajavartiolaitoksen esikunta piti riskinä, että nyt suunniteltu ympäristövahinkorahaston harkinnanvarainen tuki, joka katettaisiin valtion talousarviosta siirrettävällä määrärahalla, ei korvaisi öljysuojarahaston tuoman rahoituksen poistumista. Rajavartiolaitos katsoi, että tämän vuoksi vaihtoehtoisia rahoitusmahdollisuuksia Suomen öljyntorjuntakyvyn ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi tulisi edelleen selvittää, esimerkiksi huoltovarmuusmaksun käyttöönoton kautta. Rajavartiolaitos totesi, ettei tämä selvitystyö vaikuttaisi merkittävästi nyt tehtyyn esitykseen ympäristövahinkorahastosta.

Ympäristönsuojeluviranhaltijat ry nosti esille uudistukseen liittyviä näkökohtia ja katsoi muun muassa, että YLVA-tietojärjestelmän toimintaa kuntakäyttöpuolelle tulisi parantaa ja asiakkaidenkin osalta helpottaa. Ympäristönsuojeluviranhaltijat ry tiedusteli, miten lupien raukeamiset saadaan näkyviin YLVA:ssa. Ympäristönsuojeluviranhaltijat ry tiedusteli myös sitä, siirtyykö ympäristövahinkovakuus suoraan toissijaiseen vastuujärjestelmään. Lisäksi Ympäristönsuojeluviranhaltijat ry tiedusteli, miten kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi maksukyvyttömyystapauksissa tarkistaa TOVAsta onko tietty yritys maksanut rahastoon vai ei, vai pitääkö tämän tiedon saadakseen esittää ELY-keskukselle tietopyyntö.

Ympäristönsuojeluviranhaltijat pohti myös, miten Euroopan komission lainsäädäntöehdotukset teollisuuspäästödirektiivin ja päästörekeriasetuksen tarkistuksesta sekä fluorattuja kasvihuonekaasuja koskevan asetuksen ja otsoniasetuksen muuttamisesta vaikuttavat TOVA-rahastoon ja YLVAan.

Teollisuuden Voima Oyj totesi, ettei ehdotettu lakiesitys sisällä säännöksiä rahaston varojen kohtelusta, mikäli ympäristövahinkorahasto lakkautettaisiin esimerkiksi muuhun järjestelyyn siirtymisen johdosta.

Rakennusteollisuus RT ry katsoi, että pääomarajojen ja korvauskattojen olisi toissijaisessa järjestelmässä syytä olla maltillisia ja oikeasuhtaisia ja piti tapauskohtaisten ja vuotuisten korvauskattojen määrittelyä ja suhteuttamista pääomarajoihin olennaisena. RT piti uudelleenmäärittelyä oleellisena järjestelmän hyväksyttävyyden ja pitkäaikaisten kustannusvaikutusten kannalta. RT katsoi, että epäselväksi jäävät tilanteet, jossa samalle kokonaisuudelle on haettu useampi lupa ja katsoi, että näiden osalta maksuvelvollisuutta tulisi tarkentaa. RT katsoi myös, että maksuleikkuri tulisi asettaa, jottei yksittäisten yritysten kustannukset kasva kohtuuttomasti. RT:n näkemyksen mukaan lähtökohtana tulisi olla, että

samalla laitosalueella samalle toiminnanharjoittajalle määrätään vain yksi maksu ja esitti, että tämä on tuotava selkeästi ja yksiselitteisesti esille lain säännöksissä.

Uudenmaan ELY-keskus suhtautui lakiehdotuksen maksunkantoviranomaisen tehtävään alustavasti varovaisen kiinnostuneesti edellyttäen kuitenkin, että tehtävän edellyttämät lisäresurssit turvataan täysimääräisesti, mikäli tehtävä keskitettäisiin Uudenmaan ELY-keskukseen.

VM totesi, että esityksellä olisi vaikutuksia vuoden 2023 talousarvioesitykseen, ja se tulee antaa talousarvioesityksen yhteydessä ns. budjettilakina. VM lausui, että uudistuksen toimeenpanoon on varauduttu vuosia 2023–2026 koskevassa julkisen talouden suunnitelmassa, ja ympäristöministeriön on varmistettava, että toimeenpano voidaan toteuttaa näissä raameissa. VM kiinnitti lisäksi huomiota siihen, että tällä hetkellä ympäristöministeriöntalousarviomomentilla on määrärahaa, jolla varaudutaan ympäristövahinkojen ehkäisemiseen ja torjuntaan. VM katsoi, että järjestelmän muuttuessa kyseiselle määrärahalle ei olisi enää tarvetta ja totesi, että tätä ns. automaattisäästöä ei voi kohdentaa muihin tarkoituksiin, vaan sen tulee säästyä momentilta muutoksen tapahtuessa. VM katsoi, että tätä koskeva huomio ja arvio säästyvän määrärahan mittaluokasta olisi hyvä sisällyttää esityksen taloudellisten vaikutusten arviointiin. Lopuksi VM totesi, että esitys tulee käsitellä Kuntatalouden ja -hallinnon neuvottelukunnassa sen kuntavaikutusten vuoksi.

Ahvenanmaan valtuuskunnan lausunto ja Ahvenanmaan maakunnan hallituksen lausunto

Ympäristöministeriön ja Ahvenanmaan maakunnan hallituksen virkamiehet tekivät tiivistä yhteistyötä lainvalmisteluprosessin aikana. Lausuntoa pyydettiin myös Ahvenanmaan viranomaisilta sekä muilta Ahvenanmaalaisilta toimijoilta. Ahvenanmaalta lausunnon antoivat Ahvenanmaan valtuuskunta ja Ahvenanmaan maakunnan hallitus.

Ahvenanmaan valtuuskunnan lausunnossa nostettiin esille, että lainsäädäntötoimivalta veroasioissa on jaettu maakunnan ja valtakunnan välillä siten, että maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat maakunnalle tulosta perittävää lisäveroa ja tilapäistä ylimääräistä tuloveroa sekä elinkeino- ja huviveroja, maakunnalle perittävien maksujen perusteita, kunnalle tulevaa veroa (Ahvenanmaan itsehallintolaki 18 § 5 kohta) ja valtakunnalla on lainsäädäntötoimivalta asioissa, jotka koskevat muita veroja ja maksuja (Ahvenanmaan itsehallintolaki 27 § 36 kohta). Lisäksi valtuuskunta huomautti, että ympäristövahinkomaksua kannetaan toiminnanharjoittajilta, jotka luetellaan liitteissä 1 ja 2 ja jotka aiheuttavat ympäristön pilaantumisen riskiä. Valtuuskunta katsoi, että lailla on yhtymäkohta luonnon- ja ympäristönsuojelun kanssa, jota koskeva lainsäädäntötoimivalta kuuluu maakunnalle Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 10 kohdan mukaan. Lisäksi laki koskee Ahvenanmaan näkemyksen mukaan elinkeinotoimintaa, jota koskeva lainsäädäntötoimivalta on myös maakunnalla 18 §:n 22 kohdassa säädetyin poikkeuksin.

Ahvenanmaan valtuuskunta nosti lausunnossaan esiin omaa valtakunnan verolainsäädäntöä koskevaa lausuntokäytäntöä samoin kuin perustuslakivaliokunnan perustuslakia koskevia kannanottoja ja itsehallintolain esitöitä. Valtuuskunta totesi johtopäätöksissään itsehallintolain määrittävän, mitkä asiat kuuluvat maakunnan ja

valtakunnan toimivaltaan ja huomautti toimivallan olevan yksinomaista, ellei itsehallintolaissa toisin säädetä. Valtuuskunta totesi itsehallintolain olevan perustuslakiluonteinen, mistä syystä siitä ei voida poiketa tavallisella lailla. Lisäksi valtuuskunta huomautti hallintovallan seuraavan lainsäädäntövaltaa.

Ottaen huomioon lain tarkoituksen, maksuvelvollisuuden perustumisen ympäristön pilaantumisen riskiä aiheuttavaan toimintaan, ja kerättyjen varojen sijoittamisen valtion talousarvion ulkopuoliseen rahastoon, josta maksetaan korvausta ympäristön pilaantumisen aiheuttamista vahingoista sekä määräykset siitä, mitkä vahingot ja kustannukset korvataan, valtuuskunta katsoi, että ehdotettu ympäristövahinkomaksu kuuluu itsehallintolain toimivallanjako huomioiden etumaisena luonnon- ja ympäristönsuojelun oikeudenalaan, ja siten maakunnan toimivaltaan itsehallintolain 18 §:n 10 kohdan mukaisesti. Valtuuskunta ei pitänyt vertausta jäteverolain kanssa relevanttina, sillä jäteveron kautta kerätyt varat allokoidaan suoraan valtiolle.

Valtuuskunta katsoi, että jotta Ahvenanmaalla harjoitettavasta toiminnasta olisi mahdollista kantaa ympäristövahinkomaksuja, tätä koskevat määräykset tulisi sisältyä maakuntalainsäädäntöön. Valtuuskunta katsoi, että tämä voitaisiin toteuttaa esimerkiksi blankettilailla, jolla valtakunnan laki saatetaan voimaan maakunnassa. Lisäksi sopimusasetuksella voitaisiin siirtää hallintotehtävät ympäristövahinkorahastolle ja määrätä 25 §:n 3 momentissa tarkoitettua Ahvenanmaan edustuksesta. Valtuuskunnan mukaan näin varmistettaisiin laissa tarkoitettujen varojen maksaminen myös Ahvenanmaalle sekä Ahvenanmaan vaikutusvalta päätöksentekoon.

Ahvenanmaan valtuuskunta toi vielä lopuksi lausunnossaan esille käsityksensä, että kumottavan öljysuojarahastoa koskevan lain maksuvelvollisuutta koskevat määräykset poikkeavat ehdotetun lain vastaavista määräyksistä. Valtuuskunta katsoi öljysuojamaksun liittyvän öljyn tuonnin ja ulkomaankaupan oikeudenalaan, joka kuuluu itsehallintolain 27 §:n 12 kohdan mukaan valtakunnan toimivaltaan.

Ahvenanmaan maakunnan hallituksen lausunto noudatti valtuuskunnan esittämää näkemystä toimivallan jaosta Ahvenanmaan ja valtakunnan välillä. Maakunnan hallitus nosti lausunnossaan esille Ahvenanmaan maakunnan erityisen aseman, joka ilmenee erityisesti maakunnan oikeudesta säätää lakeja. Lausunnossa tuotiin esille lainsäädäntötoimivallan jakoa koskevat itsehallintolain 18 ja 27 §:n säännökset. Lisäksi lausunnossa viitattiin Ahvenanmaan valtuuskunnan antamaan lausuntoon ja todettiin, että lausunnon pohjalta ympäristövahinkorahastosta ja ympäristövahinkomaksusta tulee säännellä maakuntalailla Ahvenanmaalla.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus toi esille Ahvenanmaalaisten vesialueiden muodostavan suuren osan valtakunnan kokonaisvesipinta-alasta ja katsoi vilkkaan laivaliikenteen tekevän Ahvenanmaan erityisen haavoittuvaiseksi öljy- tai kemikaalipäästötilanteille, jotka voivat pahimmassa tapauksessa johtaa mittavaan ja vaaralliseen ympäristön pilaantumiseen niin Ahvenanmaalla kuin valtakunnassakin. Tästä syystä maakunnan hallitus piti maakunnan ja valtakunnan viranomaisten yhteistyötä ja hyvää valmiustasoa tärkeänä. Maakunnan hallitus totesi useimpien ympäristövahinkojen, erityisesti merellisten sellaisten, olevan rajat ylittäviä, mistä syystä niiden hoitaminen kuuluu yhteisesti maakunnan ja valtakunnan vastuulle.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus totesi Ahvenanmaalla ja Ahvenanmaalaisilla toimijoilla olevan öljysuojarahastosta oikeus tiettyihin korvauksiin öljysuojarahastosta annetun lain mukaisesti.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus ilmaisi aikovansa ryhtyä valmistelemaan blankettilakia, jolla valtakunnan ympäristövahinkorahastoa koskeva laki saatettaisiin sovellettavaksi Ahvenanmaalla. Lisäksi maakunnan hallitus ehdotti valtuuskunnan lausunnon pohjalta sopimusasetusta, jossa luotaisiin yhteinen järjestelmä, jonka mukaan Ahvenanmaalaiset toimijat voisivat saada korvauksia samoilla perusteilla kuin muualla Suomessa samoin kuin yhtäläistä oikeutta korvauksiin ennaltaehkäisevistä toimita esimerkiksi öljysuojaan liittyvien kysymysten osalta. Maakunnan hallituksen mukaan näin voidaan turvata mahdollisuus yhteistyöhön ja yhteensovitukseen Ahvenanmaan toimijoiden ja valtakunnan toimijoiden välillä liittyen hyvään valmiustasoon hoitaa ympäristövahinkoja.

Lopuksi Ahvenanmaan maakunnan hallitus totesi arvostavansa hyvää yhteistyötä ja odottavansa rakentavien keskusteluiden jatkumista ympäristöministeriön kanssa Ahvenanmaan suhteen samoin kuin blankettilain ja sopimusasetuksen laatimiseen liittyen. Maakunnan hallitus totesi ympäristövahinkojen yleisesti ja merellä tapahtuvien ympäristövahinkojen erityisesti olevan rajat ylittäviä asioita, jolloin toimiva yhteistyö Ahvenanmaalaisen ja muualla Suomessa toimivien toimijoiden välillä on keskeistä.